

Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021 Stan i struktura demograficzno-społeczna ludności w województwie wielkopolskim w świetle wyników NSP 2021

National Population and Housing Census 2021
Size, demographic and social structure of the population
in Wielkopolskie Voivodship in the light of the 2021 Census results

Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021
Stan i struktura demograficzno-społeczna ludności w województwie
wielkopolskim w świetle wyników NSP 2021

National Population and Housing Census 2021
Size, demographic and social structure of the population
in Wielkopolskie Voivodship in the light of the 2021 Census results

Urząd Statystyczny w Poznaniu Statistical Office in Poznań

Opracowanie merytoryczne, graficzne i prace wydawnicze

Content-related works, graphics and editorial works

Urząd Statystyczny w Poznaniu, Wielkopolski Ośrodek Badań Regionalnych – Dział Opracowań Zbiorczych

Statistics Office in Poznań, Wielkopolski Centre for Regional Surveys – Division of Aggregate Studies

Zespół autorski

Editorial team

Agnieszka Bieniek, Emilia Bogacka, Ewa Filipczuk, Marta Kowalczyk, Ewa Kowalka, Katarzyna Piętak, Maciej Pilarski, Leszek Siwka, Ewelina Żetobowska

Kierujący

Supervisor

Ewa Kowalka

Tłumaczenie (przedmowa, synteza)

Translation (preface, executive summary)

Grzegorz Grygiel

Projekt okładki

Cover design

Robert Chmielewski, Beata Lipińska

ISBN 978-83-61264-70-5 (książka) (book)

ISBN 978-83-61264-71-2 (forma elektroniczna on-line) (on-line)

Publikacja dostępna na stronie

Publication available at

<https://poznan.stat.gov.pl>

Przy publikowaniu danych Urzędu Statystycznego prosimy o podanie źródła

When publishing Statistics Office data – please indicate the source

Przedmowa

Urząd Statystyczny w Poznaniu przekazuje Państwu publikację prezentującą wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań przeprowadzonego w 2021 r. według stanu w dniu 31 marca. Publikacja podejmuje tematykę ludnościową, dostarczając podstawowych informacji o stanie i strukturze demograficznej mieszkańców województwa wielkopolskiego według płci, wieku czy stanu cywilnego. Statystyczny portret mieszkańców w niniejszym opracowaniu został uzupełniony i wzbogacony o charakterystykę społeczną zestawiającą wyniki dotyczące kraju urodzenia i obywatelstwa, przynależności narodowo-etnicznej i wyznaniowej oraz poziomu wykształcenia ludności, a także niepełnosprawności. Publikacja przybliży też dane o zasobach migracyjnych, mobilności mieszkańców w ruchu wewnętrznym, a także o kierunkach czasowych migracji zagranicznych. Ponadto prezentuje ona charakterystykę osób przebywających w obiektach zbiorowego zamieszkania.

Opracowanie ma charakter analityczny. Dla zobrazowania skali i kierunków zmian demograficznych i społecznych, jakie dokonały się w ciągu minionej dekady, bieżące wyniki spisowe zestawiono, tam gdzie to było możliwe, z danymi uzyskanymi w NSP 2011. Komentarz wzbogacono prezentacją graficzną omawianych zjawisk w postaci wykresów i map.

Szczegółowe informacje wynikowe z zakresu Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021 dostępne są w Banku Danych Lokalnych pod adresem <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/temat> w kategorii: Narodowe Spisy Powszechnie.

Dane dotyczące strony metodologicznej NSP 2021 znaleźć można w publikacji „Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań 2021. Metodologia i organizacja badania”, pod adresem <https://stat.gov.pl/spisy-powszechnie/nsp-2021/nsp-2021-wyniki-ostateczne/>.

Polecając Państwu opracowanie „Stan i struktura demograficzno-społeczna ludności w województwie wielkopolskim w świetle wyników NSP 2021”, mam nadzieję, że zainteresuje ona szerokie grono odbiorców danych statystycznych, inspirując do prowadzenia pogłębionej analizy poruszonych tu zagadnień ludnościowych.

Dyrektor
Urzędu Statystycznego w Poznaniu

Jacek Kowalewski

Poznań, styczeń 2024 r.

Preface

The Statistical Office in Poznań presents a report containing results of the National Census of Population and Housing as at March 31, 2021. The publication provides basic information about the count and demographic structure of the population of Wielkopolskie Voivodship by sex, age and marital status. The statistical portrait of residents is supplemented with social characteristics describing their country of birth and citizenship, national and ethnic identity, religious affiliation, level of education and disabilities. The report also presents data on migration, including internal migration and directions of international migration. There are also characteristics of people staying in collective living quarters.

To help readers appreciate the scale and directions of demographic and social changes that have taken place over the past decade, the latest census results are compared, whenever possible, with data from the 2021 census. The analytical commentary is accompanied by charts and maps illustrating the phenomena of interest.

Detailed outputs from the 2021 census are available in the Local Data Bank at <https://bdl.stat.gov.pl/bdl/dane/podgrup/temat> in the category “National Censuses”.

Methodological notes about the Census 2021 can be found in the publication “National Population and Housing Census 2021. Research methodology and organization”, at [https://stat.gov.pl/en/national-census/national-population-and-housing-census-2021/national-population-and-housing-census-2021-research-methodology-and-organization,3,1.html](https://stat.gov.pl/en/national-census/national-population-and-housing-census-2021/national-population-and-housing-census-2021/national-population-and-housing-census-2021-research-methodology-and-organization,3,1.html).

I hope the following report “Size, demographic and social structure of the population in Wielkopolskie Voivodship in the light of the 2021 Census results”, will be of interest to a wide range of users of statistical data and will serve as an inspiration to conduct various in-depth analyses of the population issues presented in this publication.

Director
of Statistical Office in Poznań

Jacek Kowalewski

Poznań, January 2024

Spis treści

Contents

	str. page
Przedmowa	3
Preface	4
Spis tablic	7
List of tables	
Spis wykresów	9
List of charts	
Spis map	11
List of maps	
Objaśnienia znaków umownych	12
Symbols	
Ważniejsze skróty	12
Main abbreviations	
Synteza	13
Executive summary	17
Rozdział 1. Stan i struktura demograficzna ludności	21
Chapter 1. Size and demographic structure of population	
1.1. Stan ludności	21
1.1. Size of population	
1.2. Ludność według płci i wieku	26
1.2. Population by sex and age	
1.3. Ludność według stanu cywilnego	40
1.3. Population by marital status	
Rozdział 2. Ludność według kraju urodzenia i obywatelstwa	45
Chapter 2. Population by country of birth and citizenship	
2.1. Ludność według kraju urodzenia	45
2.1. Population by country of birth	
2.2. Ludność według kraju obywatelstwa	51
2.2. Population of country of citizenship	
Rozdział 3. Wykształcenie ludności	56
Chapter 3. Education of the population	
Rozdział 4. Osoby z niepełnosprawnościami	66
Chapter 4. Persons with disabilities	
4.1. Stan i struktura osób niepełnosprawnych	67
4.1. Size and structure of disabled persons	
4.2. Osoby niepełnosprawne według ekonomicznych grup wieku	74
4.2. Disabled persons by economic age groups	
4.3. Osoby niepełnosprawne według grup schorzeń	76
4.3. Disabled persons by groups of medical conditions	

Spis treści (dok.)

Contents (cont.)

	str. page
4.4. Osoby niepełnosprawne w wieku 15 lat i więcej według stanu cywilnego	78
4.4. Disabled persons aged 15 and more by marital status	
4.5. Osoby niepełnosprawne w wieku 15 lat i więcej według poziomu wykształcenia	79
4.5. Disabled persons aged 15 and more by educational level	
4.6. Osoby niepełnosprawne według statusu na rynku pracy	81
4.6. Disabled persons by labour market status	
Rozdział 5. Charakterystyka narodowo-etniczna ludności	82
Chapter 5. Characterisation of national-ethnic identity	
5.1. Struktura narodowo-etniczna ludności	82
5.1. National-ethnic structure of the population	
5.2. Przynależność wyznaniowa	86
5.2. Religious affiliation	
Rozdział 6. Ludność w obiektach zbiorowego zakwaterowania	89
Chapter 6. Population in the collective living quarters	
Rozdział 7. Zasoby migracyjne	93
Chapter 7. Migration resources	
7.1. Migracje wewnętrzne ludności	94
7.1. Internal migration of population	
7.2. Imigranci przebywający czasowo w Polsce	98
7.2. Immigrants staying temporarily in Poland	
7.3. Emigranci przebywający czasowo za granicą	100
7.3. Emigrants staying abroad temporarily	
Źródła danych	103
Data sources	105
1. Rejestry administracyjne i systemy informacyjne	103
1. Administrative registers and information systems used for the census	105
2. Imigranci przebywający czasowo w Polsce	103
2. Electronic census form	105

Spis tablic

List of tables

	str. page
Tablica 1. Ludność w miastach i na obszarach wiejskich według płci w latach 2011 i 2021	23
Table 1. Population in urban and rural areas by sex in 2011 and 2021	
Tablica 2. Ludność według biologicznych grup wieku w latach 2011 i 2021	34
Table 2. Population by biological age groups in 2011 and 2021	
Tablica 3. Ludność według ekonomicznych grup wieku w latach 2011 i 2021	37
Table 3. Population by economic age groups in 2011 and 2021	
Tablica 4. Ludność w wieku 15 lat i więcej według stanu cywilnego w 2021 r.	41
Table 4. Population aged 15 years and more by marital status in 2021	
Tablica 5. Ludność w wieku 15 lat i więcej według stanu cywilnego, płci i grup wieku w 2021 r.	42
Table 5. Population aged 15 years and more by marital status, sex and age groups in 2021	
Tablica 6. Ludność według kraju urodzenia w latach 2011 i 2021	46
Table 6. Population by country of birth in 2011 and 2021	
Tablica 7. Ludność urodzona za granicą według grup wieku i kraju urodzenia w 2021 r.	49
Table 7. Population born abroad by age groups and country of birth in 2021	
Tablica 8. Ludność według kraju obywatelstwa w latach 2011 i 2021	52
Table 8. Population by country of citizenship in 2011 and 2021	
Tablica 9. Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia w latach 2011 i 2021	58
Table 9. Population aged 13 years and more by educational level in 2011 and 2021	
Tablica 10. Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia i płci w 2021 r.	60
Table 10. Population aged 13 years and more by educational level and sex in 2021	
Tablica 11. Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia i miejsca zamieszkania w 2021 r.	61
Table 11. Population aged 13 years and more by educational level and place of residence in 2021	
Tablica 12. Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia i grup wieku w 2021 r.	62
Table 12. Population aged 13 years and more by educational level and age groups in 2021	
Tablica 13. Osoby niepełnosprawne według płci i kategorii niepełnosprawności w latach 2011 i 2021	67
Table 13. Disabled persons by category of disability and sex in 2011 and 2021	
Tablica 14. Osoby niepełnosprawne według płci, miejsca zamieszkania i kategorii niepełnosprawności w 2021 r.	69
Table 14. Disabled persons by sex, place of residence and category of disability in 2021	
Tablica 15. Osoby niepełnosprawne według ekonomicznych grup wieku, płci i kategorii niepełnosprawności w 2021 r.	75
Table 15. Disabled persons by economic age groups, sex and category of disability in 2021	
Tablica 16. Osoby niepełnosprawne biologicznie według płci, głównej grupy schorzenia oraz stopnia ograniczenia sprawności w 2021 r.	77
Table 16. Biologically disabled persons by sex, main medical condition group and activity limitation degree in 2021	

Spis tablic (dok.)

List of tables (cont.)

	str. page
Tablica 17. Osoby niepełnosprawne w wieku 15 lat i więcej według płci i stanu cywilnego w 2021 r.	79
Table 17. Disabled persons aged 15 and more by sex and marital status in 2021	
Tablica 18. Osoby niepełnosprawne w wieku 15 lat i więcej według płci i poziomu wykształcenia w 2021 r.	80
Table 18. Disabled persons aged 15 and more by educational level in 2021	
Tablica 19. Osoby niepełnosprawne w wieku 15 lat i więcej według płci i statusu na rynku pracy w 2021 r.	81
Table 19. Disabled persons aged 15 and more by sex and labour market status in 2021	
Tablica 20. Ludność według rodzaju identyfikacji narodowo-etnicznych w 2021 r.	83
Table 20. Population by kind of the national-ethnic identities in 2021	
Tablica 21. Ludność według języka używanego w domu w 2021 r.	85
Table 21. Population by language used at home in 2021	
Tablica 22. Ludność według deklarowanej przynależności do wyznania religijnego w 2021 r.	87
Table 22. Population by the declaration of religious affiliation in 2021	
Tablica 23. Obiekty zbiorowego zakwaterowania oraz ludność w nich mieszkająca według kategorii obiektów w 2021 r.	90
Table 23. Collective living quarters and population living there by category of objects in 2021	
Tablica 24. Ludność przybyła w okresie międzyspisowym z innego miejsca w kraju	95
Table 24. Population arrived in the intercensal period from another place in the country	

Spis wykresów

List of charts

	str. page
Wykres 1. Współczynnik feminizacji według grup wieku w latach 2011 i 2021	28
Chart 1. Femininity ratio by age groups in 2011 and 2021	
Wykres 2. Ludność według płci i wieku w latach 2011 i 2021	29
Chart 2. Population by sex and age in 2011 and 2021	
Wykres 3. Ludność według płci i grup wieku w 2021 r.	30
Chart 3. Population by sex and age groups in 2021	
Wykres 4. Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w latach 2011 i 2021	38
Chart 4. Population at non-working age per 100 persons at working age in 2011 and 2021	
Wykres 5. Ludność w wieku 15 lat i więcej według płci i stanu cywilnego w 2021 r.	43
Chart 5. Population aged 15 and more by sex and marital status in 2021	
Wykres 6. Ludność według miejsca urodzenia i płci w 2021 r.	47
Chart 6. Population by place of birth and sex in 2021	
Wykres 7. Ludność urodzona za granicą według grup wieku w latach 2011 i 2021	48
Chart 7. Population born abroad by age groups in 2011 and 2021	
Wykres 8. Ludność według miejsca urodzenia i charakteru miejsca zamieszkania w 2021 r.	49
Chart 8. Population by place of birth and place of residence in 2021	
Wykres 9. Ludność według krajów obywatelstwa i płci w 2021 r.	53
Chart 9. Population by countries of citizenship and sex in 2021	
Wykres 10. Ludność według obywatelstwa i grup wieku w 2021 r.	54
Chart 10. Population by citizenship and age groups in 2021	
Wykres 11. Ludność według obywatelstwa i charakteru miejsca zamieszkania w 2021 r.	54
Chart 11. Population by citizenship and place of residence in 2021	
Wykres 12. Osoby niepełnosprawne według płci i kategorii niepełnosprawności w latach 2011 i 2021	68
Chart 12. Disabled persons by sex and category of disability in 2011 and 2021	
Wykres 13. Udział osób niepełnosprawnych w ogólnej liczbie ludności danej grupy wieku w latach 2011 i 2021	74
Chart 13. Share of disabled persons in the total population in a given age group in 2011 and 2021	
Wykres 14. Osoby niepełnosprawne w wieku 15 lat i więcej według stanu cywilnego w odniesieniu do ogółu ludności w 2021 r.	78
Chart 14. Disabled persons aged 15 and more by marital status in relation to the total population in 2021	
Wykres 15. Osoby niepełnosprawne w wieku 15 lat i więcej według poziomu wykształcenia w odniesieniu do ogółu ludności w 2021 r.	80
Chart 15. Disabled persons aged 15 and more by educational level in relation to the total population in 2021	

Spis wykresów (dok.)

List of charts (cont.)

	str. page
Wykres 16. Struktura obiektów zbiorowego zakwaterowania według kategorii obiektów w 2021 r.	91
Chart 16. Structure of collective living quarters by category of objects in 2021	
Wykres 17. Ludność w obiektach zbiorowego zakwaterowania według kategorii obiektów i płci w 2021 r.	92
Chart 17. Population in the collective living quarters by category of objects and sex in 2021	
Wykres 18. Ludność według okresu zamieszkiwania w obecnej miejscowości	94
Chart 18. Population according to the period of residence in the current locality	
Wykres 19. Ludność przybyła w latach 2011–2021 z innego miejsca w kraju według roku przybycia	95
Chart 19. Population arrived in 2011–2021 from another place in the country by year of arrival	

Spis map

List of maps

	str. page
Mapa 1. Zmiana liczby ludności w latach 2011–2021	22
Map 1. Change in the number of population in 2011–2021	
Mapa 2. Gęstość zaludnienia w 2021 r.	25
Map 2. Population density in 2021	
Mapa 3. Współczynnik feminizacji w 2021 r.	27
Map 3. Femininity ratio in 2021	
Mapa 4. Mediana wieku ludności w latach 2011 i 2021	32
Map 4. Median age of population in 2011 and 2021	
Mapa 5. Mediana wieku ludności według płci w latach 2011 i 2021	33
Map 5. Median age of population by sex in 2011 and 2021	
Mapa 6. Indeks starości w 2021 r.	36
Map 6. Ageing index in 2021	
Mapa 7. Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r.	39
Map 7. Population at non-working age per 100 persons at working age in 2021	
Mapa 8. Żonaci/zamężne w wieku 15 lat i więcej w 2021 r.	44
Map 8. Married persons aged 15 and more in 2021	
Mapa 9. Ludność urodzona za granicą na 1000 mieszkańców w 2021 r.	50
Map 9. Population born abroad per 1000 inhabitants in 2021	
Mapa 10. Ludność z niepolskim obywatelstwem według powiatów zamieszkania w 2021 r.	55
Map 10. Population born abroad by powiats of residence in 2021	
Mapa 11. Ludność w wieku 13 lat i więcej z wykształceniem wyższym w 2021 r.	65
Map 11. Population aged 13 and more with higher education in 2021	
Mapa 12. Osoby niepełnosprawne według kategorii niepełnosprawności w latach 2011 i 2021	72
Map 12. Disabled persons by category of disability in 2011 and 2021	
Mapa 13. Osoby niepełnosprawne na 1000 ludności w latach 2011 i 2021	73
Map 13. Disabled persons per 1000 population in 2011 and 2021	
Mapa 14. Saldo migracji wewnętrznych w latach 2011–2021	97
Map 14. Net internal migration in 2011–2021	
Mapa 15. Imigranci przebywający w Polsce czasowo w 2021 r.	99
Map 15. Immigrants staying in Poland temporarily in 2021	
Mapa 16. Imigranci przebywający w Polsce czasowo na 10 tys. mieszkańców w 2021 r.	100
Map 16. Immigrants staying in Poland temporarily per 10 thousand residents in 2021	
Mapa 17. Emigranci przebywający czasowo za granicą w 2021 r.	101
Map 17. Emigrants staying abroad temporarily in 2021	
Mapa 18. Emigranci z województwa wielkopolskiego przebywający czasowo za granicą na 10 tys. mieszkańców w 2021 r.	102
Map 18. Emigrants from wielkopolskie voivodship staying abroad temporarily per 10 thousand residents in 2021	

Objaśnienia znaków umownych

Symbols

Symbol Symbol	Opis Description
Kreska (-)	zjawisko nie wystąpiło magnitude zero
Kropka (.)	oznacza: brak informacji, konieczność zachowania tajemnicy statystycznej lub że wypełnienie pozycji jest niemożliwe albo niecelowe data not available, classified data (statistical confidentiality) or providing data impossible or purposeless
„W tym” “Of which”	oznacza, że nie podaje się wszystkich składników sumy indicates that not all elements of the sum are given

Ważniejsze skróty

Main abbreviations

Skrót Abbreviation	Pełna nazwa Full name
tys.	tysiąc
km ²	kilometr kwadratowy square kilometre
r.	rok
dok. cont.	dokończenie continued
m.in. i.a.	między innymi among others
ok.	około
p.proc. pp	punkt procentowy percentage point
tj. i.e.	to jest that is
NSP	Narodowy Spis Powszechny Ludności i Mieszkań National Population and Housing Census
ISCED	Międzynarodowa Standardowa Klasyfikacja Edukacji International Standard Classification of Education
UE EU	Unia Europejska European Union

Synteza

Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań przeprowadzonego w 2021 r. wykazały, że wielkopolskie jest jednym z 4 województw, obok mazowieckiego, pomorskiego i małopolskiego, gdzie w porównaniu z NSP 2011 odnotowano wzrost liczby mieszkańców, przy spadku w wymiarze krajowym. Przyrost dotyczył zwłaszcza obszarów wiejskich, jednak pomimo wyraźnej tendencji spadkowej udziału ludności miejskiej na korzyść wsi, w wielkopolskim, podobnie jak w 11 innych województwach, większość nadal stanowili mieszkańcy miast.

W okresie międzypisowym nie zmieniła się gęstość zaludnienia na obszarze województwa jako całości, a wielkopolskie wciąż pod tym względem lokuje się w środkowej części listy województw. Zmiany uwidaczniają się na poziomie gmin. Zgodnie z obserwowanym kierunkiem migracji wewnętrznych – z miast na wieś – największe spadki wskaźnika zaludnienia odnotowano w gminach miejskich, natomiast wzrosty – w gminach wiejskich, szczególnie tych skupionych wokół dużych miast.

Zmiany strukturalne obserwowane w ciągu dekady dotyczyły przede wszystkim struktury wiekowej. Wskutek wydłużania się trwania życia, a jednocześnie utrzymywania niskiej dzietności postępuje proces starzenia się ludności, co potwierdzają wartości wskaźników demograficznych. Mediana wieku w ciągu dekady przesunęła się o blisko 4 lata, przekraczając granicę 40 lat. Zwiększył się udział osób w wieku 65 lat i więcej, choć poziom współczynnika starości demograficznej, kształtujący się poniżej wartości ogólnopolskiej, należał do najniższych w kraju. Nieznacznie wzrósł udział najmłodszej z biologicznych grup wieku (0–14 lat), natomiast istotnie zmieniła się relacja pokoleniowa, czyli stosunek udziałów obu tych grup. Po raz pierwszy indeks starości we wszystkich województwach przekroczył 100, co oznacza, że liczba dziadków przewyższyła liczbę wnuków. Największy spadek udziału zanotowała grupa wieku 15–64 lata (a tym samym mieszcząca się w niej grupa ludności w wieku produkcyjnym – w ujęciu ekonomicznych grup wieku). W konsekwencji wpłynęło to na wzrost obciążenia demograficznego. Relacja między skrajnymi grupami wieku a grupą w wieku środkowym zwiększyła się, pozostając jednak zbliżona do wielkości krajowej. Inaczej niż w NSP 2011 współczynniki cząstkowe we wszystkich województwach wskazały na większe obciążenie osobami starszymi niż dziećmi (w ujęciu grup ekonomicznych ludnością w wieku poprodukcyjnym bardziej niż w wieku przedprodukcyjnym). Wielkopolskie znalazło się w gronie województw (z pomorskim i małopolskim), gdzie te proporcje były jednak stosunkowo najbardziej wyrównane.

W porównaniu z poprzednim spisem w 2021 r. odnotowano zmiany w strukturze ludności według stanu cywilnego. Najliczniejszą grupę nadal stanowiły osoby pozostające w związku małżeńskim (ponad połowa populacji w wieku 15 lat i więcej), ale odsetek żonatych i zamężnych w wielkopolskim zmniejszył się, podobnie jak w 5 innych województwach (dolnośląskim, kujawsko-pomorskim, lubelskim, śląskim i świętokrzyskim), przy wzroście udziału w skali ogólnopolskiej. Najmniej liczną grupę stanowiły osoby rozwiedzione, ale jednocześnie była to jedyna kategoria stanu cywilnego, która odnotowała wzrost udziału w stosunku do NSP 2011. Wzrost ten obserwowano we wszystkich województwach, w wielkopolskim nieznacznie powyżej średniej krajowej.

Wyniki spisu 2021 wykazały, że prawie 99% stałych mieszkańców województwa wielkopolskiego wskazało Polskę jako kraj swego urodzenia. W relacji do poprzedniego spisu wzrósł (o 0,3 p.proc.) odsetek osób urodzonych za granicą. Porównanie liczebności populacji według wybranych krajów urodzenia w NSP 2011 i 2021 wskazuje, że największy wzrost, prawie 4-krotny, wystąpił wśród osób urodzonych w Wielkiej Brytanii, 3,4-krotny wzrost odnotowano dla osób urodzonych w Irlandii, 2,7-krotny – w Holandii, a 1,6-krotny – w Stanach Zjednoczonych.

Dane ze spisu 2021 dotyczące obywatelstwa wykazały, że 99,8% stałych mieszkańców wielkopolskiego wskazało obywatelstwo polskie, a jedynie 0,2% nie posiada polskiego obywatelstwa. W porównaniu z poprzednim spisem nieznacznie zmalał (o 0,1 p.proc.) odsetek osób z polskim obywatelstwem. Porównanie liczby ludności według ostatniego i poprzedniego spisu ludności i mieszkań wskazuje że największy wzrost, ponad 7-krotny, wystąpił wśród obywateli Ukrainy oraz ponad 3-krotny dla osób z obywatelstwem Białorusi.

Na przestrzeni 10 lat zaobserwowano wzrost poziomu wykształcenia mieszkańców województwa. Łączny udział osób w wieku 13 lat i więcej, które posiadały wykształcenie wyższe, średnie lub policealne zwiększył się w stosunku do 2011 r. o 9,0 p.proc. Warto również zauważyć dynamiczny wzrost liczby osób z wykształceniem wyższym, który w ciągu 10 lat wyniósł ponad 40%. Pod względem wielkości udziału osób o takim wykształceniu wielopolskie plasowało się w środku listy województw.

Według wyników NSP 2021 r. ponad jedna piąta populacji w wieku 13 lat i więcej miała wykształcenie wyższe. Udział osób legitymujących się takim wykształceniem był większy w grupie kobiet (26,8% wobec 19,0% wśród mężczyzn). Należy również podkreślić, iż kobiety częściej decydowały się na podnoszenie poziomu wykształcenia – w ciągu dekady liczba kobiet z wykształceniem wyższym zwiększyła się o 46% (wśród mężczyzn wzrost o blisko 35%).

Wykształcenie średnie (łącznie z policealnym) posiadała co trzecia osoba w wieku 13 lat i więcej, a liczebnie zbiorowość tych osób była największa wśród ogółu omawianej populacji. We wszystkich województwach osoby z wykształceniem średnim miały największy udział. Warto zauważyć zmiany w liczbie osób legitymujących się takim wykształceniem ze względu na miejsce zamieszkania – w ciągu dekady w miastach ich liczebność zmniejszyła się o ok. 1%, natomiast na wsi – zwiększyła o blisko 30%. Wykształcenie zasadnicze zawodowe częściej posiadali mężczyźni (31,0% wobec 18,9% wśród kobiet).

Według wyników NSP 2021 liczba osób z niepełnosprawnościami stanowiła 14,3% ogólnej populacji województwa wielkopolskiego. W grupie niepełnosprawnych przeważały kobiety (ponad 54%). Na przestrzeni 10 lat nastąpił wzrost liczby osób z niepełnosprawnościami o 16,9%. Bardziej dynamiczny wzrost obserwuje się na wsi – o 25,2%, natomiast w miastach – o 11,4%. Wśród osób z niepełnosprawnościami dominowali niepełnosprawni prawnie (69,0%), czyli osoby posiadające prawne orzeczenie potwierdzające niepełnosprawność. W stosunku do 2011 r. odnotowano wzrost liczebności tej grupy o 12,0%. Znacząco zwiększyła się liczba osób niepełnosprawnych wyłącznie biologicznie (tj. takich, które nie posiadają orzeczenia prawnego potwierdzającego niepełnosprawność, ale deklarują subiektywne odczuwanie ograniczenia sprawności). W okresie międzyspisowym odnotowano wzrost w tej zbiorowości o 29,4%.

W kategorii niepełnosprawnych prawnie, niezależnie od płci i miejsca zamieszkania, najwięcej osób posiadało umiarkowany stopień niepełnosprawności – przeszło co druga osoba. Ponad 26% niepełnosprawnych prawnie posiadało orzeczenie o znacznym stopniu niepełnosprawności. Najmniejszy był udział osób z orzeczoną lekką stopniem niepełnosprawności (24,5%).

Według danych powszechnego spisu ludności 2021 r. do najliczniejszych innych niż polskie identyfikacji narodowo-etnicznych należy zaliczyć deklaracje niemieckie i ukraińskie, a także angielskie oraz białoruskie. W każdej z tych grup odnotowano wzrosty liczebności w porównaniu z 2011 r. W odniesieniu do społeczności białoruskiej był to blisko 5-krotny wzrost, angielskiej – ponad 4-krotny, ukraińskiej – blisko 4-krotny, a niemieckiej – blisko 2-krotny.

Mieszkańcy wielkopolskiego w zdecydowanej większości w kontaktach domowych posługują się językiem polskim. Używanie tego języka zadeklarowało 99,8% ogółu ludności (w kraju 99,6%). Osoby posługujące się w kontaktach rodzinnych językiem innym niż polski stanowiły zbiorowość liczącą 2,6% (w kraju 4,6%). Według danych spisowych językami niepolskimi, którymi miesz-

kańcy województwa najczęściej posługują się w kontaktach domowych są: angielski, niemiecki, rosyjski oraz ukraiński. W porównaniu z wynikami z poprzedniego spisu w niewielkim stopniu zmienił się zakres wykorzystywania w kontaktach domowych języka polskiego (wzrost o 2,4%), natomiast znacząco, bo blisko 6-krotnie, zwiększyła się zbiorowość osób posługujących się w kontaktach domowych językami niepolскими. Największy wzrost dotyczył grupy osób używających języka: białoruskiego (ponad 13-krotny), ukraińskiego (ponad 9-krotny) oraz angielskiego (blisko 8-krotny).

Wyniki spisu wskazują, że większość mieszkańców wielkopolskiego identyfikuje się z instytucjami wyznaniowymi; nieco ponad 70% ogółu ludności województwa uznaje siebie za członków – wiernych, sympatyków – kościołów, związków wyznaniowych, denominacji i ruchów religijnych, a wśród osób o rozpoznanym statusie wyznaniowym – 91,8% populacji (w kraju odpowiednio 72,6% oraz 91,4%). W ciągu 10 lat wśród udzielających odpowiedzi na pytanie o wyznanie udział ludności deklarującej przynależność do kościołów i związków wyznaniowych zmalał o 6,2 p.proc. (w kraju o 6,0 p.proc.); wzrost odsetek osób bezwyznaniowych – z 2,0% w 2011 r. do 8,2% w 2021 r. (w kraju z 2,6% do 8,6%).

Wyniki NSP 2021 potwierdzają dominującą pozycję Kościoła katolickiego obrządku łacińskiego; zbiorowość zaliczających się do wiernych stanowiła 69,8% ogółu ludności i 91,0% populacji osób o rozpoznanym statusie wyznaniowym. W porównaniu z 2011 r. zmniejszył się udział wiernych wśród ogółu osób ujawniających w badaniu spisowym swój status wyznaniowy (o 6,3 p.proc.), a liczba osób deklarujących takie wyznanie zmniejszyła się o jedną piątą.

Wszystkie pozostałe rodzaje identyfikacji wyznaniowych (włączając w to deklaracje wiernych innych niż łaciński obrządków Kościoła katolickiego), mają mniejszościowy charakter. Najliczniejszą w tej grupie społeczność tworzą Świadkowie Jehowy; stanowią oni 0,24% ludności wielkopolskiego oraz 0,31% populacji o ustalonym statusie wyznaniowym.

Według wyników badania obiektów zbiorowego zakwaterowania prowadzonego w ramach NSP 2021 najwięcej osób, tj. 40,4% ogółu mieszkańców OZZ, przebywało w obiektach związanych z nauką i pracą. Na kolejnym miejscu pod względem liczby mieszkańców były obiekty związane z opieką i leczeniem (31,4%). Udział osób zamieszkujących obiekty instytucji wyznaniowych wynosił 10,9%, natomiast przebywających w systemie pieczy zastępczej oraz placówkach dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi – 7,9%, a w obiektach tymczasowego schronienia – 7,3%.

Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań przeprowadzonego w 2021 r. wykazały, że w porównaniu z poprzednim okresem międzyspisowym w województwie wielkopolskim zmniejszył się udział ludności zasiedziałej, czyli takiej, która nie zmieniała swojego miejsca zamieszkania na okres 12 miesięcy lub na dłużej (o ok. 7 p.proc.). Odnotowano wzrost odsetka ludności mobilnej (o ok. 6 p.proc.), przy czym większą mobilnością charakteryzowali się mieszkańcy wielkopolskich wsi niż miast.

W porównaniu z wynikami NSP 2011 zwiększył się odsetek osób przybyłych z zagranicy (o ok. 4 p.proc.), jednak dla zdecydowanej większości ludności przybytej w okresie międzyspisowym (ponad 90%) poprzednim miejscem zamieszkania było inne miejsce w kraju.

W ramach ruchu wewnętrznego wielkopolskie należało do województw o najwyższym poziomie migracji (13,4% ogółu mieszkańców). Większy udział odnotowano tylko w pomorskim (13,8%).

Nastąpiło przesunięcie wieku wzmożonego ruchu migracyjnego. Zmalał udział osób młodszych od 15 do 24 lat, wzrósł natomiast odsetek migrantów po 30 roku życia. Nadal, pomimo spadku udziału, najczęściej migrowały osoby z grupy 25–29 lat.

W wielkopolskim zanotowano dodatnie saldo migracji wewnętrznych, podobnie jak w poprzednim spisie i tak jak w 4 innych województwach (dolnośląskim, małopolskim, mazowieckim i pomorskim). Dominującym kierunkiem migracji wewnętrznych w wielkopolskim był kurs z miast na wieś, co skutkowało tam przewagą napływu mieszkańców nad ich odpływem. W miastach saldo migracji było ujemne.

W ruchu wewnętrznym przeważały migracje wewnątrzwojewódzkie (ponad 80%). Spoza wielkopolskiego na teren województwa najczęściej przemieszczali się mieszkańcy kujawsko-pomorskiego, zachodniopomorskiego, dolnośląskiego i lubuskiego. Główny cel migracyjny dla mieszkańców wielkopolskiego stanowiły przede wszystkim województwa dolnośląskie i mazowieckie oraz kujawsko-pomorskie i zachodniopomorskie.

NSP 2021 wykazał znaczny wzrost migracji zagranicznych na pobyt czasowy. W skali kraju imigranci przebywający czasowo w wielkopolskim stanowili drugą grupę pod względem liczebności (po mazowieckim). Najczęściej imigranci przebywali tu od 3 do 12 miesięcy, podczas gdy w 2011 r. przeważały pobyty minimum roczne. Prawie dwie trzecie migrantów stanowili mężczyźni, głównie w wieku produkcyjnym. Większość imigrantów pochodziła z krajów Europy Wschodniej, zwłaszcza z Ukrainy, Mołdawii, Białorusi i Gruzji.

Większość emigrantów czasowych z wielkopolskiego (ponad 90%) przebywała za granicą 12 miesięcy i dłużej. Wśród emigrantów długookresowych przeważały kobiety, natomiast wśród krótkookresowych więcej było mężczyzn.

Podstawowym kierunkiem migracyjnym dla mieszkańców wielkopolskiego były kraje Unii Europejskiej, przede wszystkim Niemcy, Wielka Brytania oraz Holandia.

Executive summary

According to the results of the National Census of Population and Housing conducted in 2021, Wielkopolskie is one of the four voivodships, along with Mazowieckie, Pomorskie and Małopolskie, where the number of inhabitants had increased compared to the 2011 Census, despite a decrease in the country's total population. This increase was observed mainly in rural areas but, as in 11 other voivodships, city dwellers still constituted the majority of the population of Wielkopolskie, despite a clear downward trend in the percentage of the urban population.

Because the voivodship's population density remained unchanged throughout the intercensal period, Wielkopolskie is still in the middle of the ranking of voivodships in this respect. There are, however, changes at the level of gminas. Given the observed direction of internal migration from urban to rural areas, the largest declines in population density were recorded in urban gminas, in contrast to rural gminas, where population density had increased, especially in gminas surrounding cities.

As regards population structure, the main changes observed since 2011 are connected with the age structure. With increasing expectancy and consistently low fertility, population aging continued, as evidenced by demographic indicators. The median age had increased by almost 4 years over the decade, exceeding the threshold of 40 years. While the share of people aged 65 and older had increased, it was below the national value and one of the lowest in Poland. The share of the youngest population (aged 0–14) had risen slightly, but the generational relationship, i.e. the ratio of the shares of both groups, had changed considerably. For the first time, the ageing index in all voivodships exceeded 100, which means that the number of grandparents exceeded the number of grandchildren. The greatest relative decline was recorded for people aged 15–64 (including people of working age). This has an effect on the age dependency ratio in the voivodship. While the ratio between the youngest and oldest age groups and the middle age group had increased, it remains close to the national level. In contrast to the 2011 census, the old-age dependency ratios in all voivodships were higher than young-age dependency ratios. This means that the population of pre-working age (0–17) that depended on the working age population was smaller than the population of post-working age (60/65 or older). In Wielkopolskie, as in Pomorskie and Małopolskie, these proportions were more or less equal.

Compared to the previous census, the population structure of Wielkopolskie in 2021 had also changed in terms of marital status. While married people were still the most numerous group (over half of the population aged 15 and older), their share in the total population had declined, as it had in 5 other voivodships (Dolnośląskie, Kujawsko-pomorskie, Lubelskie, Śląskie and Świętokrzyskie), although it had increased at the national level. Divorced people were the smallest group, but they were the only marital status category whose percentage share had increased compared to the 2011 census. While this increase was observed in all voivodships, it was slightly above the national average in Wielkopolskie.

Almost 99% of permanent residents of Wielkopolskie indicated Poland as their country of birth. Compared to the previous census, the percentage of people born abroad had increased by 0.3 pp. When population figures for 2011 and 2021 are compared according to the country of birth, it turns out that the largest, almost 4-fold, increase had taken place for people born in the UK; a 3.4-fold increase was recorded for people born in Ireland, a 2.7-fold increase – for people in the Netherlands, a 1.6-fold increase – for those born in the United States.

99.8% of permanent residents of Wielkopolska were Polish citizens. Compared to the previous census, the percentage of Polish citizens had decreased by 0.1 pp. On the other hand, the number of Ukrainian had increased by over 7 times, while the number of Belarusian citizens – by over 3 times.

Between 2011 and 2021, the general level of education among inhabitants of Wielkopolska had improved observed. The share of people aged 13 and older who had higher, secondary or post-secondary education had increased by 9.0 pp. At the same time, the number of people with higher education had risen by over 40%, which puts Wielkopolskie in the middle of the ranking of voivodships in this respect.

More than one fifth of the population aged 13 and older had higher education in 2021. The percentage of women in this group was higher than that of men (26.8% compared to 19.0%). It should also be emphasized that in the decade of 2011–2021 women were more likely to earn a degree – the number of women with higher education had increased by 46% (compared to an increase of nearly 35% among men).

Every third person aged 13 and older had secondary education (including post-secondary education), making this group the most numerous in the total population of Wielkopolskie. As a matter of fact, this was the case in all voivodships. Interestingly, the number of people with secondary education had changed depending on the place of residence – it had decreased by approximately 1% in urban areas while it had increased by nearly 30% in rural areas. Men were more likely to have vocational education than women (31.0% compared to 18.9%).

In 2021, people with disabilities accounted for 14.3% of the total population of Wielkopolskie. Over 54% of them were women. Between 2011 and 2021 the number of people with disabilities had risen by 16.9%. This growth was more dynamic in rural areas (up by 25.2%) than in urban areas (up by 11.4%). The majority of disabled people (69.0%) have a certificate confirming their disability. Compared to 2011, the number of people with disability certificates had increased by 12.0%. In contrast, the number of disabled people without certificates confirming their disability but reporting a limited ability to perform basic activities had risen by 29.4%.

More than every second person with disability certificates, regardless of sex and place of residence, had a moderate degree of disability. Over 26% of people in this group had a certificate of severe disability, while those with a mild degree of disability accounted for 24.5%.

Taking into account national or ethnic identity, the most frequent identities other than Polish include German and Ukrainian, English and Belarusian. Compared to 2011, the number of people who identified with one of these identities had increased: almost 5-fold (Belarusian), more than 4-fold (English), nearly 4-fold (Ukrainian), nearly 2-fold (German).

Nearly all residents of Wielkopolska (99.8%) use Polish at home (compared to 99.6% in the country as a whole). People using a language other than Polish when communicating with their family members accounted for 2.6% of the total population of the voivodship (4.6% in the country as a whole). Foreign languages most frequently used by residents of Wielkopolskie at home include English, German, Russian and Ukrainian. Compared to the previous census, the number of people using Polish at home had increased slightly (by 2.4%), but the number of those using foreign languages at home had risen nearly 6 times. The largest increases were observed in the case of Belarusian (over 13 times), Ukrainian (over 9 times) and English (nearly 8 times).

Over 70% of residents of Wielkopolskie regard themselves as members (believers or supporters) of churches, religious associations, denominations and religious movements, who account for 91.8% of all people who answered the census question about religion affiliation (compared to the national figures of 72.6% and 91.4%, respectively). Compared to 2011, the share of people

reporting membership in churches and religious associations had decreased by 6.2 pp (compared to a decline by 6.0 pp in the country as a whole). The share of people without a religious affiliation rose from 2.0% in 2011 to 8.2% in 2021 (from 2.6% to 8.6% in the country as a whole).

Results of the last census confirm the dominant position of the Latin Catholic Church: Latin Catholics made up 69.8% of the country's total population and 91.0% of those who answer the census question about religious affiliation. Compared to 2011, the share of Catholics in the total population had decreased by 6.3 pp, and by a fifth in the group of people who revealed their religion affiliation in the census.

The largest community among other religious affiliations (including non-Latin Catholics) are Jehovah's Witnesses, who account for 0.24% of the population of Wielkopolskie and 0.31% of the population with an established religious affiliation.

The largest group of people living in collective living quarters (40.4%) were those whose stay in such places was related to study and work. The second largest group (31.4%) were those staying in facilities providing care and treatment. 10.9% of those surveyed lived in facilities run by religious institutions. People staying in the foster care system and facilities for children and youth with special educational needs accounted for 7.9%, while a slightly smaller percentage (7.3%) in temporary shelter facilities.

Compared to the previous census, the share of residents who did not change their place of residence for a period of 12 months or longer had declined by approx. 7 pp. There was an increase in the percentage of residents who have not lived in one place since birth (by approximately 6 pp). Inhabitants of rural areas were more likely to move to other places than city dwellers.

Compared to 2011, the percentage of foreigners who had come to Poland had increased by approximately 4 pp, over 90% of people who had left their previous place of residence during the intercensal period, moved to another place within the country.

In fact, Wielkopolskie was in the group of voivodships with the highest level of internal migration (which involved 13.4% of its total population). A higher percentage was recorded only in Pomorskie (13.8%).

A change in internal migration patterns was observed in terms of age. The percentage of migrants aged 15-24 had decreased, while the percentage of those over the age of 30 had increased. Nonetheless, despite the declining share, migrants aged 25-29 were the most likely to change their place of residence.

As in the previous census, Wielkopolskie was found to have a positive internal migration balance, as were 4 other voivodships (Dolnośląskie, Małopolskie, Mazowieckie and Pomorskie). Most people in Wielkopolskie migrated from urban to rural areas, where the inflow of new inhabitants exceeded the outflow. The migration balance in cities was negative.

Over 80% of internal migration in Wielkopolskie involved residents of the voivodship. The largest number of people had migrated to Wielkopolskie from Kujawsko-pomorskie, Zachodniopomorskie, Dolnośląskie and Lubuskie. Inhabitants of Wielkopolskie had migrated mainly to Dolnośląskie and Mazowieckie, as well as Kujawsko-pomorskie and Zachodniopomorskie.

Result of the 2021 census show a considerable rise in the number of foreign migrants who had arrived for a temporary stay. In fact, Wielkopolskie had the second largest population of temporary immigrants in the country, behind Mazowieckie. Most of them stayed in Poland for 3 to 12 months, while in 2011 stays of at least one year were the most common. Almost two thirds of foreigners who had come to Poland were men, mainly of working age. Most of them came from Eastern European countries, mainly from Ukraine, Moldova, Belarus and Georgia.

Most temporary emigrants from Wielkopolskie (over 90%) stayed abroad for 12 months or longer. The majority of long-term emigrants were women, while there were more men among short-term emigrants.

The main destination countries for emigrants from Wielkopolskie were Germany, Great Britain and the Netherlands.

Rozdział 1

Chapter 1

Stan i struktura demograficzna ludności

Size and demographic structure of population

1.1. Stan ludności

1.1. Size of population

Zgodnie z wynikami Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań stan ludności – według definicji krajowej – w dniu 31 marca 2021 r. w województwie wielkopolskim wynosił 3504579 osób, co w skali kraju stanowiło 9,2%. Porównanie z NSP 2011 pokazuje, że w ciągu dekady liczba ta zwiększyła się o 57,1 tys. osób, tj. o 1,7%, przy spadku populacji w Polsce średnio o 1,2%. Wielkopolskie jest jednym z 4 województw, obok mazowieckiego, pomorskiego i małopolskiego, gdzie odnotowano wzrost liczby mieszkańców. Pod względem liczby ludności wielkopolskie zajęło 3. pozycję za mazowieckim i śląskim, podobnie jak w 2011 r.

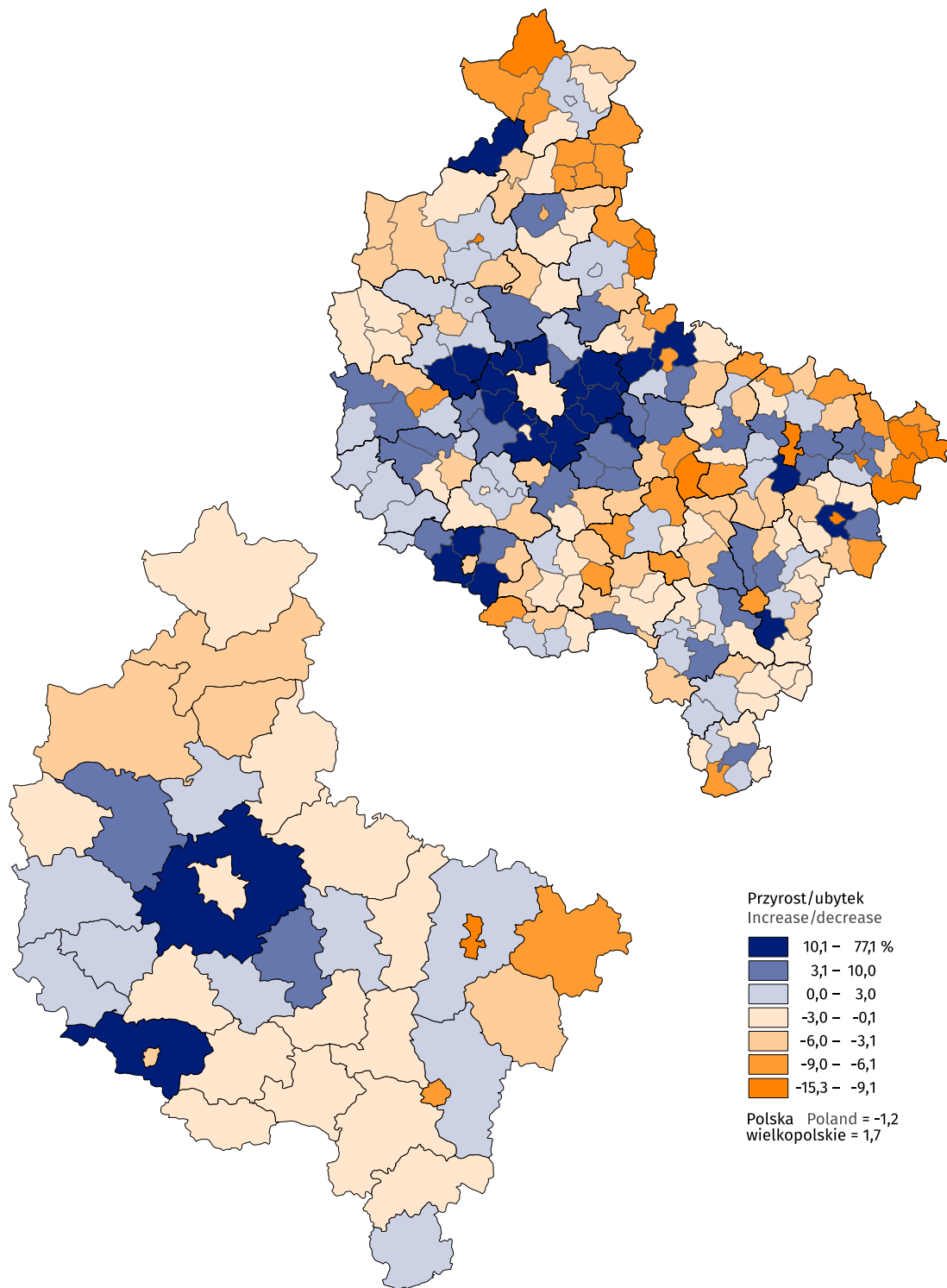
Kategoria ludności według definicji krajowej

W kategorii tej są ujmowani stali mieszkańcy Polski, w tym osoby, które przebywają czasowo za granicą (bez względu na okres przebywania), ale zachowały stałe zameldowanie w Polsce, nie są natomiast ujmowani imigranci przebywający w Polsce czasowo.

Nadal ponad połowę mieszkańców województwa – 53,8% – stanowiła ludność miejska, choć w porównaniu z 2011 r. jej udział zmniejszył się na korzyść mieszkańców wsi o 2,1 p.proc., bardziej niż przeciętnie w kraju (o 1,0 p.proc. do 59,8%). Ludność miejska przeważała w 12 województwach, dominując w śląskim, zachodniopomorskim i dolnośląskim, gdzie jej udział przekraczał dwie trzecie populacji. Utrzymaniu się współczynnika urbanizacji na poziomie powyżej 50%, pomimo tendencji spadkowej, w pewnym stopniu sprzyjały zmiany administracyjne, które nastąpiły w wielkopolskim w okresie międzyspisowym. W latach 2011–2021 swój status z gminy wiejskiej na miejsko-wiejską zmieniło 6 gmin. Wskutek takiej decyzji administracyjnej w województwie przybyło 6 nowych miast. Przewaga strukturalna ludności miejskiej nie jest jednak jednoznaczna ze wzrostem ogólnej liczby mieszkańców miast. W porównaniu z NSP 2011 liczba ta zmniejszyła się o 40,9 tys., tj. o 2,1% (w kraju o 2,8%). Wzrost populacji o 6,4% (wobec 1,2% przeciętnie w Polsce) obserwowano na wsi, gdzie w ciągu dekady przybyło 98,1 tys. osób. Przyrost liczby ludności wiejskiej w dużej mierze wiązał się z rozwojem gmin podmiejskich okalających duże miasta i spełniających dla nich funkcję „sypialni”. W wielkopolskim w sposób najbardziej wyraźny zjawisko to uwidacznia się w aglomeracji poznańskiej. W porównaniu z poprzednim spisem liczba mieszkańców Poznania zmniejszyła się o 7,8 tys. (o 1,4%), podczas gdy niemal we wszystkich gminach powiatu poznańskiego odnotowano wzrost populacji, z czego w 4 sąsiadujących ze stolicą regionu gminach wiejskich: Dopiewie, Kleszczewie, Komornikach i Rokietnicy wzrost ten sięgał ok. 70% (od 68,7% w Kleszczewie do 77,1% w Komornikach).

Mapa 1. Zmiana liczby ludności w latach 2011–2021

Map 1. Change in the number of population in 2011–2021

W Kaliszu w ciągu dekady ubyło 9,0% mieszkańców. W tym czasie w graniczących z miastem gminach wiejskich Godziesze Wielkie i Żelazków odnotowano wzrost liczby ludności o 11,9% i o 4,5%. W Koninie spadek populacji wyniósł 11,0%, podczas gdy w sąsiednich gminach wiejskich: Stare Miasto, Krzymów i Kramsk stan ludności zwiększył się odpowiednio o: 12,6%, 9,7% i 8,9%. W przypadku Leszna liczba ludności w porównaniu z poprzednim spisem zmniejszyła się o 4,4%, natomiast okoliczne gminy wiejskie Lipno i Świąciechowa oraz graniczące z nimi Włoszakowice zanotowały przyrost mieszkańców odpowiednio o: 36,7%, 13,6% i 9,3%. Podobny kierunek migracji obserwowano także w mniejszych miastach, m.in. w Gnieźnie, gdzie ubytkowi mieszkańców o 6,9% towarzyszył wzrost liczby ludności w gminie wiejskiej Gniezno – o 37,8% oraz gminach sąsiednich Łubowo – o 17,5% i Niechanowo – o 7,0%.

W ujęciu powiatowym przewagę ludności miejskiej, według NSP 2021, obserwowano w 8 powiatach (wyłączając miasta na prawach powiatu), tj. o 1 mniej niż w 2011 r. Najbardziej zurbanizowane były powiaty: pільski (gdzie ludność miejska stanowiła 64,6% ogółu mieszkańców powiatu wobec 64,9% w poprzednim spisie), chodzieski (64,5% wobec 56,7%), gnieźnieński (60,1% wobec 63,6%) i krotoszyński (59,6% wobec 60,3%). Najbardziej wiejski charakter utrzymały 3 powiaty: kaliski (gdzie ludność miejska stanowiła zaledwie 8,3% wobec 1,9% w 2011 r.), leszczyński (9,1% wobec 9,2%) i koniński (13,5% wobec 14,1%).

Tablica 1. Ludność w miastach i na obszarach wiejskich według płci w latach 2011 i 2021

Table 1. Population in urban and rural areas by sex in 2011 and 2021

Wyszczególnienie Specification	2011		2021		2011=100
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	w odsetkach in percent	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	w odsetkach in percent	
Ogółem Total	3447441	100,0	3504579	100,0	101,7
kobiety females	1770446	51,4	1801071	51,4	101,7
mężczyźni males	1676995	48,6	1703508	48,6	101,6
Miasta Urban areas	1925817	100,0	1884888	100,0	97,9
kobiety females	1008848	52,4	990014	52,5	98,1
mężczyźni males	916969	47,6	894874	47,5	97,6
Wieś Rural areas	1521624	100,0	1619691	100,0	106,4
kobiety females	761598	50,1	811057	50,1	106,5
mężczyźni males	760026	49,9	808634	49,9	106,4

Według NSP 2021 na 1 km² powierzchni województwa wielkopolskiego przypadało 117 osób (wobec 116 w 2011 r.), przy przeciętnej w kraju 122 osoby (wobec 123 w poprzednim spisie). Zdecydowanie większa gęstość zaludnienia charakteryzowała miasta, gdzie ten wskaźnik wynosił 1178 osób/km² (wobec 1291 w poprzednim spisie i 1017 w 2021 r. w kraju), przy zaludnieniu na wsi na poziomie 57 osób/km² (wobec odpowiednio 54 i 53). O ile liczba ludności lokuje wielkopolskie na jednej z czołowych pozycji wśród województw, to pod względem gęstości zaludnienia region plasuje się w środkowej części tej listy (7. miejsce).

Najbardziej zaludnione są gminy miejskie, w tym miasta na prawach powiatu. Według wyników NSP 2021 najwyższe wskaźniki (średnio powyżej 2 tys. osób na 1 km²) zanotowano w Kościanie (2666 osób), Luboniu (2444) i Poznaniu (2088), a dalej (powyżej 1,5 tys. osób na 1 km²) – w Lesznie (1939 osób), Ostrowie Wielkopolskim (1688), Złotowie (1621), Gnieźnie (1612) i Turku (1569). Pozycję gminy najgęściej zaludnionej utrzymał Kościan, pomimo spadku wskaźnika w stosunku do 2011 r. (o 86 osób na 1 km² mniej), związanego z poszerzeniem obszaru miasta kosztem gminy wiejskiej Kościan.

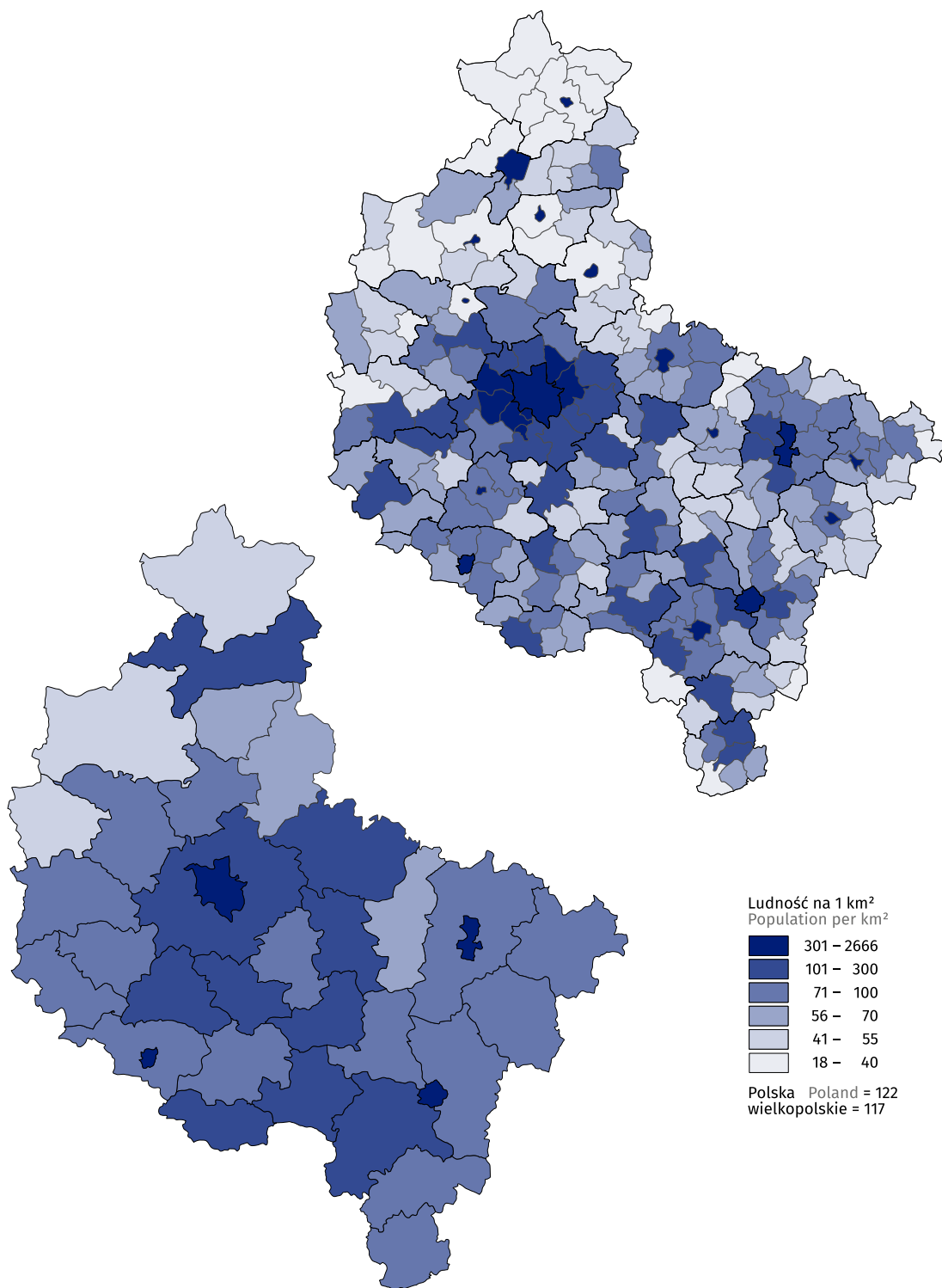
Najmniej zaludniona jest północno-zachodnia część województwa, charakteryzująca się niskim stopniem zurbanizowania, co wynika z występowania w tej części regionu rozległych terenów leśnych. Najniższy wskaźnik odnotowano w gminie Miedzichowo w powiecie nowotomyskim, gdzie na 1 km² przypadało 18 osób, ale do najślabiej zaludnionych gmin należały również: Tarnówka, Okonek, Lipka, Zakrzewo, Jastrowie i Złotów (gmina wiejska) w powiecie złotowskim (odpowiednio: 22, 25, 28, 30, 31 i 33), a także Wieleń i Czarnków (gmina wiejska) w czarnkowsko-trzcianieckim (odpowiednio 28 i 32) oraz Chodzież (gmina wiejska) w chodzieskim (28) i Powidz w słupeckim (28).

W porównaniu z NSP 2011 największy wzrost zaludnienia zaobserwowano w podpoznańskich gminach: Luboń (gdzie na 1 km² przypadało o 236 osób więcej niż w 2011 r.), Komorniki (o 232 osoby więcej), Dopiewo (o 132 osoby więcej) i Rokietnica (o 120 osób więcej). Wyraźnie zmniejszyła się natomiast gęstość zaludnienia m.in. w gminach miejskich: Turek (o 228 osób na 1 km² mniej niż w 2011 r.), Koło (o 215 osób mniej), Chodzież (o 131 osób mniej), Czarnków (o 130 osób mniej) i Gniezno (o 120 osób mniej) oraz w miastach na prawach powiatu Kalisz (o 137 osób mniej) czy Konin (o 107 osób mniej), w którym spadek liczby mieszkańców odnotowano równoległe ze zmianą granic administracyjnych miasta zwiększającą jego powierzchnię.

W ujęciu powiatowym największa gęstość zaludnienia charakteryzowała, co oczywiste, 4 miasta na prawach powiatu. Natomiast poza nimi średnią wojewódzką (117 osób na 1 km²) przekroczyły tylko 3 powiaty: poznański (gdzie według NSP 2021 na 1 km² przypadało 227 osób), ostrowski (138 osób) i jarociński (120 osób).

Mapa 2. Gęstość zaludnienia w 2021 r.

Map 2. Population density in 2021

1.2. Ludność według płci i wieku

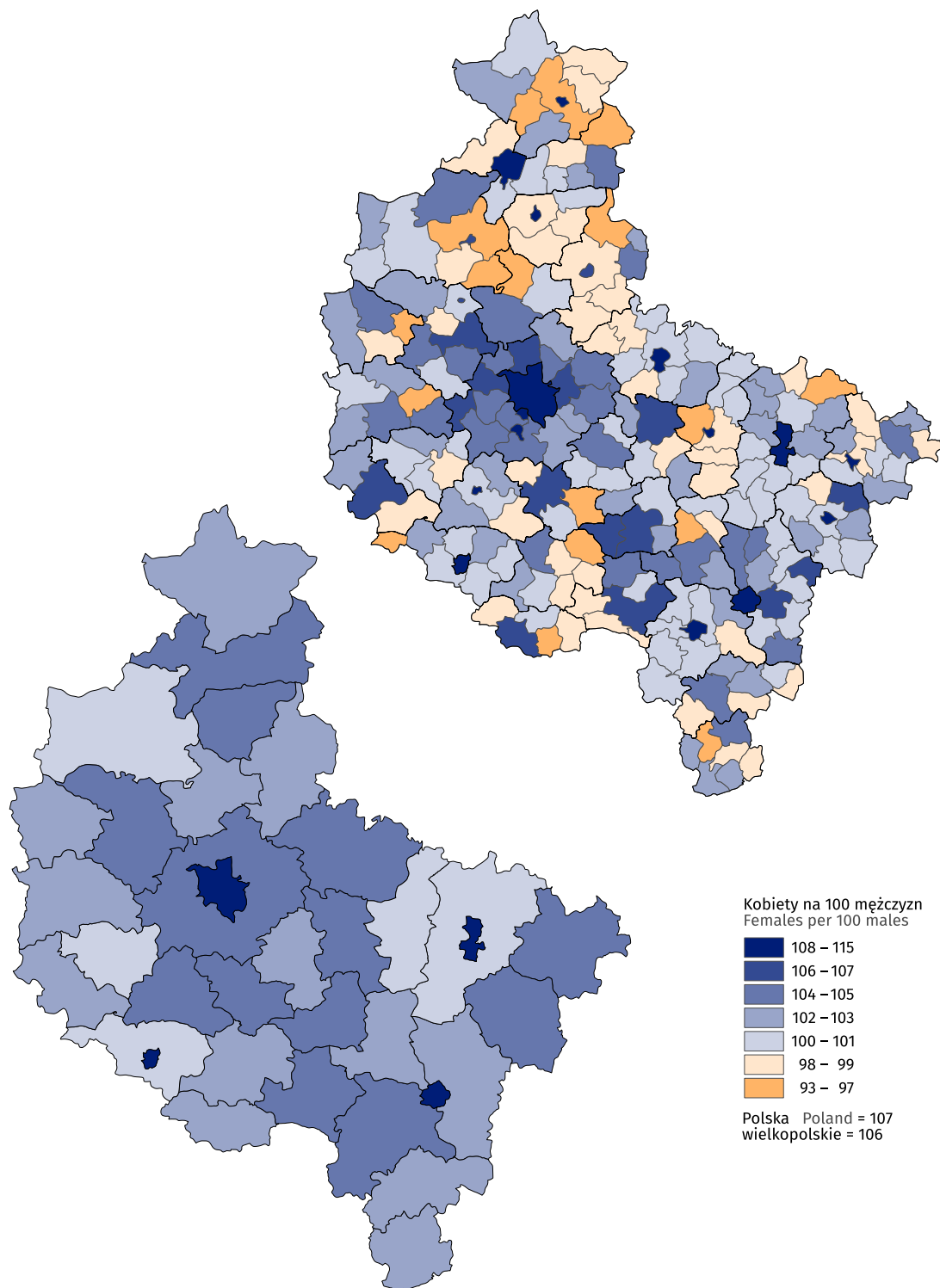
1.2. Population by sex and age

W okresie międzypisowym nie zaobserwowano istotnych zmian w strukturze ludności według płci. W 2021 r., podobnie jak w 2011 r., kobiety w województwie wielkopolskim stanowiły 51,4%, podczas gdy udział mężczyzn kształtował się na poziomie 48,6% (w kraju proporcje te wynosiły odpowiednio 51,7% wobec 48,3%; w 2011 r. 51,6% wobec 48,4%). Niezmienioną wartość utrzymał tym samym współczynnik feminizacji, oznaczający liczbę kobiet przypadających na 100 mężczyzn. Współczynnik ten wyniósł 106 (wobec 107 przeciętnie w Polsce) i wśród województw lokował wielkopolskie w środku listy. Od średniej ogólnopolskiej poziomem wskaźnika najbardziej odbiegały województwa łódzkie (110 kobiet na 100 mężczyzn) i mazowieckie (109) oraz podkarpackie (z minimalną wartością – 104).

Większą przewagę liczebną kobiet (52,5% populacji ogółem) obserwowano w miastach, gdzie na 100 mężczyzn przypadało 111 kobiet, natomiast na wsi zachowana była równowaga płci. Kobiety przeważały liczebnie we wszystkich powiatach, przy czym szczególnie wyraźnie było to widoczne w miastach na prawach powiatu (w Kaliszu 115 kobiet na 100 mężczyzn, w Poznaniu – 114, w Koninie – 113, w Lesznie – 111). Proporcje wskazujące na stan zbliżony do równowagi płci (współczynnik feminizacji na poziomie 101) obserwowano w 5 powiatach: czarnkowsko-trzcianeckim, grodziskim, konińskim, leszczyńskim i słupeckim. W ujęciu gminnym największą wartość współczynnik feminizacji przyjął w gminach miejskich: Koło (114), Turek (113), Chodzież (112), Kościan, Luboń, Gniezno i Ostrów Wielkopolski (po 110), Słupca, Złotów, Puszczykowo i Piła (po 109). Ponadto 10 gmin osiągnęło współczynnik feminizacji na poziomie 107 (przy przeciętnej wojewódzkiej równej 106). Były to 3 gminy miejskie: Wągrowiec, Czarnków i Obrzycko, 6 gmin miejsko-wiejskich: Rawicz, Jarocin, Szamotuły, Jaraczewo, Września i Swarzędz oraz 1 gmina wiejska z powiatu kaliskiego – Lisków. Mężczyźni mieli przewagę liczebną przede wszystkim w gminach wiejskich. Największą zaobserwowano w gminie Pakosław (powiat rawicki), gdzie na 100 mężczyzn przypadły 93 kobiety, a także w gminach: Tarnówka (złotowski), Połajewo (czarnkowsko-trzcianecki) i Chrzypsko Wielkie (międzychodzki), gdzie współczynnik feminizacji wyniósł 95.

Mapa 3. Współczynnik feminizacji w 2021 r.

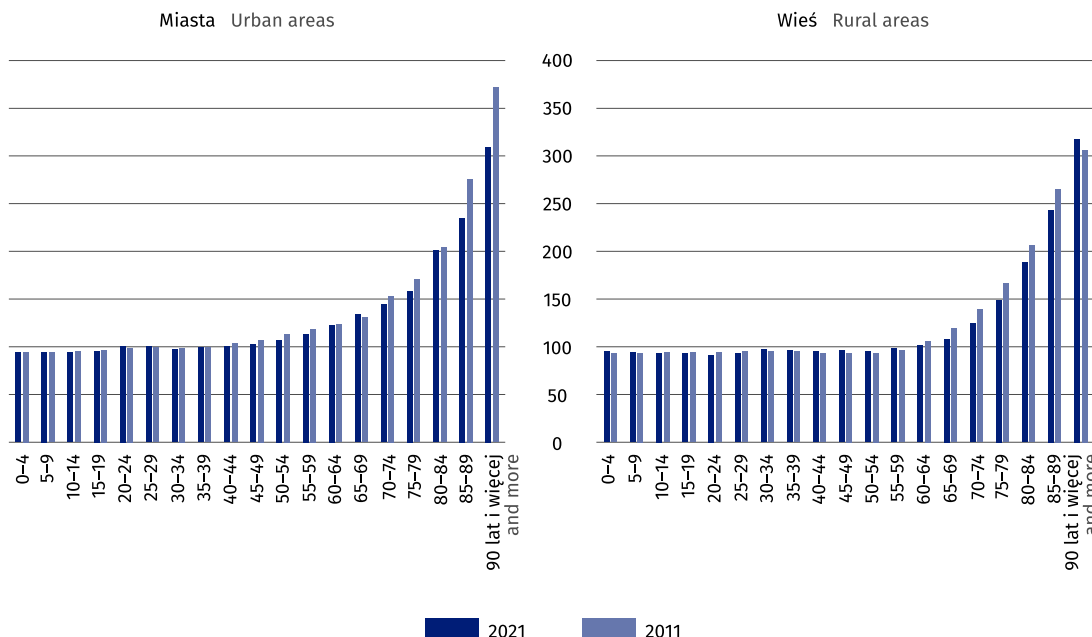
Map 3. Femininity ratio in 2021

Współczynnik feminizacji zmienia się wraz z wiekiem. Zgodnie z wynikami NSP 2021 mężczyźni przeważali liczebnie aż do 50 roku życia (niewielkie zachwianie tendencji nastąpiło dla rocznika 48 latków). Współczynnik feminizacji dla całego przedziału 0–50 lat wyniósł 97. Od 51 roku życia na 100 mężczyzn przypadło już 126 kobiet, powyżej 70 lat – 164 kobiety, a w wieku 80 lat i więcej przewaga kobiet była ponad dwukrotna (224). W 2011 r. dominacja mężczyzn utrzymywała się do 45 roku życia, a zatem w ciągu dekady granica wieku liczebnej przewagi mężczyzn przesunęła się o 5 lat.

Wykres 1. Współczynnik feminizacji według grup wieku w latach 2011 i 2021

Chart 1. Femininity ratio by age groups in 2011 and 2021

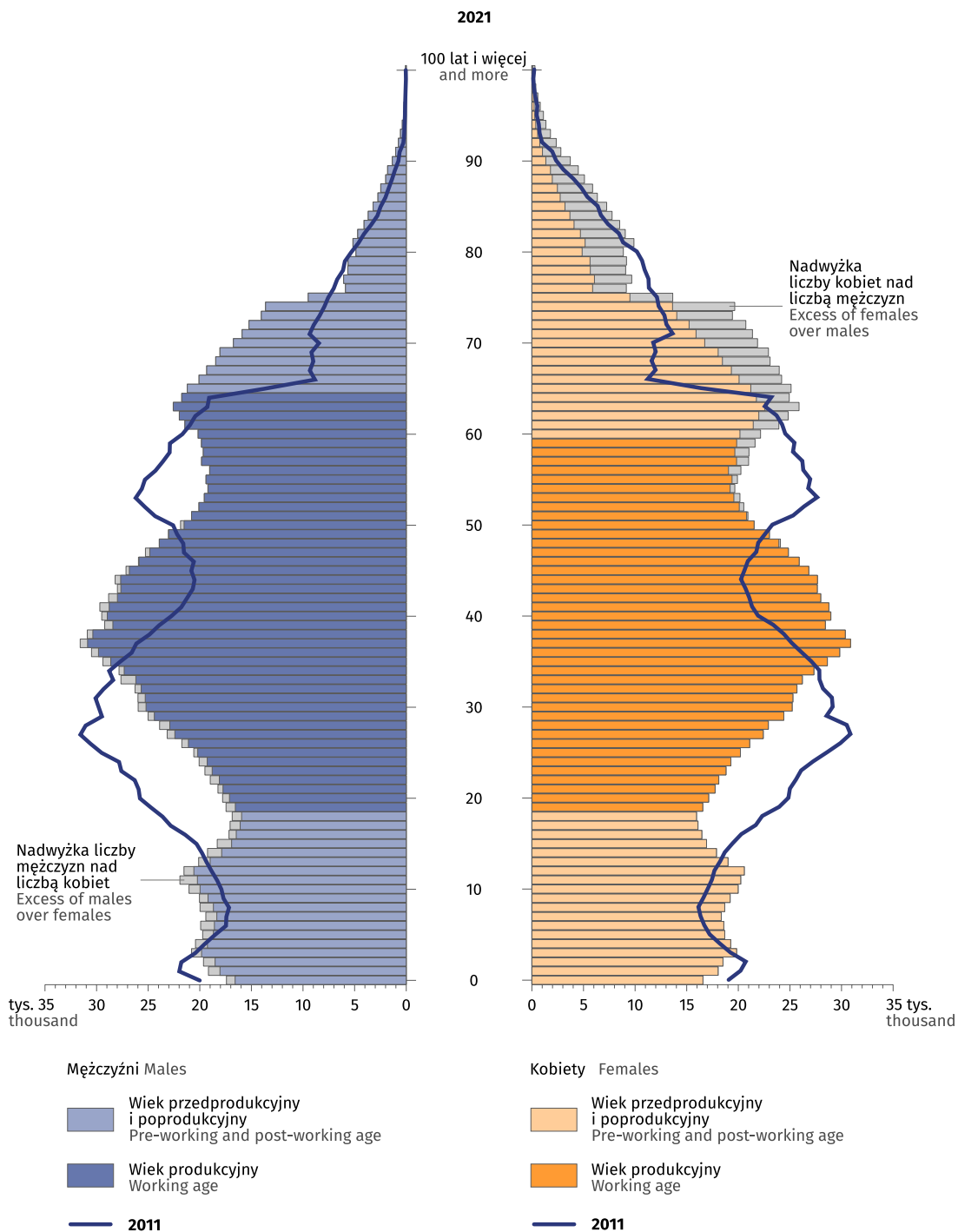

Wiek osób określa się liczbą lat ukończonych, ustaloną poprzez porównanie pełnej daty urodzenia z datą przeprowadzenia spisu (tzw. momentem krytycznym, tj. 31 marca 2021 r.).

Zestawienie wyników dwóch kolejnych spisów wskazuje na zmiany w strukturze wieku ludności. Różnica ta jest przede wszystkim konsekwencją przesuwania się w czasie wyżów i niżów demograficznych przez kolejne grupy wieku ludności. Wprawdzie liczba dzieci, czyli osób z grupy wieku 0–14 lat, w ciągu 10 lat zwiększyła się o 28,0 tys., tj. o 5,0% (w poprzedniej dekadzie międzyspisywawej w tej grupie zanotowano spadek liczebności o 12,9%), ale w grupie 15–64 lata w porównaniu z 2011 r. ubyło 162,7 tys. osób, tj. 6,6% (poprzednio wzrost o 6,4%), przy jednoczesnym wzroście liczebności w grupie wieku 65 lat i więcej o 191,9 tys. osób, tj. o 46,3% (w okresie 2002–2011 ta grupa zwiększyła się o 7,6%). Obserwowane dynamiki potwierdzają postępowanie procesu starzenia się mieszkańców, którego nie spowolni ciągle niska dzietność nie zapewniająca prostej zastępowalności pokoleń.

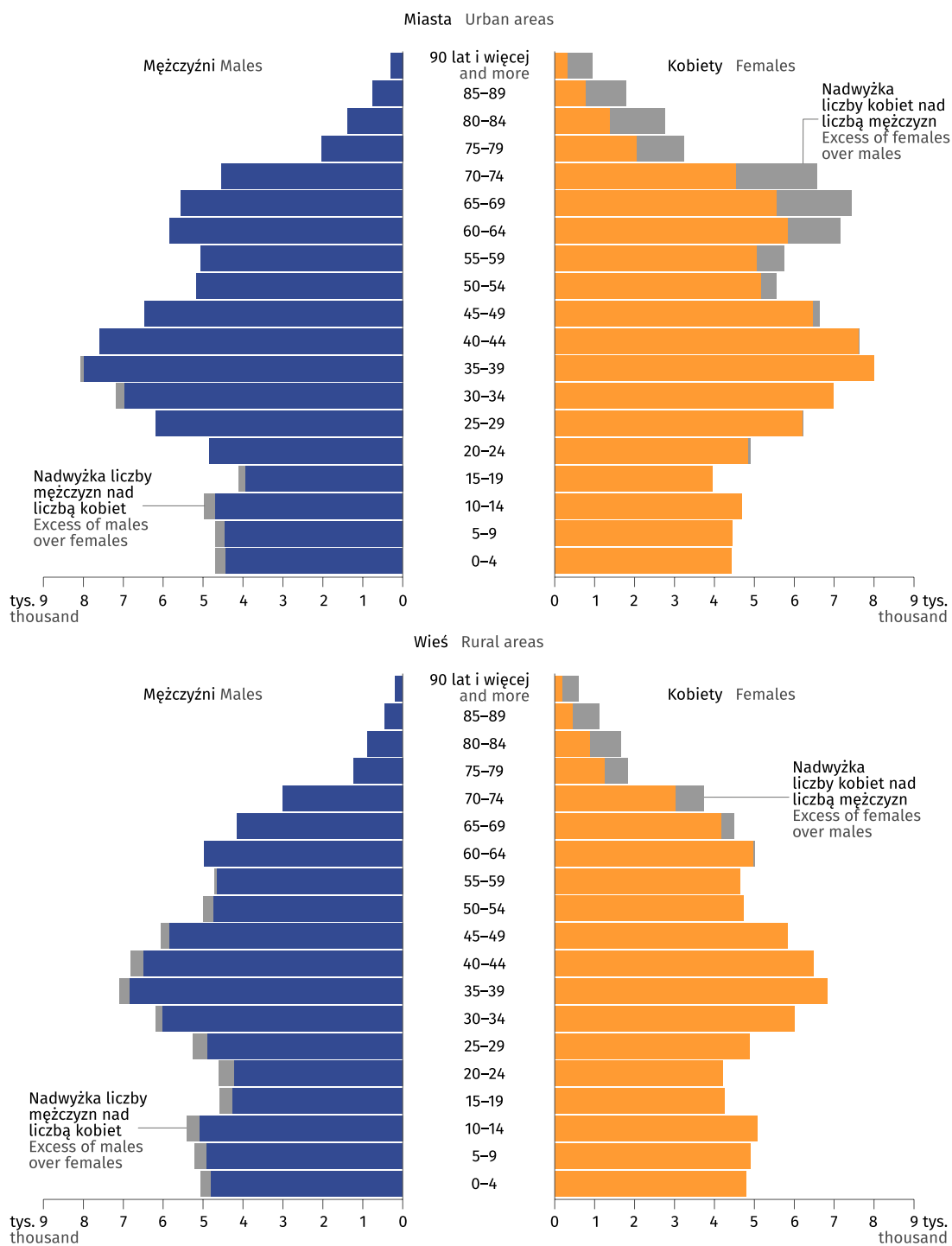
Wykres 2. Ludność według płci i wieku w latach 2011 i 2021

Chart 2. Population by sex and age in 2011 and 2021

Wykres 3. Ludność według płci i grup wieku w 2021 r.

Chart 3. Population by sex and age groups in 2021

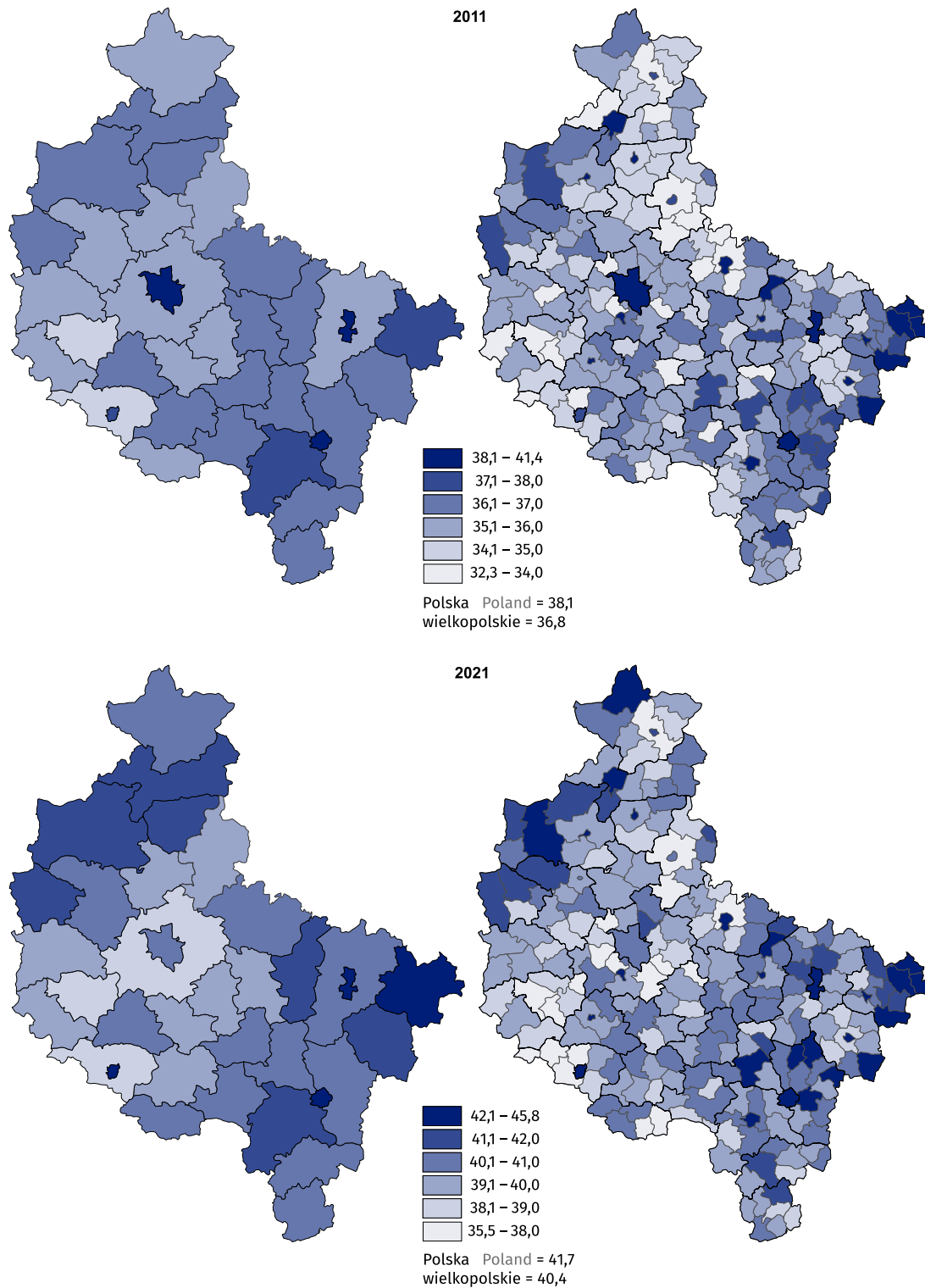
Mediana wieku (wiek środkowy) ludności jest parametrem wyznaczającym granicę wieku, której połowa ludności jeszcze nie przekroczyła, a druga połowa już osiągnęła.

Według NSP 2021 mediana wieku, parametr wyznaczający granicę, której połowa ludności jeszcze nie przekroczyła, a druga połowa już osiągnęła, wyniosła w wielkopolskim nieco powyżej 40 lat (40,4). W ciągu dekady wiek środkowy przesunął się tu o niemal 4 lata (z 36,8 w 2011 r.), ale pozostał o ponad rok niższy niż przeciętnie w Polsce (41,7; w 2011 r. – 38,1). Kobiety w wielkopolskim były średnio o blisko 3 lata starsze od mężczyzn (wiek środkowy kobiet wyniósł 41,9, a mężczyzn 39,0 lat); wyższa mediana wieku charakteryzowała też mieszkańców miast (41,9 wobec 38,8 na wsi). Według NSP 2021 wiekowo najstarsi byli mieszkańcy Konina, gdzie połowa ludności przekroczyła 46 rok życia (45,8). W ciągu 10 lat mediana wieku w tym powiecie przesunęła się o prawie 6 lat. W nieco wolniejszym tempie starzeli się mieszkańcy Leszna, gdzie w okresie międzyspisywonym wiek środkowy przesunął się o blisko 5 lat i wyniósł 43 lata (42,9) oraz Kalisza, którego mieszkańcy w poprzednim spisie zostali wskazani jako wiekowo najstarsi, gdzie mediana wieku przesunęła się o ponad 4 lata, osiągając 42,5 roku. W Poznaniu, który stanowi ważny ośrodek ekonomiczny, a jednocześnie centrum akademickie przyciągające młode osoby kontynuujące naukę i poszukujące pracy, wiek środkowy wyniósł 40 lat (40,4), tj. tylko o 1,5 roku więcej niż w 2011 r. (najwolniejszy wzrost). Spośród pozostałych powiatów najstarszych mieszkańców miały kolski, gdzie mediana kształtowała się na poziomie 42,5 roku oraz pilski – 41,8. Ponadto w powiatach: słupeckim, ostrowskim, chodzieskim, czarnkowsko-trzcianeckim, tureckim, międzychodzkiem, pleszewskim, kaliskim, gnieźnieńskim i kościańskim połowa mieszkańców przekroczyła 41 lat. Najmłodszy okazali się mieszkańcy powiatów: grodziskiego, leszczyńskiego i poznańskiego, gdzie połowa populacji nie osiągnęła jeszcze 38 lat.

Na poziomie gminnym, według NSP 2021, najmłodszy okazali się mieszkańcy podpoznańskich gmin: Kleszczewo (gdzie wiek środkowy wyniósł 35,5 roku), Komorniki (36,0 lat), Dopiewo (36,4), Kórnik (36,5) i Rokietnica (36,6) oraz z powiatu leszczyńskiego – Lipno (36,3) i Wijewo (36,7). Medianę wieku na poziomie o ok. 10 lat wyższym, wskazano w gminach: Puszczykowo w powiecie poznańskim (45,7), Chodów w kolskim (45,5), Turek (gmina miejska; 45,1) i Koło (gmina miejska; 45,0).

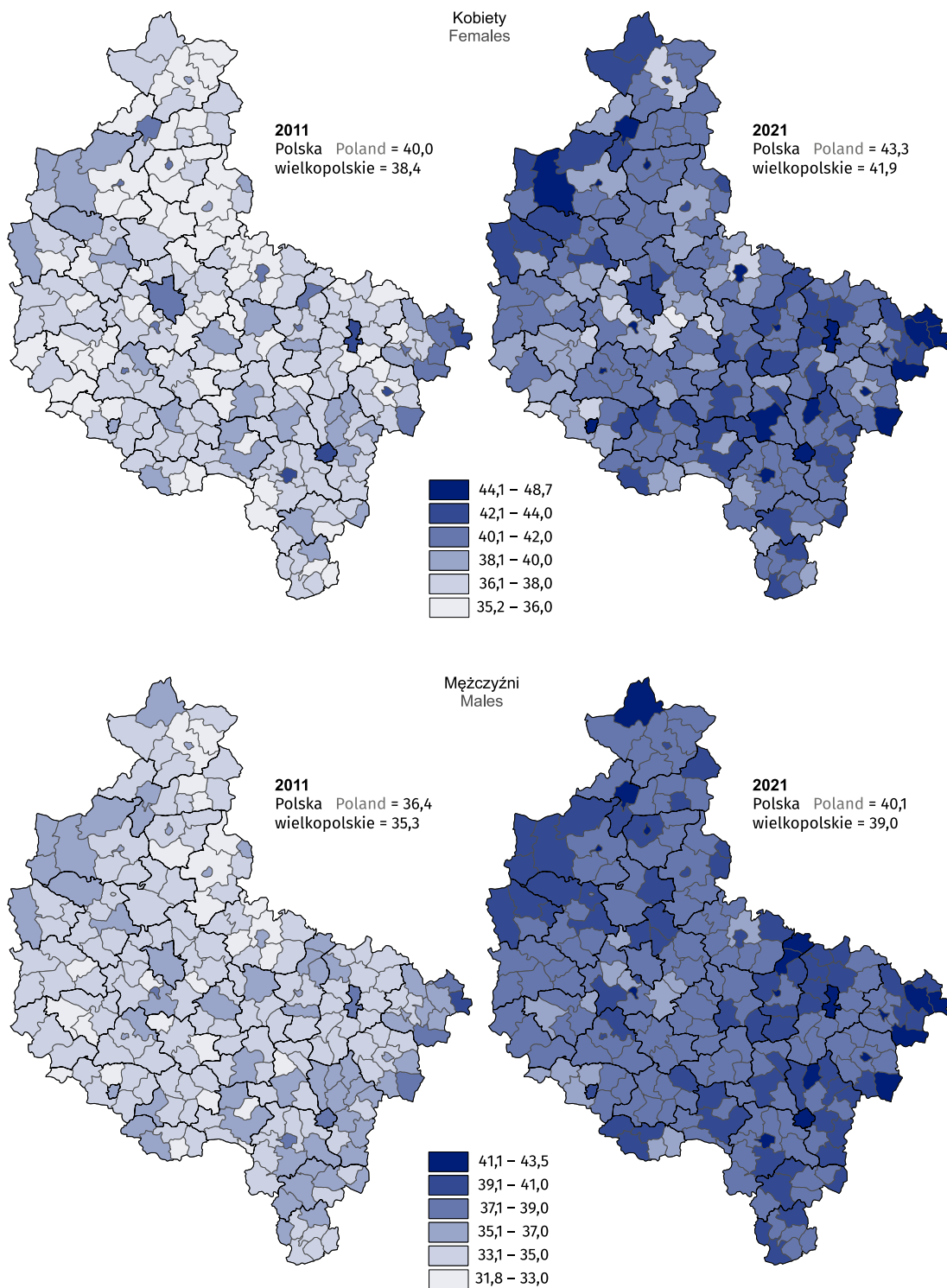
Mapa 4. Mediana wieku ludności w latach 2011 i 2021

Map 4. Median age of population in 2011 and 2021

Mapa 5. Mediana wieku ludności według płci w latach 2011 i 2021

Map 5. Median age of population by sex in 2011 and 2021

Tablica 2. Ludność według biologicznych grup wieku w latach 2011 i 2021

Table 2. Population by biological age groups in 2011 and 2021

Wyszczególnienie Specification	2011	2021	Zmiana w latach 2011–2021 Change in 2011–2021		2011	2021
	w tys. in thousands			2011=100	w odsetkach in percent	
Ogółem Total	3447,4	3504,6	+57,1	101,7	100,0	100,0
0–14 lat	555,8	583,8	+28,0	105,0	16,1	16,7
15–64	2476,8	2314,0	-162,7	93,4	71,8	66,0
65 lat i więcej and more	414,8	606,7	+191,9	146,3	12,0	17,3
Miasta Urban areas	1925,8	1884,9	-40,9	97,9	100,0	100,0
0–14 lat	279,2	279,3	+0,2	100,1	14,5	14,8
15–64	1395,1	1232,4	-162,7	88,3	72,4	65,4
65 lat i więcej and more	251,5	373,1	+121,6	148,4	13,1	19,8
Wieś Rural areas	1521,6	1619,7	+98,1	106,4	100,0	100,0
0–14 lat	276,7	304,5	+27,8	110,1	18,2	18,8
15–64	1081,6	1081,6	+0,0	100,0	71,1	66,8
65 lat i więcej and more	163,3	233,6	+70,3	143,0	10,7	14,4

Współczynnik starości demograficznej

Relacja liczby osób w starszym wieku (65 lat i więcej) do ogólnej liczby ludności.

Postępowanie procesu starzenia się ludności potwierdzają również inne wskaźniki demograficzne. Współczynnik starości demograficznej, definiowany jako udział w populacji ogółem osób w wieku 65 lat i więcej, według NSP 2021 w województwie wielkopolskim wyniósł 17,3%, co stanowiło najniższy odsetek, podobny do obserwowanego w województwach małopolskim i pomorskim. Średnia ogólnopolska kształtowała się o 1,3 p.proc. wyżej. W porównaniu z poprzednim spisem udział osób w wieku 65 lat i więcej zwiększył się o 5,3 p.proc., a tempo zmian było zbliżone do krajowego (o 5,1 p.proc.). Najwolniej ta grupa wiekowa rosta w województwach małopolskim i mazowieckim (o 3,6 p.proc.), natomiast największe tempo wzrostu obserwowano w zachodnio-pomorskim (o 7,0 p.proc.).

W wielkopolskim osoby starsze częściej mieszkały w miastach niż na wsi (61,5% wobec 38,5%). W miastach też odnotowano szybsze tempo wzrostu udziału tej grupy w strukturze wiekowej mieszkańców – o 6,7 p.proc. (z 13,1% w 2011 r. do 19,8% w 2021 r.) wobec 3,7 p.proc. na wsi (z 10,7% do 14,4%). W ujęciu powiatowym największym udziałem osób w wieku 65 lat i więcej w populacji ogółem wyróżniły się miasta na prawach powiatu, gdzie osoby starsze stanowiły ponad 20% mieszkańców. Najwyższą wartość współczynnik starości demograficznej osiągnął w Koninie (23,5% wobec 13,7% w 2011 r.), a dalej w Kaliszu (22,8% wobec 15,2%), Lesznie (20,7% wobec 12,3%) i Poznaniu (20,3% wobec 15,1%). Spośród powiatów ziemskich stosunkowo wysoki wskaźnik

charakteryzował powiaty: kolski, pilski i ostrowski (odpowiednio: 19,0%, 18,1% i 18,0%; wzrost o 5,8 p.proc., 6,9 p.proc. i 5,6 p.proc.). Najmłodsze z tego punktu widzenia (co wcześniej wskazała również mediana) okazały się powiaty: poznański (13,4%), leszczyński (14,1%) i grodziski (14,7%). Wśród wielkopolskich gmin udział osób starszych na poziomie powyżej 20% odnotowało 18 jednostek. Obok wymienionych wcześniej 4 miast mających status powiatu, było to 9 gmin miejskich (Chodzież, Czarnków, Gniezno, Koło, Ostrów Wielkopolski, Piła, Puszczykowo, Słupca i Turek), 3 wiejskie (Lisków – powiat kaliski, Powidz – stupecki i Chodów) oraz 2 miejsko-wiejskie (Dąbie i Kłodawa, podobnie jak wiejski Chodów – z powiatu kolskiego). W poprzednim spisie w żadnej gminie współczynnik starości demograficznej nie przekroczył 20%, jednak trend był już zauważalny, a najwyższe wartości, kształtujące się wówczas na poziomie 15-16%, wystąpiły w gminach, które również najnowszy spis zaliczył do grupy najstarszych (Kalisz, Poznań, Chodów, Lisków, Dąbie). Podobnie jak w przypadku mediany także ten wskaźnik wskazał jako najmłodsze 3 podpoznańskie gminy: Kleszczewo, Komorniki i Dopiewo, gdzie odsetek osób w wieku 65 lat i więcej nie sięgał 10%. W NSP 2011 w gronie podpoznańskich gmin o najmniejszym odsetku osób starszych, obok wymienianych aktualnie, znajdowały się jeszcze m.in. Czerwonak i Suchy Las, jednak w tym przypadku współczynnik starości demograficznej w ciągu dekady zwiększył się odpowiednio o 7,7 p.proc. (z 7,6% w 2011 r. do 15,3% w 2021 r.) i o 6,5 p.proc. (z 8,0% do 14,5%).

Indeks starości

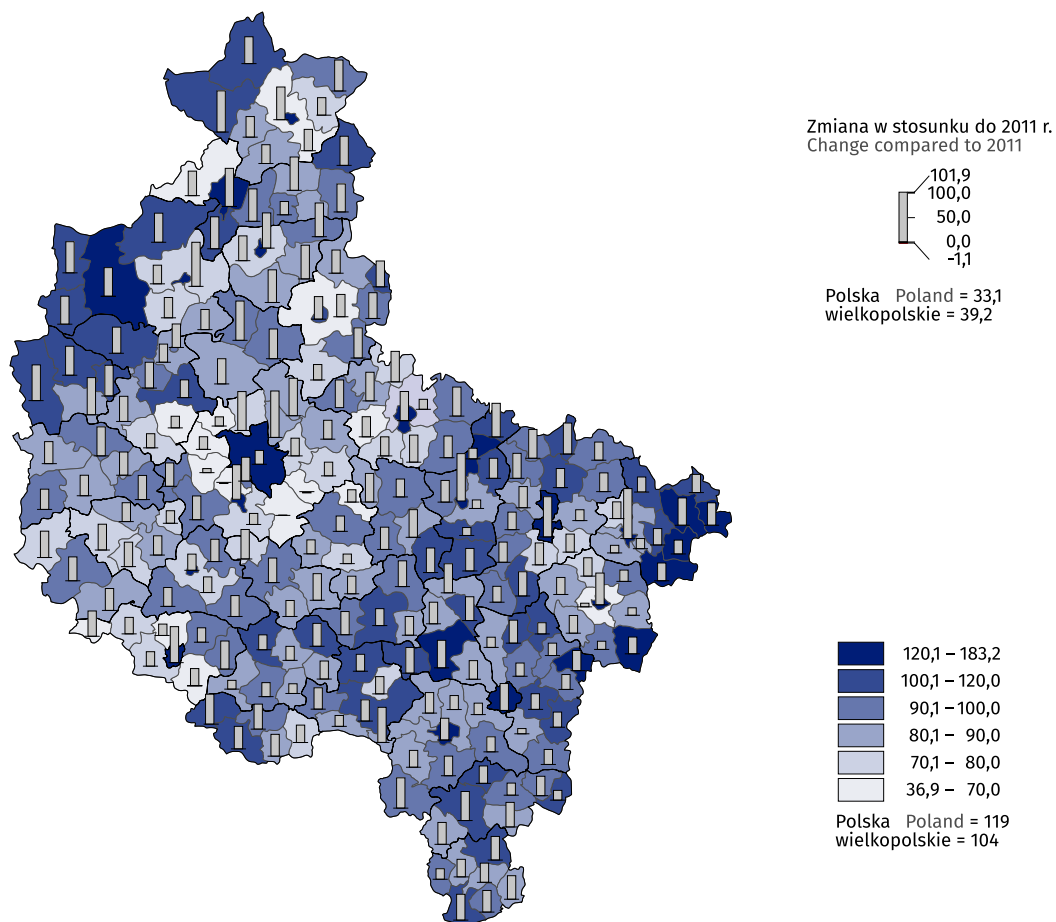
Relacja pokoleniowa dziadków i wnuczków, tj. liczba osób w wieku 65 i więcej lat przypadająca na 100 osób w wieku 0–14 lat.

Utrzymujący się od lat niski poziom urodzeń wpływa na liczebność najmłodszej – według kryteriów biologicznych – grupy wiekowej 0–14 lat. Wprawdzie w porównaniu z NSP 2011 jej liczebność zwiększyła się o 5,0%, ale w ujęciu strukturalnym oznaczało to przyrost zaledwie o 0,6 p.proc., podczas gdy wzrost w grupie 65 lat i więcej wyniósł w tym czasie 46,3%, a w strukturze 5,3 p.proc. Taki kierunek i natężenie zmian wpływa na pogorszenie proporcji między najmłodszymi a najstarszymi generacjami. Według NSP 2011 indeks starości odzwierciedlający relację pokoleniową dziadków i wnuczków, czyli liczba osób w wieku 65 lat i więcej przypadająca na 100 osób w wieku 0–14 lat, wyniósł dla województwa wielkopolskiego 75 wobec 90 przeciętnie w kraju. Przewagę liczebną najstarszej grupy obserwowano wówczas tylko w 4 województwach: łódzkim, opolskim, śląskim i świętokrzyskim. W spisie 2021 r. proporcje uległy zmianie. W wielkopolskim na 100 potencjalnych wnuczków przypadało teraz 104 dziadków, a w skali całego kraju – 119. Najniższą wartość – 103 – indeks starości przyjął w województwie pomorskim co oznacza, że w 2021 r. już we wszystkich województwach liczba dziadków przewyższała liczbę wnuczków.

Na niższych szczeblach podziału terytorialnego sytuacja nie prezentuje się tak jednoznacznie. W przekroju powiatowym zdecydowaną przewagę liczebną grupy 65 lat i więcej odnotowało 15 powiatów, w 3 liczba wnuczków równoważyła liczbę dziadków, a w 17 nadal było więcej potencjalnych wnuczków niż osób z najstarszej grupy. Najwyższe wartości w 2021 r. indeks starości przyjął w miastach na prawach powiatu: Koninie – 183, Kaliszu – 167, Poznaniu – 152 oraz Lesznie – 140. Przed 10 laty wskaźnik powyżej 100 zanotowały tylko 3 spośród 35 powiatów i były to wymienione miasta z wyjątkiem Leszna. Najniżej indeks starości kształtował się (podobnie jak mediana i współczynnik starości demograficznej) w powiatach: poznańskim, leszczyńskim i grodziskim. Na poziomie gminnym przewagę liczebną pokolenia dziadków w 2021 r. zaobserwowano w 63 gminach, przede wszystkim miejskich. W 6 gminach liczba dziadków i wnuczków była zbliżona, ale w większości gmin (157 z 226, tj. 69,5%) wciąż jeszcze liczniejsze było pokolenie 0–14 lat. Według NSP 2011 przewaga liczebna wnuczków nad dziadkami dotyczyła 219 gmin, tj. 96,9%, a odwrócenie proporcji zaobserwowano wówczas tylko w 7 gminach, w tym 3 wymienionych wyżej miastach o statusie powiatów.

Mapa 6. Indeks starości w 2021 r.

Map 6. Ageing index in 2021

Trzecią najliczniejszą spośród biologicznych grup wieku tworzą osoby w liczące od 15 do 64 lat. W województwie wielkopolskim w okresie międzypisowym liczebność tej grupy zmniejszyła się o 6,6%, co w strukturze przełożyło się na spadek odsetka o 5,8 p.proc. Analiza relacji między skrajnymi grupami wieku (0–14 lat oraz 65 lat i więcej) a grupą w wieku środkowym pozwala określić stopień obciążenia demograficznego. Według NSP 2011 w wielkopolskim na 100 osób w wieku 15–64 lata przypadało 39 osób z grup 0–14 oraz 65 lat i więcej, przy średniej ogólnopolskiej 40. O ile jednak w kraju składowe współczynnika były prawie równe (21 stanowiły dzieci, a 19 osoby starsze), to w wielkopolskim (podobnie jak w 10 innych województwach) relacje między współczynnikami cząstkowymi kształtowały się znacznie korzystniej (22 wobec 17). Postępujący proces starzenia się ludności spowodował wzrost współczynnika obciążenia demograficznego i w 2021 r. jego wartość ogólna wyniosła 51 w wielkopolskim i 52 w kraju, co oznacza, że na 100 osób w wieku dojrzałym przypadało więcej dzieci i osób starszych niż w 2011 r. We wszystkich województwach mniej korzystne były też proporcje między cząstkowymi współczynnikami obciążenia. Stosunkowo najbardziej wyrównane były składowe współczynnika w województwie pomorskim (niespełna 26 – dzieci i ponad 26 – osoby starsze), a także w wielkopolskim i małopolskim (25 wobec 26). Natomiast najmniej korzystne relacje odnotowano w świętokrzyskim (22 wobec 32) oraz łódzkim (23 wobec 32). Zarówno w ujęciu powiatów, jak i w przekroju gmin rozkład współczynnika obciążenia (uwzględniając relacje między składowymi) pokrywa się w znacznej mierze z indeksem starości.

Tablica 3. Ludność według ekonomicznych grup wieku w latach 2011 i 2021

Table 3. Population by economic age groups in 2011 and 2021

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Grand total	Ekonomiczne grupy wieku Economic age groups					poprodukcyjny (60/65 lat i więcej) post-working (60/65 and more)
		przedprodukcyjny (0–17 lat) pre-working (0–17)	produkcyjny (18–59/64 lata) working (18–59/64)			niemobilny (45–59/64 lata) non-mobile (45–59/64)	
			razem total	mobilny (18–44 lata) mobile (18–44)			
W tysiącach In thousands							
Ogółem	2011	3447,4	681,8	2232,5	1413,8	818,7	533,1
Total	2021	3504,6	685,9	2090,3	1326,4	763,9	728,5
Miasta	2011	1925,8	341,1	1257,8	782,6	475,2	327,0
Urban areas	2021	1884,9	328,0	1112,2	707,7	404,6	444,7
Wieś	2011	1521,6	340,8	974,7	631,2	343,6	206,1
Rural areas	2021	1619,7	357,9	978,0	618,7	359,3	283,8
Struktura pozioma (w %) Horizontal structure (in %)							
Ogółem	2011	100,0	19,8	64,8	41,0	23,7	15,5
Total	2021	100,0	19,6	59,6	37,8	21,8	20,8
Miasta	2011	100,0	17,7	65,3	40,6	24,7	17,0
Urban areas	2021	100,0	17,4	59,0	37,5	21,5	23,6
Wieś	2011	100,0	22,4	64,1	41,5	22,6	13,5
Rural areas	2021	100,0	22,1	60,4	38,2	22,2	17,5
2011=100							
Ogółem	2021	101,7	100,6	93,6	93,8	93,3	136,6
Total	2021	97,9	96,2	88,4	90,4	85,1	136,0
Miasta	2021	106,4	105,0	100,3	98,0	104,6	137,7
Urban areas							
Wieś							
Rural areas							

Niekorzystne trendy demograficzne ostatnich lat odcisnęły się również na strukturze ludności według ekonomicznych grup wieku. W stosunku do NSP 2011 najbardziej zwiększyła się liczebność grupy w wieku poprodukcyjnym (kobiety w wieku 60 lat i więcej, mężczyźni 65 lat i więcej) – o 36,6% (w poprzedniej dekadzie międzypisowej przyrost w tej grupie wyniósł 16,7%). W udziale strukturalnym oznaczało wzrost o 5,3 p.proc. do 20,8%. Nieznacznie wzrosła liczba ludności w wieku przedprodukcyjnym, czyli 0–17 lat (o 0,6% wobec spadku w poprzednim okresie o 15,9%), ale nie spowodowało to istotnych zmian w strukturze (odsetek w tej grupie wieku zmniejszył się o 0,2 p.proc. i wyniósł 19,6%). Ubyło ludności w wieku produkcyjnym (kobiety w wieku 18–59 lat, mężczyźni 18–64 lata). Spadek liczebności w tej grupie wyniósł 6,4% (wobec wzrostu w poprzedniej dekadzie o 7,1%), a jej udział w ogólnej liczbie ludności zmalał z 64,8% w 2011 r. do 59,6% według NSP 2021. Większe zmiany obserwowano w miastach niż na wsi. Wzrost odsetka ludności

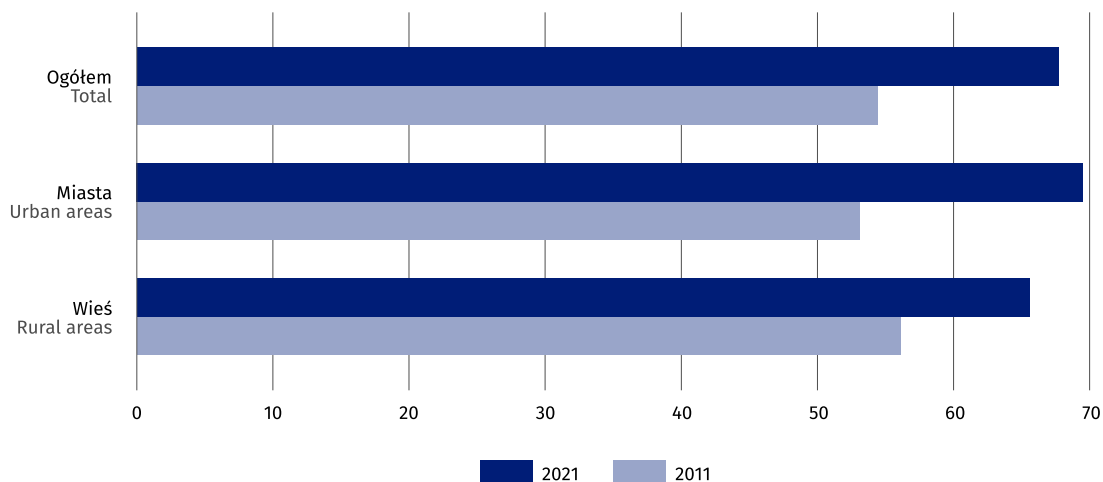
w wieku emerytalnym w miastach wyniósł 6,6 p.proc, podczas gdy na wsi – 4,0 p.proc. W przypadku ludności w wieku produkcyjnym odsetek w miastach zmniejszył się o 6,3 p.proc., przy czym spadki w grupie wieku mobilnego (18–44 lata) i niemobilnego (kobiety 45–59 lat, mężczyźni 45–64 lata) były podobne. Natomiast na wsi odsetek ludności produkcyjnej zmniejszył się o 3,7 p.proc., a spadek dotyczył przede wszystkim grupy wieku mobilnego. Zmiany w grupie wieku przedprodukcyjnego w miastach i na wsi zachodziły w podobnym tempie.

Przesunięcia w ekonomicznych grupach wieku wpłynęły na poziom współczynnika obciążenia. Według NSP 2021 w wielkopolskim na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 68 osób w wieku nieprodukcyjnym (o ok. 14 osób więcej niż w 2011 r.) i była to wartość zbliżona do średniej krajowej (69 osób). Najwyższe wartości współczynnika obciążenia przyjął w województwie łódzkim (73 osoby w wieku nieprodukcyjnym na 100 w wieku produkcyjnym), a także w świętokrzyskim (72), lubelskim (71) i śląskim (70). Najniżej wskaźnik ten kształtował się natomiast w województwach: małopolskim, opolskim i podkarpackim (po 66).

W wielkopolskim większy wzrost obciążenia obserwowano dla ludności miejskiej – o 16 p.proc. (z 53 w 2011 r. do 69 w 2021 r.) wobec 10 p.proc. na wsi (z 56 do 66). W kraju wskaźniki te zwiększyły się odpowiednio o 17 p.proc. w miastach (do 70) i o 8 p.proc. na wsi (do 66). Wzrost dotyczył szczególnie grupy wieku poprodukcyjnego, w której współczynnik dla miast podniósł się o 14 p.proc. (z 26 do 40), a dla wsi o 8 p.proc. (z 21 do 29). W przypadku wskaźnika liczonego dla wieku przedprodukcyjnego zarówno dla ludności miejskiej, jak i wiejskiej wzrost wyniósł tylko 2 p.proc. (odpowiednio z 27 do 29 w miastach i z 35 do 37 na wsi).

Biorąc pod uwagę płeć, większy wzrost obciążenia dotyczył kobiet, w przypadku których współczynnik zwiększył się o 17 p.proc. (z 66 w 2011 r. do 83 w 2021 r.), w tym o 14 p.proc. dla wieku poprodukcyjnego. W odniesieniu do mężczyzn wzrost wyniósł odpowiednio 10 p.proc. (z 44 do 54), w tym 8 p.proc. dla poprodukcyjnego.

Wykres 4. Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w latach 2011 i 2021
 Chart 4. Population at non-working age per 100 persons at working age in 2011 and 2021

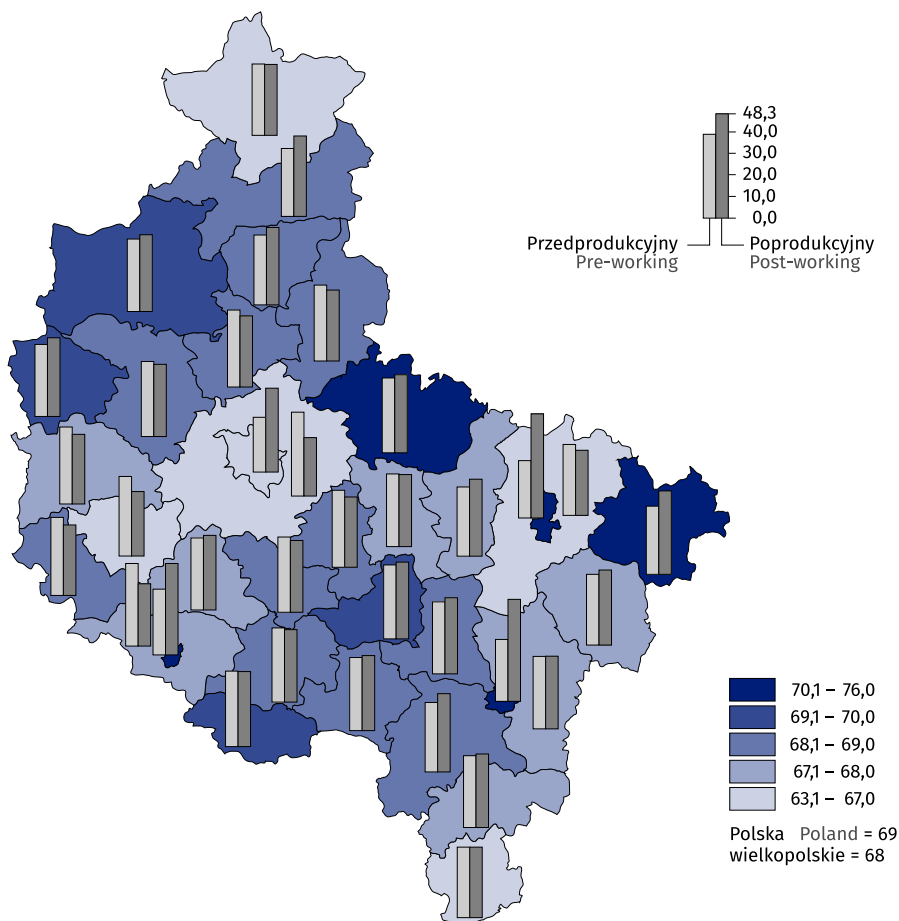

Według NSP 2021 w ponad dwóch trzecich wielkopolskich powiatów współczynnik obciążenia demograficznego, w ujęciu ekonomicznych grup wieku, przewyższał przeciętny poziom w województwie. Największe obciążenie osób w wieku produkcyjnym osobami nieprodukcyjnymi obserwowano w Kaliszu, gdzie na 100 osób w wieku produkcyjnym przypadało 76 osób w wieku nieprodukcyjnym, Koninie (75) i Lesznie (73) oraz w powiatach: gnieźnieńskim (71), kołskim, jarocińskim, międzychodzkiem i rawickim (po 70). W okresie międzypisowym współczynnik obciążenia najbar-

dziej zwiększył się w Koninie (o 21 p.proc.) i Lesznie (o 20 p.proc.). Najniższe wartości wskaźnik ten przyjął natomiast w powiatach: konińskim (63), Poznaniu (64), kępińskim (65) oraz złotowskim i poznańskim (po 66). W przekroju gminnym stopień obciążenia był znacznie bardziej zróżnicowany, a wartości współczynnika mieściły się w przedziale od 59 w gminie Perzów (powiat kępiński) do 79 w gminach miejskich Puszczykowo (poznański) i Koło (kolski). W ponad połowie gmin (57%) współczynnik był niższy niż przeciętnie w województwie.

Mapa 7. Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym w 2021 r.

Map 7. Population at non-working age per 100 persons at working age in 2021

1.3. Ludność według stanu cywilnego

1.3. Population by marital status

Struktura ludności według stanu cywilnego uwarunkowana jest czynnikami demograficznymi, tj. liczbą osób w poszczególnych grupach wieku, liczbą małżeństw i rozwodów, liczbą zgonów, a także sytuacją społeczno-ekonomiczną kraju, wpływającą na podejmowanie decyzji prorodzinnych.

Stan cywilny – ze względu na przepisy prawa obowiązujące w poszczególnych krajach – wyznaczające dolną granicę wieku umożliwiającego zawieranie związków małżeńskich – w spisach ludności przyjęto określanie stanu cywilnego dla osób będących w wieku 15 lat i więcej.

Zgodnie z prawem polskim występują cztery kategorie stanu cywilnego:

- kawaler, panna – osoby, które nigdy nie pozostawały w prawnym związku małżeńskim;
- żonaty, zamężna – osoby, których związek małżeński został zawarty zgodnie z prawem świeckim;
- wdowiec, wdowa – osoby, których prawne małżeństwo przestało istnieć z powodu śmierci współmałżonka;
- rozwiedziony, rozwiedziona – osoby, których małżeństwo zostało rozwiązane orzeczeniem sądu.

Osoby, w stosunku do małżeństwa których sąd orzekł separację z prawnego punktu widzenia, w dalszym ciągu pozostają w stanie małżeńskim.

Wyniki NSP 2021 pozwalają określić strukturę ludności według stanu cywilnego, wskazując jednocześnie kierunki i wielkość zmian, jakie zaszły w ciągu 10 lat, tj. od poprzedniego spisu. Podobnie jak we wcześniejszych badaniach najliczniejszą grupę (ponad połowę populacji w wieku 15 lat i więcej) w województwie wielkopolskim stanowili żonaci/zamężne – 55,5%, tj. o 1,7 p.proc. mniej niż w 2011 r. (w kraju 56,0%, o 0,2 p.proc. więcej). Spadek udziału tej grupy, obok wielkopolskiego, zanotowało jeszcze 5 województw, w tym kujawsko-pomorskie o 1,9 p.proc. Spośród 10 województw, gdzie żonaci/zamężne stanowili większy odsetek niż w 2011 r., największy wzrost wystąpił w zachodniopomorskim – o 6,4 p.proc. Drugą grupę co do wielkości tworzą kawalerowie/panny. W 2021 r. grupa ta stanowiła w wielkopolskim 29,1%. Spadek udziału wyniósł w tym przypadku 0,4 p.proc. (w kraju 1,3 p.proc., spadek do 27,5%). Niewielki wzrost odsetka kawalerów/panien zanotowały tylko 2 województwa: dolnośląskie – o 0,5 p.proc. i mazowieckie – o 0,3 p.proc. W ciągu dekady o 0,7 p.proc. w wielkopolskim zmniejszył się również odsetek wdowców/wdów, który w 2021 r. wyniósł 8,3% (w kraju 8,4%, spadek o 1,2 p.proc.). Najmniej liczną grupą wśród osób w wieku 15 lat i więcej pozostali rozwiedzeni/rozwiedzione. W wielkopolskim była to jednocześnie jedyna grupa, której udział wzrósł w stosunku do 2011 r. – o 2,8 p.proc. do 6,9% (w kraju o 2,6 p.proc. do 7,6%). Wzrost udziału tej grupy obserwowano we wszystkich województwach, przy czym największy zanotowano w warmińsko-mazurskim – o 3,2 p.proc. oraz kujawsko-pomorskim i lubuskim – po 3,0 p.proc.

Rozpatrując strukturę ludności według stanu cywilnego w przekroju płci, można stwierdzić, że w 2021 r. w województwie wielkopolskim jedną trzecią mężczyzn w wieku 15 lat i więcej stanowili kawalerowie, mniejszy – na poziomie jednej czwartej – był natomiast odsetek panien. Różnica ta wynikała głównie z wieku zawierania małżeństwa, który w przypadku kobiet jest zwykle niższy aniżeli u mężczyzn. W skali kraju proporcje były podobne (32,1% i 23,3%), a najmniejsze odsetki kawalerów i panien odnotowano w zachodniopomorskim (22,7% i 17,8%). Również odsetek żonatyh mężczyzn był większy niż zamężnych kobiet i wyniósł 57,0% wobec 54,2%, co oznacza, że był zbliżony do wielkości ogólnopolskich (57,6% i 54,4%). Wśród pozostałych województw wyróżniły się zwłaszcza zachodniopomorskie (62,5% i 56,7%), łódzkie (60,9% i 55,4%) oraz podkarpackie (59,1% i 57,7%). W przypadku tej grupy różnice między odsetkiem kobiet i mężczyzn były skutkiem większej umieralności tych ostatnich, powodującej częstsze owdowienia kobiet.

W kategorii wdowcy/wdowy proporcje układały się odwrotnie niż wśród osób pozostających w związku małżeńskim. Podobnie jak w kraju odsetek owdowiałych kobiet był w wielkopolskim ponad 4-krotnie większy od odsetka wdowców (13,2% wobec 2,9%). W 3 województwach: lubelskim, podlaskim i świętokrzyskim udział wdów był ponad 5-krotnie większy. Podobny układ, przy mniejszej liczebności, dotyczył kategorii rozwiedzeni/rozwiedzione. Przeważał odsetek rozwiedzionych kobiet – na poziomie 7,5% – wobec 6,3% w przypadku rozwiedzionych mężczyzn. W kraju udziały były nieco większe i wyniosły 8,3% wobec 6,8%. Proporcje obu płci we wszystkich województwach kształtowały się podobnie, natomiast największe różnice między odsetkiem kobiet i mężczyzn w tej kategorii stanu cywilnego wystąpiły w województwach: mazowieckim (8,6% wobec 6,6%), łódzkim (9,4% wobec 7,5%), dolnośląskim (10,3% wobec 8,5%) i zachodniopomorskim (10,2% wobec 8,5%).

Tablica 4. Ludność w wieku 15 lat i więcej według stanu cywilnego w 2021 r.

Table 4. Population aged 15 years and more by marital status in 2021

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Kawalerowie, panny Single	Żonaci, zamężne Married	Wdowcy, wdowy Widowed	Rozwiedzeni, rozwiedzione Divorced	Nieustalony Unknown
W tysiącach In thousands						
Ogółem Total	2920,7	849,7	1621,6	241,9	202,8	4,8
Mężczyźni Males	1403,1	471,9	799,4	40,9	88,2	2,7
Kobiety Females	1517,7	377,8	822,2	200,9	114,6	2,2
Struktura pozioma (w %) Horizontal structure (in %)						
Ogółem Total	100,0	29,1	55,5	8,3	6,9	0,2
Mężczyźni Males	100,0	33,6	57,0	2,9	6,3	0,2
Kobiety Females	100,0	24,9	54,2	13,2	7,5	0,1

Obok płci czynnikiem różnicującymi strukturę ludności według stanu cywilnego jest także wiek. W kategorii kawalerowie/panny w najmłodszej grupie wieku 15–19 lat udziały obu płci były niemal identyczne (99,8% i 99,7%). W kolejnych rocznikach ta różnica rosła i w grupie 25–29 lat wyniosła prawie 16 p.proc. W następnych grupach wieku przewaga odsetka kawalerów stopniowo malała, a po 70 roku życia większy był już odsetek panien. W kategorii żonaci/zamężne przewaga zamężnych kobiet utrzymywała się do ok. 54 roku życia, przy czym największą zaobserwowano w przedziale 25–29 lat, gdzie wyniosła blisko 15 p.proc. Po 55 roku życia, na skutek większej umieralności mężczyzn, ta tendencja odwróciła się. W grupie wieku 60–64 lata odsetek mężatek był o ponad 9 p.proc. mniejszy od odsetka żonatych mężczyzn, a w grupie 65 lat i więcej różnica wyniosła niemal 33 p.proc. W kategorii wdowcy/wdowy przewaga kobiet utrzymywała się we wszystkich kolejnych rocznikach i zwiększała wraz z wiekiem. W grupie 65 lat i więcej różnica udziałów owdowiałych kobiet sięgała ponad 30 p.proc., a biorąc pod uwagę starszą część tej grupy (80 lat i więcej), przekraczała 43 p.proc. Przewagę odsetka kobiet obserwowano także w najmniej licznej kategorii rozwiedzeni/rozwiedzione. Stosunkowo niewielkie udziały obu płci rosły w kolejnych grupach wieku, najwyższe wartości (12–14%) osiągając w przedziale 45–54 lata. Wraz z wiekiem odsetki rozwiedzionych kobiet i mężczyzn malały, zwiększała się natomiast różnica między udziałami obu płci. Maksymalnie wyniosła ona 2,5 p.proc. i wystąpiła w grupie 70–74 lata.

Tablica 5. Ludność w wieku 15 lat i więcej według stanu cywilnego, płci i grup wieku w 2021 r.
 Table 5. Population aged 15 years and more by marital status, sex and age groups in 2021

Wyszczególnienie Specification	Ogółem w tys. Total in thousands	W wieku At age				
		15–24 lata	25–34	35–49	50–64	65 lat i więcej and more
Mężczyźni w tys. Males in thousands	1403,1	181,5	248,1	421,2	307,2	245,1
Struktura pionowa (w %) Vertical structure (in %)						
Kawalerowie Single	33,6	97,3	58,6	24,2	11,5	5,1
Żonaci Married	57,0	2,6	39,1	66,0	75,3	76,8
Wdowcy Widowed	2,9	.	0,0	0,3	2,6	13,0
Rozwiedzeni Divorced	6,3	0,0	2,0	9,3	10,4	4,8
Nieustalony Unknown	0,2	0,1	0,3	0,1	0,1	0,3
Kobiety w tys. Females in thousands	1517,7	173,1	240,8	413,8	328,3	361,7
Struktura pionowa (w %) Vertical structure (in %)						
Panny Single	24,9	94,4	43,2	16,7	7,0	5,1
Zamężne Married	54,2	5,4	52,9	70,8	71,1	44,0
Wdowy Widowed	13,2	0,0	0,2	1,4	10,7	44,1
Rozwiedzione Divorced	7,5	0,1	3,5	11,0	11,1	6,6
Nieustalony Unknown	0,1	0,1	0,2	0,1	0,1	0,2

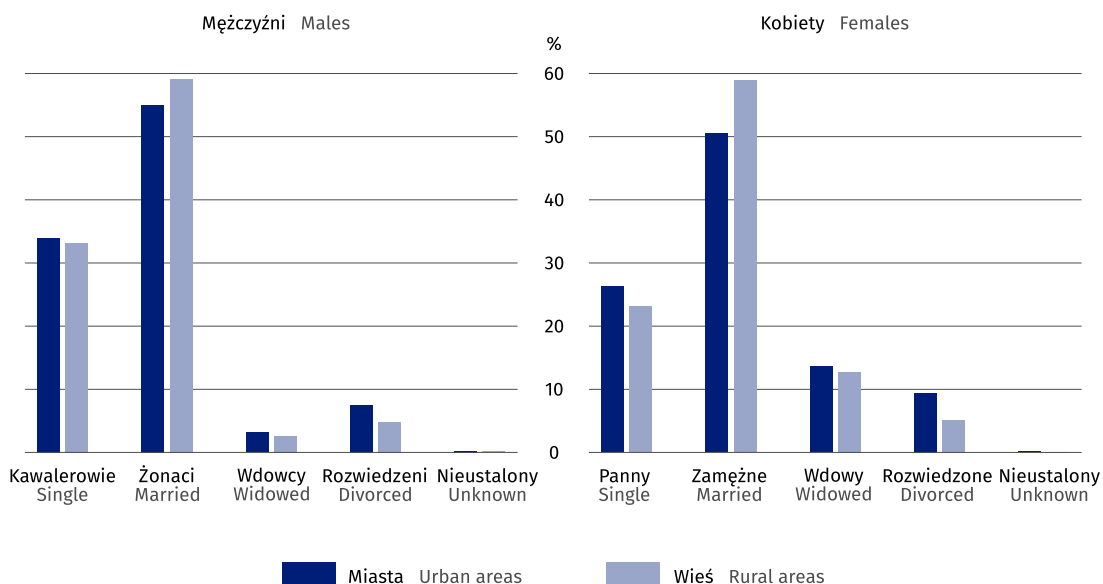
Najbardziej widoczne zmiany, jakie zaszły w 2021 r. w strukturze stanu cywilnego ludności w stosunku do 2011 r., dotyczyły kobiet w wieku 65 lat i więcej. W porównaniu z poprzednim spisem udział wdów w tej grupie wieku obniżył się o blisko 15 p.proc. (z 59,0% do 44,1%). Zwiększył się natomiast – o ponad 10 p.proc. – odsetek mężatek z tej grupy wieku (z 33,6% w 2011 r. do 44,0% w 2021 r.), ale wzrósł również – o 4 p.proc. – udział rozwiedzionych kobiet (z 2,5% do 6,6%).

Strukturę ludności według stanu cywilnego różnicuje także miejsce zamieszkania. Zarówno w miastach, jak i na wsi ponad połowę populacji stanowią osoby pozostające w związkach małżeńskich. Według NSP 2021 w wielkopolskim, podobnie jak w innych województwach, żonaci i zamężne większy udział mieli na wsi niż w miastach (59,0% wobec 52,6%), a różnica między udziałami – ponad 6 p.proc. – należała do największych w skali kraju. Większą przewagę, choć przy mniejszych odsetkach, obserwowano w województwie dolnośląskim (prawie 7 p.proc., 56,5% wobec 49,6%), a ponadto w śląskim (61,1% wobec 54,6%), przy wielkościach ogólnopolskich na poziomie odpowiednio 58,7% i 54,2%. Różnica ta szczególnie wyraźnie zaznaczała się w przypadku kobiet; mężatki w wielkopolskim stanowiły 58,9% kobiet na wsi, natomiast w miastach – 50,5% (w kraju 58,4% wobec 52,0% w miastach). W pozostałych kategoriach stanu cywilnego większe

udziały notowano w miastach. Odsetek kawalerów i panien wyniósł 29,9% wobec 28,1% na wsi. W Polsce ogółem, tak jak w większości województw, proporcje kształtowały się na odwrót, choć w kraju były w miarę wyrównane (27,4% w miastach wobec 27,7% na wsi), podczas gdy w zachodniopomorskim różnica sięgała 4 p.proc. (odpowiednio 18,9% wobec 22,9%). Osoby rozwiedzione częściej zamieszkiwały wielkopolskie miasta, gdzie stanowiły 8,5% ogółu mieszkańców w wieku 15 lat i więcej. Na wsi ten odsetek wynosił 5,0%. Wśród kobiet różnica udziałów rozwódek w mieście i na wsi przekraczała 4 p.proc., podczas gdy udziały rozwiedzionych mężczyzn były nieco bardziej wyrównane, a różnica wynosiła niecałe 3 p.proc. W Polsce odsetek osób rozwiedzionych w miastach był niemal 2-krotnie większy niż wśród mieszkańców wsi (9,2% wobec 5,0%), a w 4 województwach: łódzkim, małopolskim, podkarpackim i świętokrzyskim – ponad 2-krotnie większy. Najbardziej wyrównane w miastach i na wsi są udziały osób owdowiałych. W wielkopolskim różnica między nimi wyniosła 1 p.proc. (8,7% wobec 7,7%), a w kraju wielkości te były jeszcze bardziej zbliżone (8,5% wobec 8,3%). Od takiego obrazu odbiegało województwo podlaskie, gdzie większy odsetek osób owdowiałych obserwowano na wsi (10,0% wobec 8,2% w miastach), przy czym różnica ta uwidoczniła się zwłaszcza w przypadku kobiet (wdowy na wsi stanowiły 17,2% kobiet, natomiast w miastach 13,1%).

Wykres 5. Ludność w wieku 15 lat i więcej według płci i stanu cywilnego w 2021 r.

Chart 5. Population aged 15 and more by sex and marital status in 2021

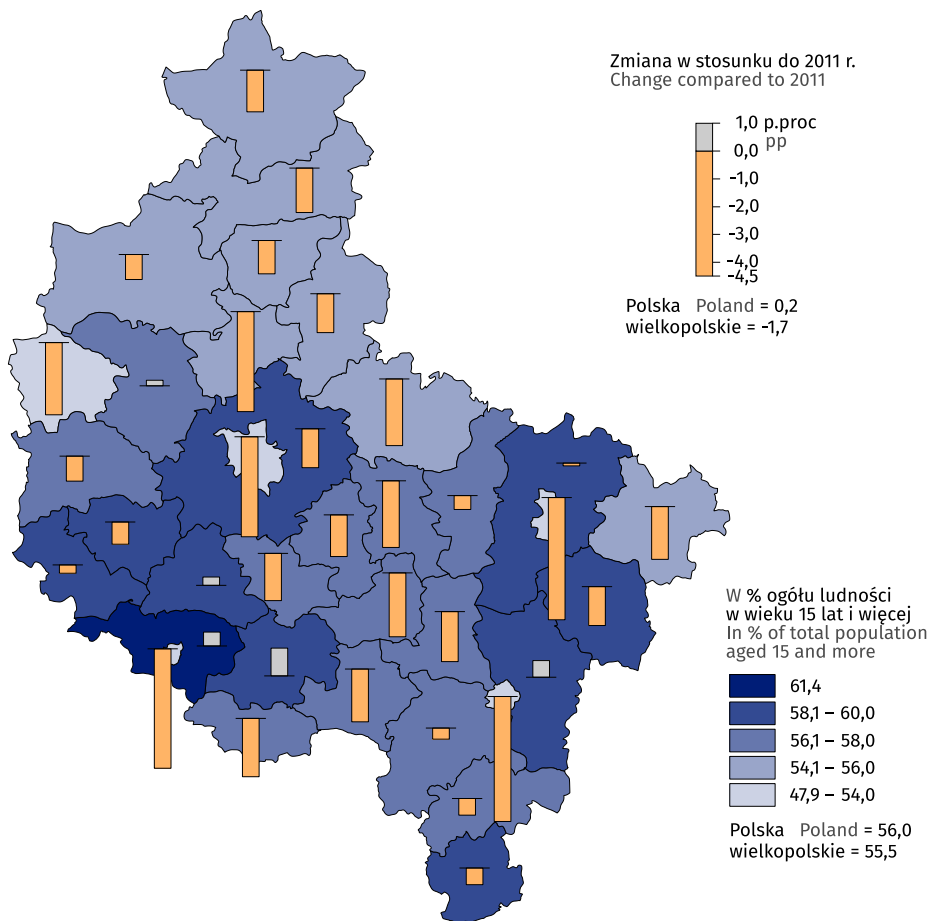

Struktura ludności według stanu cywilnego jest zróżnicowana terytorialnie. Według NSP 2021 w województwie wielkopolskim największym odsetkiem osób pozostających w związku małżeńskim wyróżniły się powiaty: leszczyński, kaliski, kościański, gostyński, poznański i koniński, gdzie udział osób żonatych i zamężnych przekraczał 59% (w leszczyńskim, podobnie jak w 2011 r., ponad 60%). Dla porównania, w Poznaniu ta kategoria stanowiła poniżej 50%. W ujęciu gminnym taka sytuacja, gdzie osoby pozostające w małżeństwie stanowiły mniej niż połowę populacji, wystąpiła jeszcze w Gnieźnie (gmina miejska). Największe odsetki żonatych i zamężnych, sięgające powyżej 63%, odnotowano w gminach wiejskich: Kraszewice (powiat ostrzeszowski), Godziesze Wielkie (kaliski), Dopiewo (poznański), Turek (turecki), Krzemieniewo (leszczyński) i Pakostaw (rawicki). Największy odsetek kawalerów i panien – na poziomie powyżej 30% – odnotowano w Poznaniu oraz powiatach: międzychodzki, gnieźnieński i złotowski, natomiast najmniejszy udział – 26% – kategoria ta miała w powiatach tureckim i kościańskim. Ponad 30% populacji kawalerowie i panny stanowili w 38 gminach, w tym blisko jedną trzecią w gminach: Tarnówka (złotowski),

Łobżenica (pilski), Gołańcz (wągrowiecki) oraz Gniezno (gmina miejska). Udział poniżej jednej czwartej mieszkańców (w wieku 15 lat i więcej) dla tej kategorii zanotowano w gminach: Kraszewice, Godziesze Wielkie, Krzemieniewo oraz Ceków-Kolonia (kaliski). Najwięcej wdów i wdowców w stosunku do liczby mieszkańców stwierdzono, podobnie jak w 2011 r., w Kaliszu (10,3% wobec 11,1% w poprzednim spisie). Odsetek na poziomie powyżej 9% zaobserwowano ponadto w powiatach: kolskim, Koninie, tureckim, jarocińskim i międzychodzkiem. Poniżej 8% ta kategoria stanowiła jedynie w poznańskim i leszczyńskim. W ujęciu gminnym udziały osób owdowiałych kształtowały się w przedziale od 4–5% w gminie wiejskiej Gniezno i podpoznańskich gminach: Komorniki, Dopiewo, Kleszczewo, Rokietnica i Suchy Las do ponad 11% w gminach: Lisków (kaliski) oraz Chodów i Dąbie (kolski). Osoby rozwiedzione największy udział (ponad 9%) miały w miastach na prawach powiatu: Kaliszu, Koninie, Lesznie i Poznaniu, natomiast najmniej liczną grupę (ok. 5%) stanowiły w powiatach: kaliskim, leszczyńskim, konińskim, grodziskim i gostyńskim. Na niższym szczeblu podziału terytorialnego stosunkowo dużym udziałem osób rozwiedzionych, oprócz wymienionych wyżej miast na prawach powiatu, wyróżniały się gminy miejskie: Piła, Koło i Ostrów Wielkopolski. Najmniejszy odsetek (ok. 3%) grupa ta stanowiła w gminach: Wijewo (leszczyński), Rozdrażew (krotoszyński), Ostrowite (słupecki), Kraszewice (ostrzeszowski), Wielichowo (grodziski), Doruchów (ostrzeszowski) i Jutrosin (rawicki).

Mapa 8. Żonaci/zamężne w wieku 15 lat i więcej w 2021 r.

Map 8. Married persons aged 15 and more in 2021

Rozdział 2

Chapter 2

Ludność według kraju urodzenia i obywatelstwa

Population by country of birth and citizenship

Informacje o kraju urodzenia i obywatelstwie osób pozwalają na dodatkową charakterystykę ludności kraju. Dzięki nim możliwe jest wyodrębnienie pewnych subpopulacji z przeszłością migracyjną, czyli cudzoziemców urodzonych w kraju i za granicą oraz obywateli danego kraju urodzonych za granicą.

Kraj urodzenia rozumiano w spisie jako kraj, na terenie którego znajdowało się miejsce urodzenia osoby – w aktualnych granicach państwa w czasie przeprowadzania spisu. Oznaczało to, że jeżeli osoba urodziła się w Wilnie, to – bez względu na rok jej urodzenia – jako kraj urodzenia należało podać Litwę. Zasadę tę udało się zachować również w przypadku pobierania informacji o kraju urodzenia z rejestrów, w których na ogół jest wpisywana miejscowość urodzenia – miejscowości tej został przyporządkowany kraj urodzenia według aktualnych granic.

W spisie ludności i mieszkań 2021 istniała możliwość podania jednego obywatelstwa, w tym statusu bezpaństwowca (osoby nieposiadającej obywatelstwa żadnego kraju). W przypadku posiadania kilku obywatelstw, należało wybrać jedno, kierując się następującą hierarchią: Polska, kraje Unii Europejskiej, kraje trzecie. Określone zostały zasady, według których respondent powinien udzielić odpowiedzi w przypadku posiadania więcej niż jednego obywatelstwa:

- osoba posiadająca obywatelstwo polskie i inne powinna wybrać odpowiedź „Polska”;
- cudzoziemiec posiadający:
 - ♦ kilka obywatelstw, z których jedno jest obywatelstwem kraju należącego do Unii Europejskiej (UE) – powinien podać nazwę kraju należącego do UE,
 - ♦ obywatelstwo kilku krajów UE – powinien wpisać nazwę jednego z tych krajów (wybraną według uznania),
 - ♦ obywatelstwo kilku krajów nienależących do UE – powinien wpisać nazwę jednego z tych krajów (wybraną według uznania).

2.1. Ludność według kraju urodzenia

2.1. Population by country of birth

Kraj urodzenia zgodnie z międzynarodowymi zaleceniami należało podać biorąc pod uwagę granice państw aktualne w momencie spisu, a nie w momencie urodzenia osoby.

Według wyników spisu 2021 98,7% (3458489 osób) stałej ludności mieszkającej w województwie wielkopolskim jako kraj swego urodzenia wskazało Polskę. Natomiast 1,3% (44942 osoby) urodziło się poza obecnymi granicami Polski, a dla 0,03% (1148 osób) kraj urodzenia nie został ustalony. Dla porównania, w 2011 r. osoby urodzone w Polsce stanowiły 99,0% ogółu ludności województwa, a urodzeni za granicą – 1,0%. Liczba osób urodzonych za granicą w okresie między spisami wzrosła o 11861 osób, tj. o 35,9%.

Tablica 6. Ludność według kraju urodzenia w latach 2011 i 2021

Table 6. Population by country of birth in 2011 and 2021

Kraj urodzenia Country of birth	2011			2021		
	w liczbach bezwzględ- nych in absolute numbers	ludność ogółem= =100% population total=100%	inny kraj ogółem= =100% other country total=100%	w liczbach bezwzględ- nych in absolute numbers	ludność ogółem= =100% population total=100%	inny kraj ogółem= =100% other country total=100%
Ogółem Total	3447441	100,0	.	3504579	100,0	.
Polska Poland	3413430	99,0	.	3458489	98,7	.
Inny kraj Other country	33081	1,0	100,0	44942	1,3	100,0
w tym: of which:						
Niemcy Germany	7791	0,2	23,6	8651	0,2	19,2
Ukraina Ukraine	6670	0,2	20,2	9017	0,3	20,1
Białoruś Belarus	4026	0,1	12,2	3240	0,1	7,2
Francja France	3045	0,1	9,2	1989	0,1	4,4
Wielka Brytania United Kingdom	2089	0,1	6,3	8000	0,2	17,8
Rosja Russia	1987	0,1	6,0	1071	0,0	2,4
Litwa Lithuania	1762	0,1	5,3	927	0,0	2,1
Irlandia Ireland	575	0,0	1,7	1975	0,1	4,4
Stany Zjednoczone United States	566	0,0	1,7	924	0,0	2,1
Holandia Netherlands	427	0,0	1,3	1144	0,0	2,5
Nieustalone miejsce uro- dzenia Unknown place of birth	929	0,0	.	1148	0,0	.

Porównanie liczby ludności według ostatniego i poprzedniego spisu ludności i mieszkań (z 2011 r.) wskazuje, że największy wzrost, prawie 4-krotny, wystąpił wśród osób urodzonych w Wielkiej Brytanii (o 5,9 tys. osób), 3,4-krotny wzrost odnotowano dla osób urodzonych w Irlandii (o 1,4 tys.), 2,7-krotny – w Holandii (o 0,7 tys.), a 1,6-krotny – w Stanach Zjednoczonych (o 0,4 tys.). Jednocześnie o prawie połowę zmniejszyła się liczba ludności urodzonej na Litwie (o 0,8 tys. osób) i w Rosji (o 0,9 tys.), a także o jedną trzecią we Francji (o 1,1 tys.) i jedną piątą w Białorusi (o 0,8 tys.).

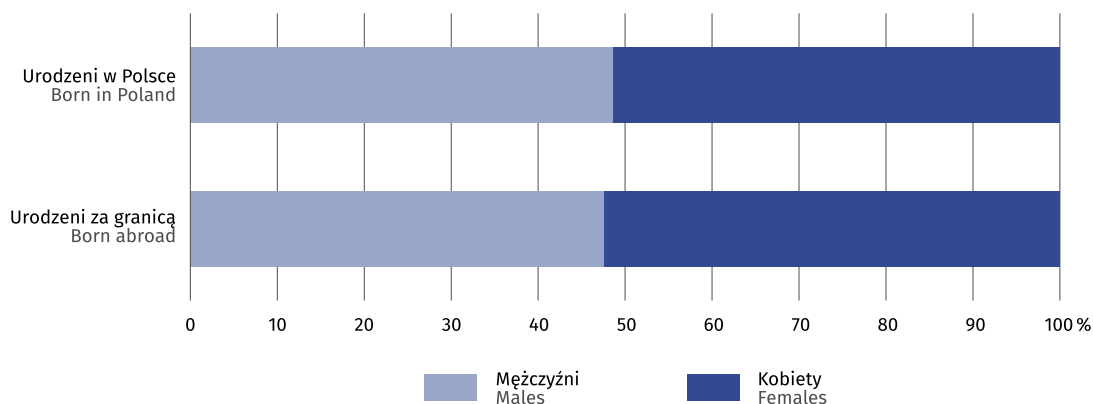
Mimo, iż odnotowano ponad 150 krajów urodzenia dla mieszkańców województwa wielkopolskiego (niejednokrotnie bardzo odległych), to 82,2% urodzonych za granicą urodziło się w 10 krajach (Ukraina, Niemcy, Wielka Brytania, Białoruś, Francja, Irlandia, Holandia, Rosja, Litwa i Stany Zjednoczone), 9,1% w kolejnych 10 krajach, 5,3% w następnych 20, a jedynie 3,4% w pozostałych przeszło 100 krajach. Najwięcej osób urodziło się w Ukrainie, a odsetek takich osób w ogólnej liczbie osób urodzonych za granicą był zbliżony w porównaniu z wynikami z poprzedniego spisu (20,2% w 2011 r. i 20,1% w 2021 r.). Na drugie miejsce z pierwszego spadły Niemcy (z 23,6% do 19,2%). Trzecią lokatę zajęła Wielka Brytania z udziałem 17,8% w 2021 r. (w porównaniu z 6,3% i piątym miejscem w 2011 r.), wyprzedzając Białoruś (7,2%), Francję i Irlandię (po 4,4%).

Oprócz oczywistej różnicy w liczebności wyodrębnionych na podstawie miejsca urodzenia analizowanej subpopulacji – czyli osób urodzonych w kraju i za granicą – widoczne są również znaczne różnice w strukturach ich wieku, a także płci i charakteru miejsca zamieszkania.

Wśród osób urodzonych za granicą dominują kobiety, przy czym ich odsetek w tej grupie jest większy niż wśród urodzonych w Polsce (52,5% wobec 51,4% wśród urodzonych w kraju). W 2011 r. różnica pomiędzy tymi odsetkami była większa – kobiety stanowiły 57,1% osób urodzonych za granicą i 51,3% urodzonych w kraju. Przewaga kobiet zarówno wśród urodzonych w Polsce, jak i za granicą jest konsekwencją struktury wieku obu subpopulacji oraz faktu, że kobiety średnio żyją dłużej.

Wykres 6. Ludność według miejsca urodzenia i płci w 2021 r.

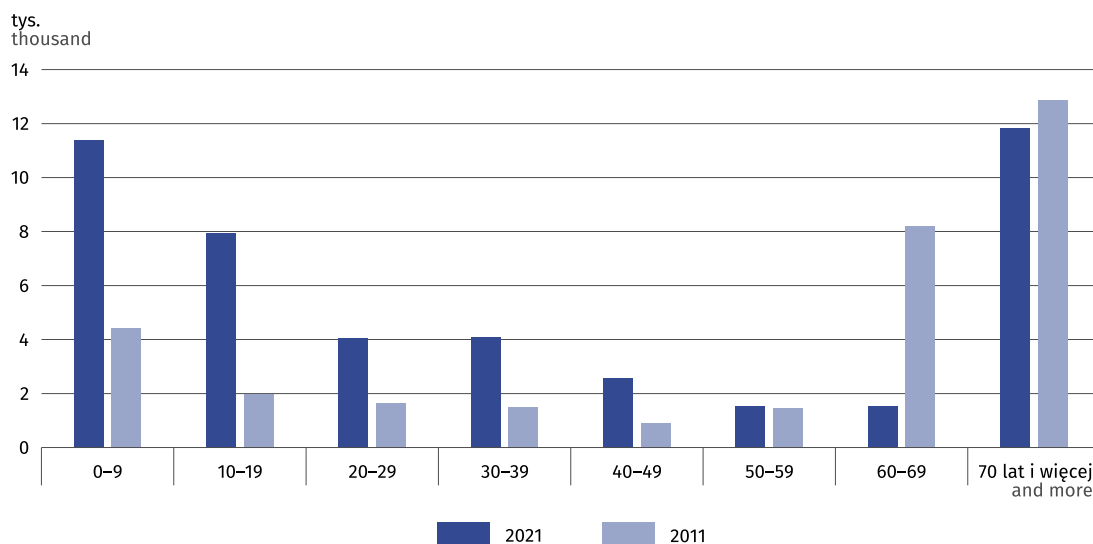
Chart 6. Population by place of birth and sex in 2021

Odsetek ludności urodzonej za granicą różni się jednak wyraźnie w zależności od wieku – najliczniejszą grupę stanowią osoby łącznie w wieku 0–9 lat – 25,3% (11,4 tys.) oraz 10–19 lat – 17,7% (8,0 tys.), jednocześnie 26,3% osób urodzonych za granicą (11,8 tys.) to osoby w wieku 70 lat i więcej.

Wykres 7. Ludność urodzona za granicą według grup wieku w latach 2011 i 2021

Chart 7. Population born abroad by age groups in 2011 and 2021

Warto zwrócić uwagę na różnicę w strukturze wieku osób urodzonych w Polsce i za granicą. W populacji urodzonych w kraju prawie co trzecia osoba była w wieku 30–49 lat (najliczniejsze grupy to osoby w wieku 30–39 i 40–49 lat – odpowiednio 16,2% i 15,4%). Dla populacji urodzonej za granicą osoby w wieku 30–49 lat stanowiły jedynie 14,8%, natomiast ponad 40% osób urodzonych za granicą było w wieku 0–19 lat (0–9 lat – 25,3% i 10–19 lat – 17,7%). Zważywszy na fakt, że 7,7 tys. osób z tej grupy liczącej 19,3 tys. osób urodziło się w Wielkiej Brytanii, 3,5 tys. w Niemczech i 2,0 tys. w Irlandii, należy przypuszczać, że są to dzieci emigrantów przebywających czasowo za granicą z ostatnich 10 lat, które zostały zameldowane w wielkopolskim, a tym samym wliczone do ludności województwa. Większość z nich wraz z rodzicami jednak w dalszym ciągu mieszka czasowo za granicą. Kolejną grupę stanowią osoby powyżej 70 roku życia, wśród których 3,5 tys. osób wskazało Niemcy jako kraj urodzenia, 3,4 tys. – Ukrainę, a 1,7 tys. – Białoruś.

W ciągu 10 lat od poprzedniego spisu nastąpiła naturalna zmiana w strukturze wieku osób urodzonych za granicą. W 2011 r. osoby w wieku 60 lat i więcej stanowiły prawie dwie trzecie tej subpopulacji, natomiast w 2021 r. już poniżej jednej trzeciej. Z kolei ponad dwukrotnie wzrósł odsetek osób urodzonych za granicą poniżej 20 roku życia (z 19,4% w 2011 r. do 43,0% w 2021 r.). Jednocześnie zwiększył się o ponad 10 p.proc. udział osób urodzonych za granicą w wieku 20–59 lat (z 16,8% w 2011 r. do 27,3% w 2021 r.).

Wśród osób urodzonych za granicą można zauważyć wyraźne różnice w strukturze wieku w zależności od kraju urodzenia. Wśród urodzonych w Wielkiej Brytanii oraz Irlandii dominowały osoby z grupy wieku 0–9 lat (odpowiednio 57,2% i 52,4%) oraz 10–19 lat (odpowiednio 38,9% i 46,9%). Najstarsza grupa, tj. osoby w wieku 70 lat i więcej, przeważała wśród urodzonych na terenie Francji (56,0%), Białorusi (52,4%), Niemiec (40,7%) oraz Ukrainy (37,7%).

Tablica 7. Ludność urodzona za granicą według grup wieku i kraju urodzenia w 2021 r.

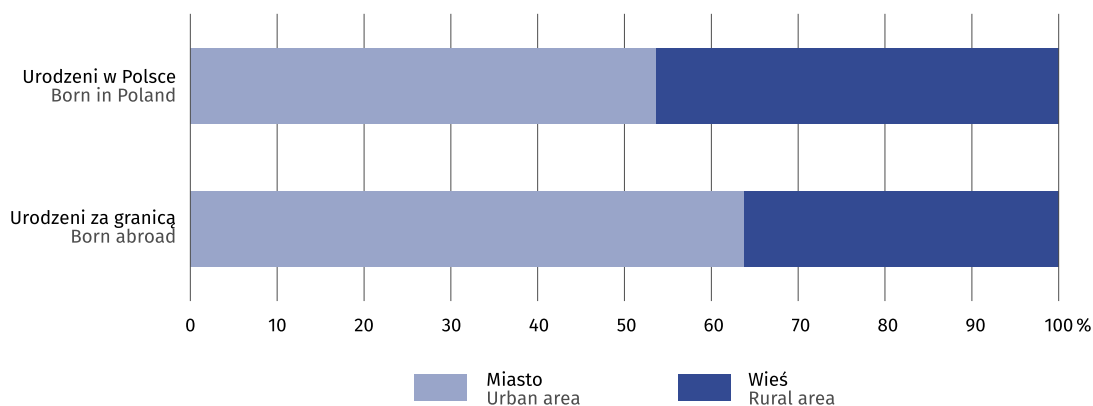
Table 7. Population born abroad by age groups and country of birth in 2021

Kraj urodzenia Country of birth	Ogółem Total	W wieku At age							
		0–9 lat	10–19	20–29	30–39	40–49	50–59	60–69	70 lat i więcej and more
		struktura pozioma (w %)				horizontal structure (in %)			
Ogółem Total	44942	25,3	17,7	9,0	9,1	5,7	3,4	3,4	26,3
w tym: of which:									
Ukraina Ukraine	9017	3,8	5,0	15,7	16,0	12,7	5,8	3,2	37,7
Niemcy Germany	8651	26,4	13,8	9,4	7,3	1,3	0,5	0,6	40,7
Wielka Brytania United Kingdom	8000	57,2	38,9	1,2	0,6	0,4	0,5	0,5	0,7
Białoruś Belarus	3240	3,7	5,6	10,2	11,4	6,2	3,0	7,6	52,4
Francja France	1989	14,6	11,7	7,4	4,6	2,7	1,4	1,6	56,0
Irlandia Ireland	1975	52,4	46,9	0,2	0,1	0,3	0,1	0,1	0,1

Wśród osób urodzonych za granicą 63,8% mieszka w miastach, natomiast wśród urodzonych w Polsce odsetek ten wynosi 53,6%. Porównując preferencje miejsca zamieszkania z danymi ze spisu z 2011 r. można zauważyć, że zarówno wśród osób urodzonych w Polsce, jak i za granicą nastąpił spadek odsetka osób mieszkających w miastach, w odniesieniu do osób urodzonych w Polsce – nieznaczny (z 55,7% do 53,6%), a dla urodzonych za granicą nieco większy (z 70,2% do 63,8%).

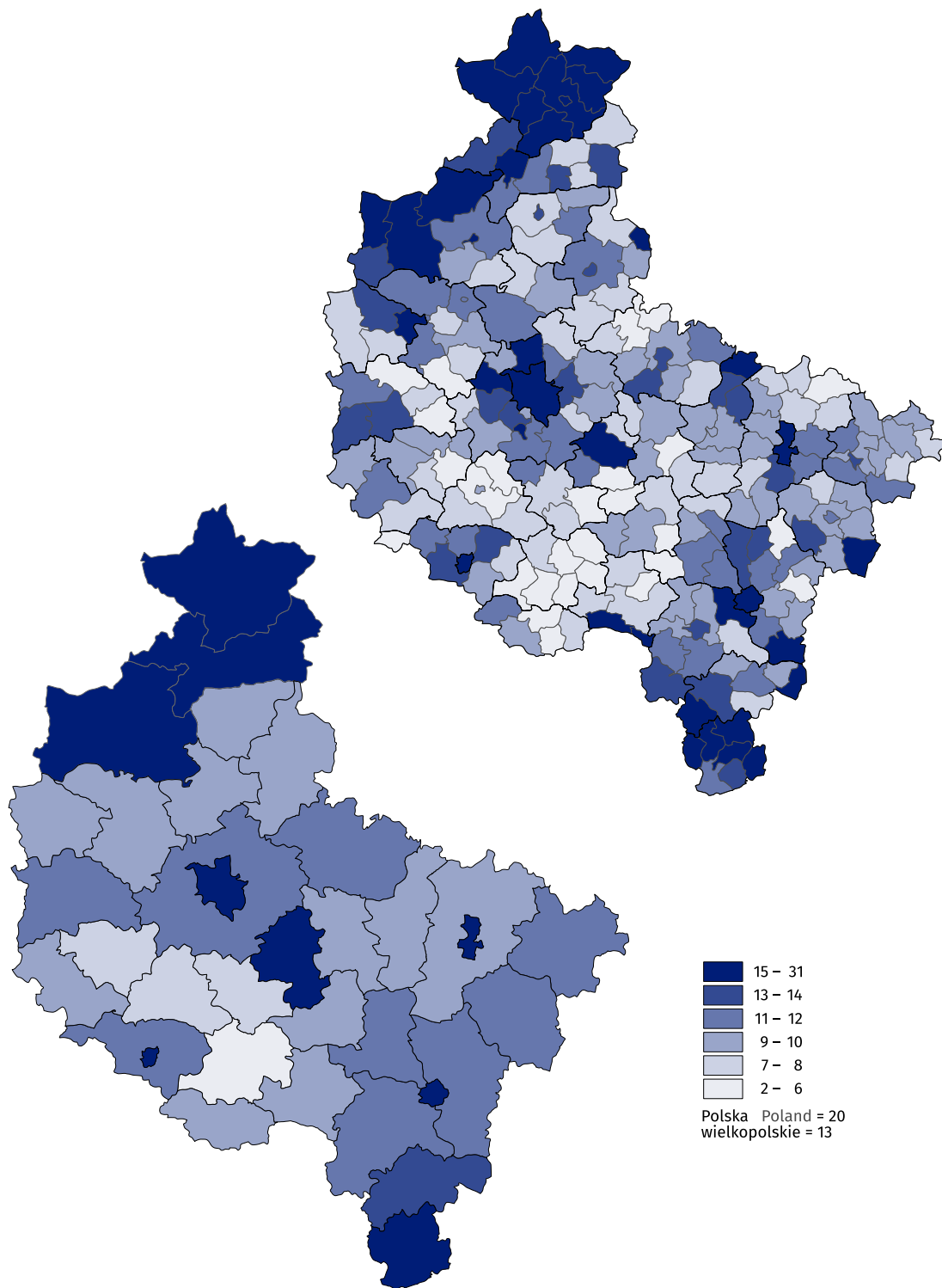
Wykres 8. Ludność według miejsca urodzenia i charakteru miejsca zamieszkania w 2021 r.

Chart 8. Population by place of birth and place of residence in 2021

Mapa 9. Ludność urodzona za granicą na 1000 mieszkańców w 2021 r.

Map 9. Population born abroad per 1000 inhabitants in 2021

Średnio na 1000 mieszkańców województwa wielkopolskiego urodzonych w Polsce przypada prawie 13 osób urodzonych za granicą (wobec ponad 9 osób w 2011 r.), tj. mniej niż przeciętnie w kraju (blisko 20 wobec ponad 17). Najwyższą wartość wskaźnika odnotowano w gminie Zakrzewo w powiecie złotowskim (31), a następnie w gminach Baranów i Perzów w powiecie kępińskim (po 28) oraz Krzyż Wielkopolski (26) w powiecie czarnkowsko-trzcianeckim. Biorąc pod uwagę same powiaty, najwięcej mieszkańców urodzonych zagranicą w przeliczeniu 1000 ludności ogółem odnotowano w złotowskim i kępińskim (po 21 osób), a najmniej w gostyńskim 6 osób.

Z 44,9 tys. osób, które urodziły się poza granicami Polski ponad jedna piąta wskazała na stałe miejsce zamieszkania Poznań (21,8%). Na kolejnych miejscach znalazły się gminy miejskie: Kalisz (3,9%), Piła (3,6%), Konin (2,4%), Leszno (2,2%) i Ostrów Wielkopolski (2,0%).

2.2. Ludność według kraju obywatelstwa

2.2. Population of country of citizenship

W 2021 r. temat obywatelstwa był po raz trzeci przedmiotem badania w powszechnym spisie ludności w okresie powojennym. Obywatelstwo, jako przynależność państwowa osób, było badane w spisach z lat 1921 i 1931, a po wojnie w 2002 r. i 2011 r.

Według obowiązujących aktualnie w Polsce norm prawnych oraz międzynarodowych rekomendacji ONZ dotyczących przeprowadzania spisów powszechnych w krajach, cudzoziemcem jest osoba przebywająca na terytorium kraju i nieposiadająca obywatelstwa tego kraju. Zgodnie z tą definicją, cudzoziemcem w niniejszym opracowaniu będzie osoba nieposiadająca obywatelstwa polskiego, przez co należy rozumieć osobę posiadającą obywatelstwo kraju innego niż Polska lub będącą bezpaństwowcem (osobą nieposiadającą obywatelstwa żadnego kraju). W spisie 2021 istniała możliwość podania jednego obywatelstwa, w tym statusu bezpaństwowca. W przypadku posiadania kilku obywatelstw, należało wybrać jedno, kierując się następującą hierarchią: Polska, kraje Unii Europejskiej, kraje trzecie.

Obywatelstwo oznacza prawną więź pomiędzy osobą a państwem, nie wskazuje ono na pochodzenie etniczne tej osoby i jest niezależne od pytania o narodowość. Dla osób nieposiadających obywatelstwa żadnego kraju przewidziana była możliwość odpowiedzi: nie posiadam obywatelstwa żadnego kraju. Jeśli spisywana osoba posiadała obywatelstwa kilku krajów, zastosowano hierarchię wskazań: Polska, kraje UE, kraje trzecie.

Cudzoziemiec to osoba, która nie posiada polskiego obywatelstwa, bez względu na fakt posiadania lub nie obywatelstwa (obywatelstw) innych krajów.

Bezpaństwowiec to osoba nieposiadająca obywatelstwa żadnego kraju (bezpaństwowcy są zaliczani do cudzoziemców).

Wyniki spisu 2021 wykazały, że wśród stałych mieszkańców województwa wielkopolskiego 99,8% (3496085 osób) stanowili obywatele Rzeczypospolitej Polskiej i w porównaniu z 2011 r. ich udział nieznacznie się obniżył (o 0,1 p.proc.). Liczba osób z obywatelstwem innego kraju w 2021 r. wyniosła 8482 (0,2%), co oznacza ponad dwukrotny wzrost udziału w ciągu dekady. Natomiast zaledwie pojedyncze osoby określiły się jako bezpaństwowcy, czyli osoby nieposiadające obywatelstwa żadnego kraju. Dzięki wykorzystaniu danych ze źródeł administracyjnych, tylko dla znikomej liczby osób nie udało się ustalić obywatelstwa.

Wśród stałych mieszkańców województwa wielkopolskiego posiadających obywatelstwo innego kraju w 2021 r. ponad połowę (58,3%) stanowili obywatele Ukrainy. W porównaniu z 2011 r. ich liczba zwiększyła się ponad 7-krotnie (z 0,7 tys. do 4,9 tys.). Drugą po obywatelach Ukrainy najliczniej reprezentowaną grupą z obywatelstwem innym niż polskie byli Białorusini (12,2%), których

liczba w porównaniu z 2011 r. zwiększyła się ponad trzykrotnie (z 0,3 tys. do 1,0 tys.), a kolejne miejsca zajmowali obywatele Niemiec (2,9%), Rosji (2,8%) oraz Wielkiej Brytanii (1,4%).

Tablica 8. Ludność według kraju obywatelstwa w latach 2011 i 2021

Table 8. Population by country of citizenship in 2011 and 2021

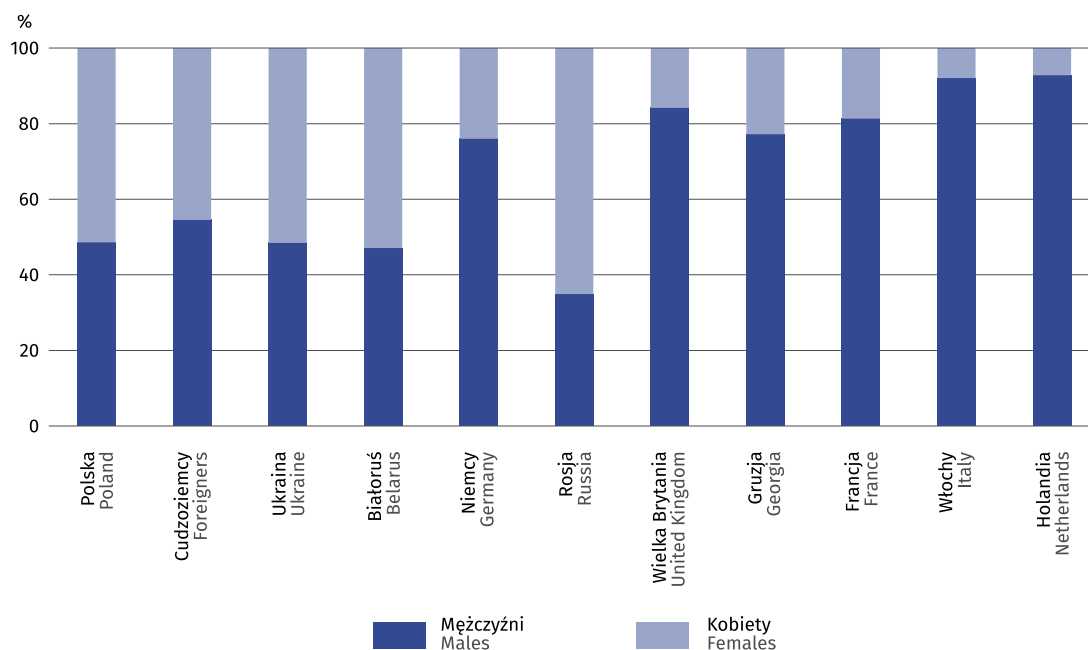
Kraj obywatelstwa Country of citizenship	2011		2021		
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	inny kraj ogółem=100% other country total=100%	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	ludność ogółem=100% population total=100%	2011 = 100
Ogółem Total	3447441	.	3504579	.	101,7
Polska Poland	3443401	.	3496085	.	101,5
Inny kraj Other country	3310	100,0	8482	100,0	256,3
w tym: of which:					
Ukraina Ukraine	697	21,1	4949	58,3	7,1-krotnie
Niemcy Germany	355	10,7	246	2,9	69,3
Białoruś Belarus	277	8,4	1034	12,2	3,7-krotnie
Rumunia Romania	232	7,0	32	0,4	13,8
Rosja Russia	196	5,9	235	2,8	119,9
Holandia Netherlands	141	4,3	83	1,0	58,9
Wielka Brytania United Kingdom	100	3,0	120	1,4	120,0
Stany Zjednoczone United States	96	2,9	46	0,5	47,9
Bułgaria Bulgaria	90	2,7	82	1,0	91,1
Francja France	86	2,6	91	1,1	105,8
Włochy Italy	72	2,2	88	1,0	122,2
Gruzja Georgia	-	.	92	1,1	.
Bezpaństwowcy Stateless persons	189	0,0	3	0,0	1,6
Kraj nieustalony Country unknown	540	0,0	9	0,0	1,7

Mimo, iż liczba cudzoziemców mieszkających w województwie wielkopolskim na stałe nie jest zbyt duża, to populacja ta jest dosyć zróżnicowana biorąc pod uwagę ich płeć, czy też wiek. Widoczne są również różnice pomiędzy strukturą tych cech dla populacji cudzoziemców jako całości, a analogiczną strukturą w odniesieniu do obywateli polskich. Wśród ogółu osób z obywatelstwem niepolskim przeważają mężczyźni, którzy stanowią 54,5% tej subpopulacji (51,9% w 2011 r.). Odsetek mężczyzn wśród osób z obywatelstwem polskim wynosi 48,6% (podobnie jak w 2011 r.).

Proporcje kobiet i mężczyzn kształtują się różnie w zależności od obywatelstwa. W województwie wielkopolskim mieszkają na stałe obywatele 122 państw. Najczęściej reprezentacja danego kraju jest kilku- bądź kilkunastoosobowa, a jedynie w przypadku 5 państw liczba pochodzących stamtąd obywateli obejmuje przynajmniej sto osób. Kobiety przeważają wśród obywateli Rosji (65,1%), Białorusi (52,9%) i Ukrainy (51,6%), podczas gdy mężczyzn znacznie więcej notowano wśród obywateli Holandii (92,8%), Włoch (92,0%), Wielkiej Brytanii (84,2%) i Niemiec (76,0%). Z kolei, biorąc pod uwagę także mniej liczne nacje, udział kobiet wśród obywateli, np. Egiptu to zaledwie 3,0%, Tunezji – 3,2%. Najwyższy odsetek kobiet wystąpił m.in. wśród obywateli Tajlandii – 100,0% i Filipin – 92,3%.

Wykres 9. Ludność według krajów obywatelstwa i płci w 2021 r.

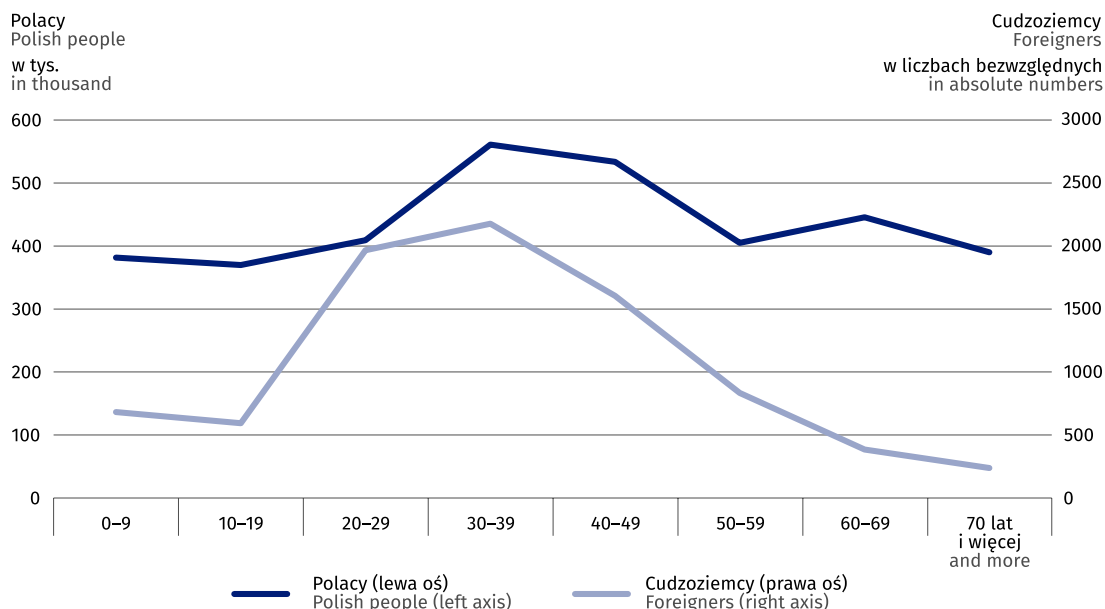
Chart 9. Population by countries of citizenship and sex in 2021

Struktura wieku ludności według obywatelstwa wskazuje na większe zróżnicowanie wśród osób z obywatelstwem niepolskim niż polskim. Osoby, które decydują się na migrację są zwykle stosunkowo młode. W efekcie 67,8% mieszkańców województwa z obywatelstwem niepolskim jest w wieku wysokiej aktywności zawodowej (20–49 lata), podczas gdy wśród osób z polskim obywatelstwem odsetek ten wynosi 43,0%. Daje się również zauważyć znaczącą różnicę odsetka osób przed 20 rokiem życia wśród osób z obywatelstwem polskim (21,5%) i cudzoziemców (15,0%) oraz osób po 60 roku życia (odpowiednio 23,9% i 7,3%).

Wykres 10. Ludność według obywatelstwa i grup wieku w 2021 r.

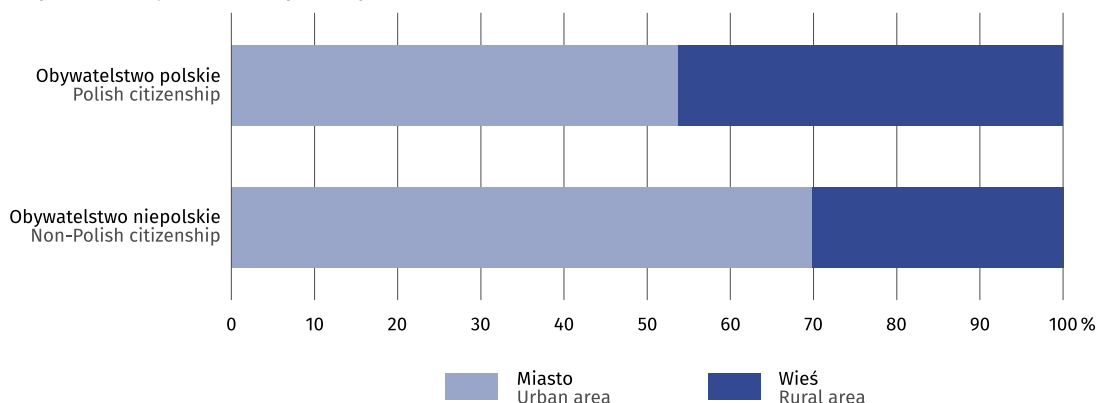
Chart 10. Population by citizenship and age groups in 2021

Osoby z obywatelstwem niepolskim w zdecydowanej większości mieszkają w miastach (69,8%). Dla porównania – odsetek osób z obywatelstwem polskim zamieszkałych w miastach wynosi 53,7%. W 2011 r. 74,9% cudzoziemców mieszkało w miastach, a osób z polskim obywatelstwem 55,8%.

Wykres 11. Ludność według obywatelstwa i charakteru miejsca zamieszkania w 2021 r.

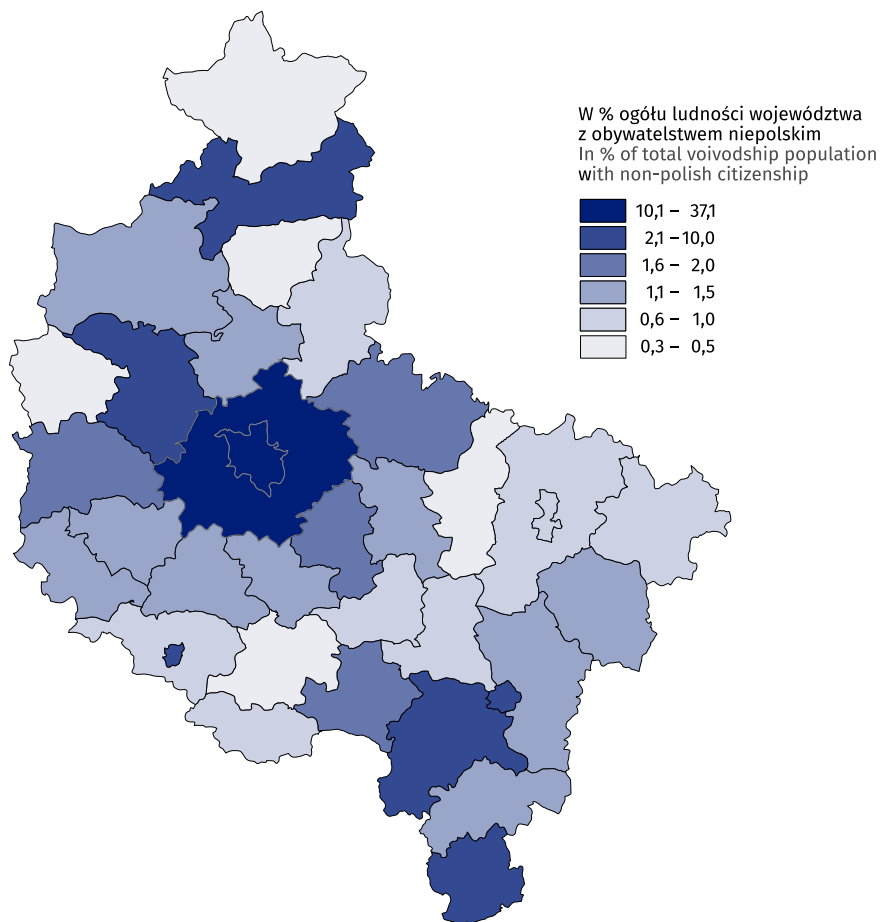
Chart 11. Population by citizenship and place of residence in 2021

Średnio na 10 tys. mieszkańców województwa wielkopolskiego z polskim obywatelstwem w 2021 r. przypadają ok. 24 osoby z obywatelstwem innego kraju (w 2011 r. 10 osób). W kraju miernik kształtował się na nieco wyższym poziomie (29 wobec 14). Dla poszczególnych powiatów wskaźniki te wahały się od 135 (w kępińskim) do 4 (w gostyńskim), podczas gdy dekadę wcześniej notowano od 26 (w Poznaniu) do poniżej 2 (w gostyńskim).

Mapa 10. Ludność z niepolskim obywatelstwem według powiatów zamieszkania w 2021 r.

Map 10. Population born abroad by powiats of residence in 2021

Rozdział 3

Chapter 3

Wykształcenie ludności

Education of the population

Poziom wykształcenia jest to najwyższy ukończony cykl kształcenia w szkole lub szkolenia w innym trybie lub formie, uznany zgodnie z obowiązującym systemem szkolnictwa, podstawą zaliczenia wykształcenia do określonego poziomu jest uzyskanie świadectwo (dyplom) ukończenia odpowiedniej szkoły niezależnie od trybu jej ukończenia (dziennie, wieczorowo, zaocznie, eksternistycznie/stacjonarnie, niestacjonarnie, na odległość, korespondencyjnie) w kraju lub za granicą; pytanie zadawane osobom w wieku 13 lat i więcej.

Poziom wykształcenia jest określany na podstawie klasyfikacji ISCED 2011:

- a) wyższe ze stopniem naukowym co najmniej doktora – zaznaczają osoby z tytułem doktora, doktora habilitowanego lub profesora;
- b) wyższe z tytułem magistra, magistra inżyniera lub równorzędnym – uzyskanym po ukończeniu studiów II stopnia (uzupełniających magisterskich) lub jednolitych studiów magisterskich. Do tej kategorii należy również zaliczyć osoby, które posiadają dyplom lekarza;
- c) wyższe z tytułem licencjata, inżyniera lub równorzędnym – zaznaczają osoby z tytułem zawodowym licencjata, inżyniera lub równorzędnym – uzyskanym po ukończeniu studiów I stopnia (licencjackich, inżynierskich);
- d) dyplom ukończenia kolegium – dotyczy absolwentów kolegiów nauczycielskich i nauczycielskich kolegiów języków obcych (z wyjątkiem organizowanych w ramach szkoły wyższej) oraz absolwentów kolegiów pracowników służb społecznych;
- e) policealne – dotyczy osób, które posiadają świadectwo (dyplom) ukończenia szkoły policealnej (pomaturalnej) do której przyjęcie było uwarunkowane posiadaniem świadectwa ukończenia szkoły średniej. Do tej kategorii zaliczyć należy również osoby, które ukończyły studium nauczycielskie;
- f) średnie ogólnokształcące – zaznaczają osoby, które otrzymały świadectwo ukończenia liceum ogólnokształcącego, liceum profilowanego, liceum uzupełniającego lub ukończyły gimnazjum przed 1932 r.;
- g) średnie zawodowe – posiadają osoby, które otrzymały świadectwo ukończenia szkoły średniej zawodowej (technikum, technikum uzupełniającego, liceum zawodowego, liceum technicznego, szkoły artystycznej II stopnia realizującej jednocześnie program szkoły średniej);
- h) zasadnicze zawodowe/branżowe – posiadają osoby, które otrzymały świadectwo ukończenia: szkoły zawodowej (zasadniczej szkoły zawodowej lub rolniczej, szkoły przemysłowej), szkoły przysposobienia zawodowego lub rolniczego, korespondencyjnego kursu rolniczego wyłącznie na poziomie zasadniczej szkoły zawodowej, szkoły mistrzów, branżowej szkoły I stopnia;
- i) gimnazjalne – posiadają osoby, które uzyskały świadectwo ukończenia gimnazjum lub świadectwo ukończenia specjalnej szkoły przysposabiającej do pracy. Osobom, które ukończyły gimnazjum przed 1932 r., należy zaznaczyć wykształcenie średnie ogólnokształcące;
- j) podstawowe ukończone – posiadają osoby, które otrzymały świadectwo ukończenia: szkoły podstawowej (przed wojną szkoły powszechnej) niezależnie od tego, ile klas ona liczyła (osiem, siedem, sześć czy dawniej cztery), kursów dla pracujących w zakresie szkoły podstawowej oraz szkoły artystycznej I stopnia realizującej jednocześnie program szkoły podstawowej;
- k) niepełne podstawowe lub bez wykształcenia szkolnego – dotyczy osób, które uczą się w szkole podstawowej, uczyły się w szkole podstawowej lecz jej nie ukończyły, nigdy nie uczęszczały do szkoły.

Podobnie jak w poprzednim spisie (2011 r.), badanie poziomu wykształcenia w NSP 2021 dotyczyło osób w wieku 13 lat i więcej, co wynika z obowiązującego systemu kształcenia i ukończenia pierwszego z poziomów edukacji.

W wyniku reformy systemu oświaty z 2017 r. z dniem 31 sierpnia 2019 r. zostały zlikwidowane gimnazja – od roku szkolnego 2017/18 nie były już prowadzone rekrutacje na kolejny rok szkolny. W związku z tymi zmianami w pierwszych klasach szkół średnich i branżowych naukę rozpoczęli uczniowie ostatniego rocznika absolwentów gimnazjów i pierwszego rocznika absolwentów ośmioletniej szkoły podstawowej, co wpłynęło na strukturę ludności według najniższych poziomów wykształcenia (tj. gimnazjalnego oraz podstawowego).

Liczba ludności w wieku 13 lat i więcej, dla której ustalany był poziom wykształcenia, objęła 2997003 osoby, tj. o 1,0% więcej niż w NSP 2011. Na poziomie zbliżonym do notowanego w poprzednim spisie pozostała proporcja według płci dla omawianej zbiorowości – nadal przeważają kobiety, a ich udział w 2021 r. wyniósł 51,9% (w 2011 r. 51,8%). W okresie międzypisowym zaobserwowano natomiast znaczące zmiany w poziomie wykształcenia badanej grupy.

Według wyników NSP 2021 najwięcej było osób posiadających wykształcenie średnie (ogólnokształcące i zawodowe) – 898662, co stanowiło 30,0% ogółu ludności w wieku 13 lat i więcej (w kraju 30,8%). W stosunku do 2011 r. ich udział zwiększył się o 1,5 p.proc., przy wzroście liczebności tej grupy o 6,4% (w kraju odpowiednio wzrost o 1,8 p.proc. oraz 4,4%). Odsetek osób o wykształceniu średnim zawodowym w ciągu 10 lat wzrósł o 1,7 p.proc. do 19,3% (wzrost liczebności o 11,2%), przy spadku w grupie z wykształceniem średnim ogólnokształcącym o 0,2 p.proc. do 10,7% (spadek liczebności o 1,5%). Należy dodać, że udział osób z wykształceniem policealnym (zaliczanym do grupy wykształcenia średniego) nie zajmował istotnej pozycji w strukturze ludności według poziomu wykształcenia; w 2021 r. wyniósł 3,1%, a w 2011 r. – 2,1%.

We wszystkich województwach osoby z wykształceniem średnim (ogólnokształcącym i zawodowym) miały największy udział; największy odsetek osób z takim wykształceniem zamieszkiwał w łódzkim (32,2%, wzrost w porównaniu z 2011 r. o 1,8 p.proc.), natomiast najmniejszym udziałem charakteryzowało się pomorskie (29,7%, wzrost o 0,9 p.proc.). Warto zauważyć, że w stosunku do NSP 2011 w prawie wszystkich województwach odnotowano wzrost odsetka osób legitymujących się wykształceniem średnim, a wyjątkiem było mazowieckie, gdzie zanotowano spadek (o 0,3 p.proc.).

Na drugim miejscu pod względem liczebności są osoby legitymujące się wykształceniem zasadniczym zawodowym/branżowym (742189), stanowiące 24,8% ludności w wieku 13 lat i więcej (w kraju 21,3%). W porównaniu z NSP 2011 zanotowano spadek zarówno udziału tej grupy, jak i jej liczebności (odpowiednio o 1,2 p.proc. oraz o 3,7%; w kraju spadek o 0,4 p.proc. i o 3,6%).

Najbardziej dynamiczny wzrost dotyczył grupy z wyższym wykształceniem¹ (o 41,4%; w kraju o 40,4%), która w 2021 r. objęła 691069 osób; jej udział w badanej populacji zwiększył się o 6,6 p.proc. do 23,1% (w kraju wzrost o 7,4 p.proc. do 24,5%). Osoby z tytułem magistra, magistra inżyniera lub równorzędnym stanowiły 16,5% w strukturze ludności według poziomu wykształcenia (na przestrzeni 10 lat odnotowano wzrost ich udziału o 5,1 p.proc., przy wzroście liczebności tej grupy o 45,9%), a z tytułem inżyniera, licencjata lub równorzędnym – 5,8% (odpowiednio wzrost o 1,3 p.proc. i o 29,7%). Najmniejszy odsetek stanowiły osoby z najwyższym poziomem wykształcenia, tj. posiadające tytuł naukowy co najmniej doktora (w 2021 r. – 0,6%, a w 2011 r. – 0,5%; w ciągu dekady ich liczebność zwiększyła się o 42,3%).

¹ Łącznie z osobami posiadającymi dyplom kolegium.

Tablica 9. Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia w latach 2011 i 2021

Table 9. Population aged 13 years and more by educational level in 2011 and 2021

Poziom wykształcenia Educational level	2011		2021		2011=100
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	struktura pionowa (w %) vertical structure (in %)	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	struktura pionowa (w %) vertical structure (in %)	
Ogółem Total	2967657	100,0	2997003	100,0	101,0
Wyższe ^a Tertiary ^a	488827	16,5	691069	23,1	141,4
wyższe ze stopniem naukowym co najmniej doktora an academic degree of at least doctorate	13670	0,5	19450	0,6	142,3
wyższe z tytułem magistra, magistra inżyniera lub równorzędnym a master's degree, master's degree in engineering or equivalent degree	338245	11,4	493655	16,5	145,9
wyższe z tytułem inżyniera, licencjata lub równorzędnym a bachelor's (licentiate), engineer's, or equivalent degree	133803	4,5	173557	5,8	129,7
Policealne Post-secondary	61621	2,1	92755	3,1	150,5
Średnie Secondary	844909	28,5	898662	30,0	106,4
średnie zawodowe vocational secondary	520945	17,6	579432	19,3	111,2
średnie ogólnokształcące general secondary	323964	10,9	319230	10,7	98,5
Zasadnicze zawodowe/branżowe Basic vocational/sectoral	770990	26,0	742189	24,8	96,3
Gimnazjalne Lower secondary	151507	5,1	87213	2,9	57,6
Podstawowe ukończone Primary completed	524470	17,7	335167	11,2	63,9
Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego Primary not completed and without schools education	31103	1,0	89592	3,0	288,0
Nieustalony poziom wykształcenia Unknown	94230	3,2	60356	2,0	64,1

a łącznie z osobami posiadającymi dyplom kolegium.

a Including persons holding a college graduation diploma.

Największy odsetek osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym/branżowym zanotowano w województwie opolskim (25,4%, o 1,5 p.proc. więcej niż w 2011 r.), a najmniejszym charakteryzowało się mazowieckie (15,8%, spadek o 0,9 p.proc.); wielkopolskie uplasowało się bezpośrednio za opolskim.

Udział osób z wykształceniem wyższym wahał się pomiędzy 32,4% w mazowieckim (w skali 10 lat wzrost o 8,7 p.proc.) a 20,0% w lubuskim (wzrost o 5,5 p.proc.); wielopolskie plasowało się w środku listy województw. Warto zwrócić uwagę, że w stosunku do NSP 2011 we wszystkich województwach odnotowano wzrost odsetka osób z wykształceniem wyższym.

W okresie międzypisowym znacząco spadła liczba osób z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym; liczebność tych grup zmniejszyła się odpowiednio o 36,1% i 42,4% (w kraju o 36,8% i 44,0%). Udział osób z wykształceniem podstawowym ukończonym obniżył się z 17,7% w 2011 r. do poziomu 11,2% w 2021 r. (w kraju z 18,3% do 11,8%). Odsetek osób deklarujących wykształcenie podstawowe wahał się pomiędzy 15,4% w warmińsko-mazurskim (spadek o 6,7 p.proc. w stosunku do 2011 r.) a 10,2% w śląskim (spadek o 5,6 p.proc.). W wielkopolskim udział osób z wykształceniem gimnazjalnym zmniejszył się z 5,1% w 2011 r. do poziomu 2,9% w 2021 r. (w kraju z 4,9% do 2,8%); w pozostałych województwach przyjmował wartości pomiędzy 3,4% w warmińsko-mazurskim (w stosunku do 2011 r. spadek o 2,1 p.proc.) a 2,5% w świętokrzyskim (spadek o 2,7 p.proc.). Na przestrzeni 10 lat we wszystkich województwach odnotowano spadek udziału osób z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym. Jest to następstwem m.in. mniejszej liczby dzieci oraz zmian w systemie edukacji, a także wymierania osób w najstarszych grupach wieku, deklarujących najniższe poziomy wykształcenia.

Struktura ludności według poziomu wykształcenia różni się w zależności od płci. Zarówno w 2011 r., jak i w 2021 r. kobiety częściej niż mężczyźni posiadały dyplom ukończenia studiów wyższych. Warto jednak zauważyć, że w ciągu 10 lat zwiększył się dystans dzielący te dwie grupy; w 2011 r. odsetek kobiet z wykształceniem wyższym wyniósł 18,6%, a mężczyzn 14,2%, podczas gdy dekadę później było to odpowiednio 26,8% wobec 19,0%. W 2021 r. udział osób z wykształceniem wyższym w wielkopolskim był nieco niższy od notowanego w kraju, gdzie 28,3% kobiet oraz 20,3% mężczyzn deklarowało taki poziom wykształcenia.

Mniejsze zmiany dotyczyły udziału mężczyzn i kobiet legitymujących się wykształceniem średnim (łącznie z policealnym). W ciągu 10 lat odsetek kobiet o takim wykształceniu zwiększył się o 1,4 p.proc. do 34,4%, a mężczyzn – o 3,8 p.proc. do 31,7% (w kraju odnotowano wyższy udział osób w wykształceniu średnim zarówno w grupie kobiet, jak i mężczyzn, tj. odpowiednio 35,2% oraz 33,3%). Kobiety, podobnie jak mężczyźni, częściej legitymowały się wykształceniem średnim zawodowym niż ogólnokształcącym, jednakże dystans dzielący te wielkości był zdecydowanie wyższy wśród mężczyzn. W grupie kobiet wykształcenie średnie zawodowe posiadało 17,7% osób, a średnie ogólnokształcące 12,5%, podczas gdy w zbiorowości mężczyzn udziały te wyniosły odpowiednio 21,1% wobec 8,6%.

Zarówno w 2011 r., jak i w 2021 r. wykształcenie zasadnicze zawodowe/branżowe zdecydowanie częściej deklarowali mężczyźni niż kobiety. Według NSP 2021 odsetek mężczyzn z takim wykształceniem wyniósł 31,0% (wobec 33,7% w 2011 r.; w kraju 26,6%), natomiast kobiet – 18,9% (wobec 18,8% w 2011 r.; w kraju 16,5%).

Wykształceniem podstawowym ukończonym legitymowało się 12,8% kobiet oraz 9,4% mężczyzn (w porównaniu z 2011 r. spadek odpowiednio o 7,8 p.proc. i 5,2 p.proc.). Wykształcenie gimnazjalne deklarowało 3,4% mężczyzn oraz 2,4% kobiet (w skali 10 lat oznacza to spadek w obu grupach po 2,2 p.proc.).

Tablica 10. Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia i płci w 2021 r.

Table 10. Population aged 13 years and more by educational level and sex in 2021

Poziom wykształcenia Educational level	Mężczyźni Males			Kobiety Females		
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	struktura pionowa (w %) vertical structure (in %)	2011=100	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	struktura pionowa (w %) vertical structure (in %)	2011=100
Ogółem Total	1442451	100,0	100,9	1554552	100,0	101,1
Wyższe ^a Tertiary ^a	273830	19,0	134,9	417239	26,8	146,0
Policealne Post-secondary	27989	1,9	160,3	64766	4,2	146,7
Średnie Secondary	429194	29,8	112,5	469468	30,2	101,3
średnie zawodowe vocational secondary	304436	21,1	114,0	274996	17,7	108,3
średnie ogólnokształcące general secondary	124758	8,6	109,0	194472	12,5	92,8
Zasadnicze zawodowe/branżowe Basic vocational/sectoral	447777	31,0	93,0	294412	18,9	101,7
Gimnazjalne Lower secondary	49470	3,4	61,7	37743	2,4	53,0
Podstawowe ukończone Primary completed	135425	9,4	65,0	199742	12,8	63,2
Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego Primary not completed and without schools education	45647	3,2	3,8 razy	43945	2,8	230,5
Nieustalony poziom wykształcenia Unknown	33119	2,3	72,4	27237	1,8	56,1

a łącznie z osobami posiadającymi dyplom kolegium.

a Including persons holding a college graduation diploma.

Czynnikiem różnicującym strukturę ludności według poziomu wykształcenia jest również miejsce zamieszkania. Według NSP 2021 zdecydowanie częściej dyplom ukończenia studiów wyższych posiadali mieszkańcy miast aniżeli wsi (27,2% wobec 18,0%; w kraju 29,0% wobec 17,5%). W stosunku do 2011 r. odnotowano wzrost udziału osób o takim wykształceniu niezależnie od miejsca zamieszkania – w miastach o 6,2 p.proc., a na wsi o 7,5 p.proc. W miastach przeważały także osoby deklarujące wykształcenie średnie (łącznie z policealnym); ich odsetek wyniósł tu 35,4% (o 0,5 p.proc. więcej niż w 2011 r.), podczas gdy na wsi stanowili oni 30,3% (o 5,4 p.proc. więcej). W kraju udział osób o wykształceniu średnim (łącznie z policealnym) wyniósł odpowiednio 35,9% wobec 31,8%. Ludność na wsi częściej legitymowała się wykształceniem zasadniczym zawodowym/branżowym (29,3% wobec 21,0% w mieście; w kraju 26,1% wobec 18,1%). W porównaniu z wynikami poprzedniego spisu odnotowano nieznaczny spadek udziału osób o takim wykształceniu zarówno w miastach, jak i na wsi (odpowiednio o 1,0 p.proc. oraz 1,9 p.proc.).

Tablica 11. Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia i miejsca zamieszkania w 2021 r.
 Table 11. Population aged 13 years and more by educational level and place of residence in 2021

Poziom wykształcenia Educational level	Miasta Urban areas			Wieś Rural areas		
	w liczbach bezwzględ- nych in absolute numbers	struktura pionowa (w %) vertical structure (in %)	2011=100	w liczbach bezwzględ- nych in absolute numbers	struktura pionowa (w %) vertical structure (in %)	2011=100
Ogółem Total	1642083	100,0	97,5	1354920	100,0	105,5
Wyższe ^a Tertiary ^a	446746	27,2	126,4	244323	18,0	180,6
Policealne Post-secondary	62473	3,8	138,2	30282	2,2	184,3
Średnie Secondary	518591	31,6	95,7	380071	28,1	125,5
średnie zawodowe vocational secondary	318444	19,4	100,3	260988	19,3	128,3
średnie ogólnokształcące general secondary	200147	12,2	89,1	119083	8,8	119,8
Zasadnicze zawodowe/bran- żowe Basic vocational/sectoral	345354	21,0	93,2	396835	29,3	99,1
Gimnazjalne Lower secondary	43201	2,6	58,0	44012	3,2	57,1
Podstawowe ukończone Primary completed	143713	8,8	65,6	191454	14,1	62,7
Podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego Primary not completed and without schools education	42724	2,6	331,1	46868	3,5	257,5
Nieustalony poziom wykształ- cenia Unknown	39281	2,4	59,9	21075	1,6	73,5

a łącznie z osobami posiadającymi dyplom kolegium.

a Including persons holding a college graduation diploma.

Na przestrzeni 10 lat w znaczący sposób zmniejszył się odsetek osób z wykształceniem podstawowym lub gimnazjalnym. W 2011 r. udział osób o wykształceniu podstawowym wyniósł na wsi 23,8%, a w mieście 13,0%; natomiast w 2021 r. było to 14,1% oraz 8,8%. Wykształcenie gimnazjalne w 2011 r. deklarowało 6,0% mieszkańców wsi oraz 4,4% mieszkańców miast, podczas gdy w 2021 r. udziały te wyniosły odpowiednio 3,2% oraz 2,6%.

Spis z 2021 r. dostarczył również informacji na temat wykształcenia ludności według grup wieku. Największy udział osób legitymujących się wykształceniem wyższym stanowiły osoby pomiędzy 25 a 44 rokiem życia; zarówno w 2021 r., jak i w 2011 r. wśród ogółu ludności o tym poziomie wykształcenia ich odsetek wyniósł nieco ponad 60% (w kraju odpowiednio 58,2% i 59,0%). W grupie wiekowej 45 lat i więcej odsetek osób z wykształceniem wyższym był znacząco mniejszy.

Wśród osób posiadających wykształcenie średnie i policealne największą grupę stanowiły osoby w wieku 20–39 (38,2% wobec 46,5% w 2011 r.; w kraju 36,1% wobec 43,9%), a także 65 lat i więcej (19,2% wobec 10,0%; w kraju 21,0% wobec 11,8%). Pomiedzy 40 a 64 rokiem życia nie zaobserwowano większego zróżnicowania – odsetek osób o tym poziomie wykształcenia oscylował między 6,6% a 9,5%.

Wykształcenie zasadnicze zawodowe/branżowe najczęściej posiadały osoby w wieku 40 lat i więcej. Wśród ogółu osób o tym wykształceniu ich udział wyniósł 78,2%, w tym dla osób z przedziału wiekowego 65 lat i więcej – 23,8% (w 2011 r. odpowiednio 64,5% i 9,5%), tj. nieco mniej niż w kraju (odpowiednio: w 2021 r. – 81,3% i 25,7%, a w 2011 r. – 68,4% i 9,7%). Najrzadziej szkoły zasadnicze zawodowe/branżowe wybierały osoby w młodszych grupach wieku (do 29 roku życia).

Tablica 12. Ludność w wieku 13 lat i więcej według poziomu wykształcenia i grup wieku w 2021 r.

Table 12. Population aged 13 years and more by educational level and age groups in 2021

Grupy wieku Age groups	Ogółem Grand total	W tym wykształcenie Of which education								
		wyższe ^a tertiary ^a	średnie i policealne secondary and post-secondary				zasadnicze zawodowe/ branżowe basic vocational/sec- toral	gimnazjalne lower secondary	podstawowe ukończone primary completed	podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego primary not completed and without school education
			razem total	w tym of which						
				średnie zawodowe vocational secondary	średnie ogólnokształcące general secondary					
		struktura pionowa (w %)				vertical structure (in %)				
Ogółem Total	2997003	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	
13–14 lat	76254	0,9	81,8	
15–19	168869	.	2,7	1,3	6,0	0,9	66,1	21,0	4,1	
20–24	185664	4,2	10,7	8,2	17,2	3,6	10,8	1,1	0,8	
25–29	225463	12,4	8,0	7,1	10,5	4,4	8,6	1,5	0,7	
30–34	263437	16,3	9,3	8,0	11,5	5,1	10,6	2,0	1,0	
35–39	299733	17,4	10,1	10,4	9,0	7,9	1,4	3,5	0,9	
40–44	285267	14,0	9,5	10,1	7,3	10,0	0,3	4,0	1,1	
45–49	250000	9,3	8,3	9,0	6,6	11,3	0,3	4,5	0,9	
50–54	204345	5,8	6,6	7,5	5,0	10,7	0,3	4,8	0,7	
55–59	201593	4,8	7,1	8,4	4,5	10,7	0,2	4,9	0,7	
60–64	229648	4,6	8,5	9,7	5,4	11,7	0,2	7,3	0,8	
65–69	216391	4,0	7,7	8,6	5,8	10,2	0,2	10,1	0,8	
70–74	178602	3,5	6,0	6,3	5,5	7,6	0,2	11,0	0,8	
75–79	83464	1,6	2,4	2,4	2,4	2,9	0,2	7,7	0,6	
80 lat i więcej and more	128273	2,1	3,1	3,1	3,4	3,1	0,7	15,8	4,3	

a łącznie z osobami posiadającymi dyplom kolegium.

a Including persons holding a college graduation diploma.

Biorąc pod uwagę kolejne poziomy wykształcenia w powiązaniu z wiekiem zaobserwowano, że osoby, które ukończyły szkołę na poziomie gimnazjum, to głównie osoby młode w wieku 15–19 lat, których udział wyniósł 66,1% (przed dziesięcioma laty ich odsetek był wyższy osiągając poziom 84,5%; w kraju odpowiednio 63,8% wobec 83,7%).

Ponad jedna piąta osób o wykształceniu podstawowym ukończonym, to osoby młode w wieku 15–19 lat, które w większości kontynuują naukę (w kraju blisko 19%). W kolejnych grupach wieku odsetek osób o tym poziomie wykształcenia jest nieznaczny, co jest związane z podejmowaniem nauki na kolejnych szczeblach edukacji. Po 55 roku życia udział ten ponownie wzrasta – do 56,8% – w tym dla osób z przedziału wiekowego 65 lat i więcej wynosi 44,7% (w 2011 r. 55,3% i 36,5%; w kraju odpowiednio: 58,1% i 45,9% w 2021 r. wobec 56,3% i 38,8% w 2011 r.). Wykształceniem podstawowym nieukończonym i brakiem wykształcenia szkolnego charakteryzują się głównie najmłodsze osoby – w wieku 13–14 lat (81,8%, w kraju 78,2%).

Poziom wykształcenia ludności jest zróżnicowany terytorialnie. Według wyników NSP 2021 w większości powiatów województwa wielkopolskiego przeważały osoby o wykształceniu średnim (łącznie z policealnym). Najwięcej osób deklarujących taki poziom wykształcenia zamieszkiwało Konin (38,3%, wzrost w skali dekady o 2,9 p.proc.), powiat ostrowski (36,6%, wzrost o 3,8 p.proc.), Leszno (36,5%, wzrost o 0,7 p.proc.) oraz Kalisz (36,2%, wzrost o 1,7 p.proc.), natomiast najmniej było ich w powiatach grodziskim (29,6%, wzrost o 4,7 p.proc.), wolsztyńskim (30,2%, wzrost o 4,3 p.proc.) oraz kaliskim (30,3%, wzrost o 5,1 p.proc.). W porównaniu z 2011 r. jedynie w Poznaniu odnotowano spadek udziału osób legitymujących się wykształceniem średnim (o 3,5 p.proc. do 33,0%), a w pozostałych powiatach zaobserwowano wzrosty – największe w złotowskim, a także krotoszyńskim (odpowiednio o 6,3 p.proc. do 32,8% oraz o 6,2 p.proc. do 34,6%).

W powiatach województwa wielkopolskiego znaczący udział miały również osoby o wykształceniu zasadniczym zawodowym/branżowym. Największy odsetek osób o takim wykształceniu zanotowano w powiecie grodziskim (35,5%, w skali 10 lat spadek o 1,0 proc.), a w dalszej kolejności w wolsztyńskim (33,8%, spadek o 0,7 p.proc.), kępińskim (32,7%, spadek o 0,9 p.proc.) oraz nowotomyskim (32,6%, spadek o 1,6 p.proc.). Najmniejszy udział osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym/branżowym odnotowano w miastach na prawach powiatu (Poznaniu – 14,3%, spadek o 1,2 p.proc.; Koninie – 19,5%, wzrost o 0,1 p.proc.; Kaliszu – 19,8%, wzrost o 0,4 p.proc.; Lesznie – 20,9%, spadek o 1,3 p.proc.) oraz powiecie poznańskim (19,4%, spadek o 4,9 p.proc. – największy wśród powiatów). W porównaniu z wynikami NSP 2011 w 25 powiatach zaobserwowano spadek omawianego odsetka, a w 10 zanotowano wzrost (w tym największy w powiecie złotowskim – o 1,5 p.proc. do 25,4%).

Największy odsetek osób z wykształceniem wyższym odnotowano w miastach na prawach powiatu oraz powiecie poznańskim. W Poznaniu udział osób o takim wykształceniu wyniósł 39,4% (w porównaniu z 2011 r. wzrost o 8,9 p.proc.), a w powiecie poznańskim – 32,3% (wzrost o 9,7%). W Lesznie odsetek osób deklarujących wykształcenie wyższe wyniósł 26,1% (wzrost o 5,4 p.proc.), w Kaliszu – 25,2% (wzrost o 4,9 p.proc.), a w Koninie – 24,8% (wzrost o 4,1 p.proc.). Najmniejszymi udziałami charakteryzowały się natomiast powiaty: międzychodzki (13,8%, wzrost o 4,5 p.proc.), grodzki (14,1%, wzrost o 5,5 p.proc.) oraz węgrowski (15,1%, wzrost o 4,9 p.proc.). Należy podkreślić, że we wszystkich powiatach odnotowano wzrost omawianego udziału, a największy dotyczył Poznania oraz powiatu poznańskiego.

Mniejszą grupę stanowiły osoby legitymujące się wykształceniem gimnazjalnym i podstawowym ukończonym. Łączny udział tych grup był największy w powiatach kolskim i kaliskim (po 20,9%, w stosunku do 2011 r. spadek odpowiednio o 11,7 p.proc. oraz 13,1 p.proc.) oraz konińskim (19,8%, spadek o 13,1 p.proc.). Najmniejszy omawiany odsetek zanotowano w Poznaniu (8,6%, spadek o 4,2 p.proc.), Lesznie (10,9%, spadek o 5,8 p.proc.), a także powiecie poznańskim (11,3%, spadek

o 7,7 p.proc.). We wszystkich powiatach obniżył się udział osób deklarujących ukończenie szkoły podstawowej i gimnazjum, w tym największy spadek odnotowano w powiatach kaliskim i konińskim.

W ujęciu gminnym w 2021 r. największy odsetek osób z wykształceniem wyższym odnotowano w Poznaniu (39,4%) oraz gminach powiatu poznańskiego: Dopiewie (43,8%), Suchym Lesie (42,1%), Komornikach (41,6%), Tarnowie Podgórnym (38,2%), Rokietnicy (38,0%), Puszczykowie (37,0%), Kleszczewie (36,4%), Kórniku (35,8%), Swarzędzu (32,0%), a także Luboniu (29,0%). Warto zwrócić uwagę, że w tych gminach zaobserwowano jednocześnie najmniejszy udział osób deklarujących wykształcenie zasadnicze zawodowe/branżowe: Suchy Las (13,0%), Dopiewo (13,7%), Komorniki (13,9%), Poznań (14,3%), Rokietnica (15,6%), Puszczykowo (16,0%), Tarnowo Podgórne (16,2%), Kórnik (16,8%), Kleszczewo (17,3%), Swarzędz (18,8%) oraz Luboń (19,1%). Ponadto omawiana grupa gmin charakteryzowała się jednymi z najniższych udziałów osób legitymujących się wykształceniem podstawowym ukończonym: Poznań (6,4%), Komorniki (6,5%), Suchy Las (6,6%), Dopiewo i Puszczykowo (po 6,8%), Rokietnica (7,6%), Luboń (7,7%), Swarzędz (7,8%), Tarnowo Podgórne (8,0%), Kórnik (8,1%) oraz Kleszczewo (9,4%). Niski odsetek osób z wykształceniem podstawowym ukończonym zanotowano również w gminie miejskiej Ostrów Wielkopolski (7,5%) oraz w Lesznie (8,1%).

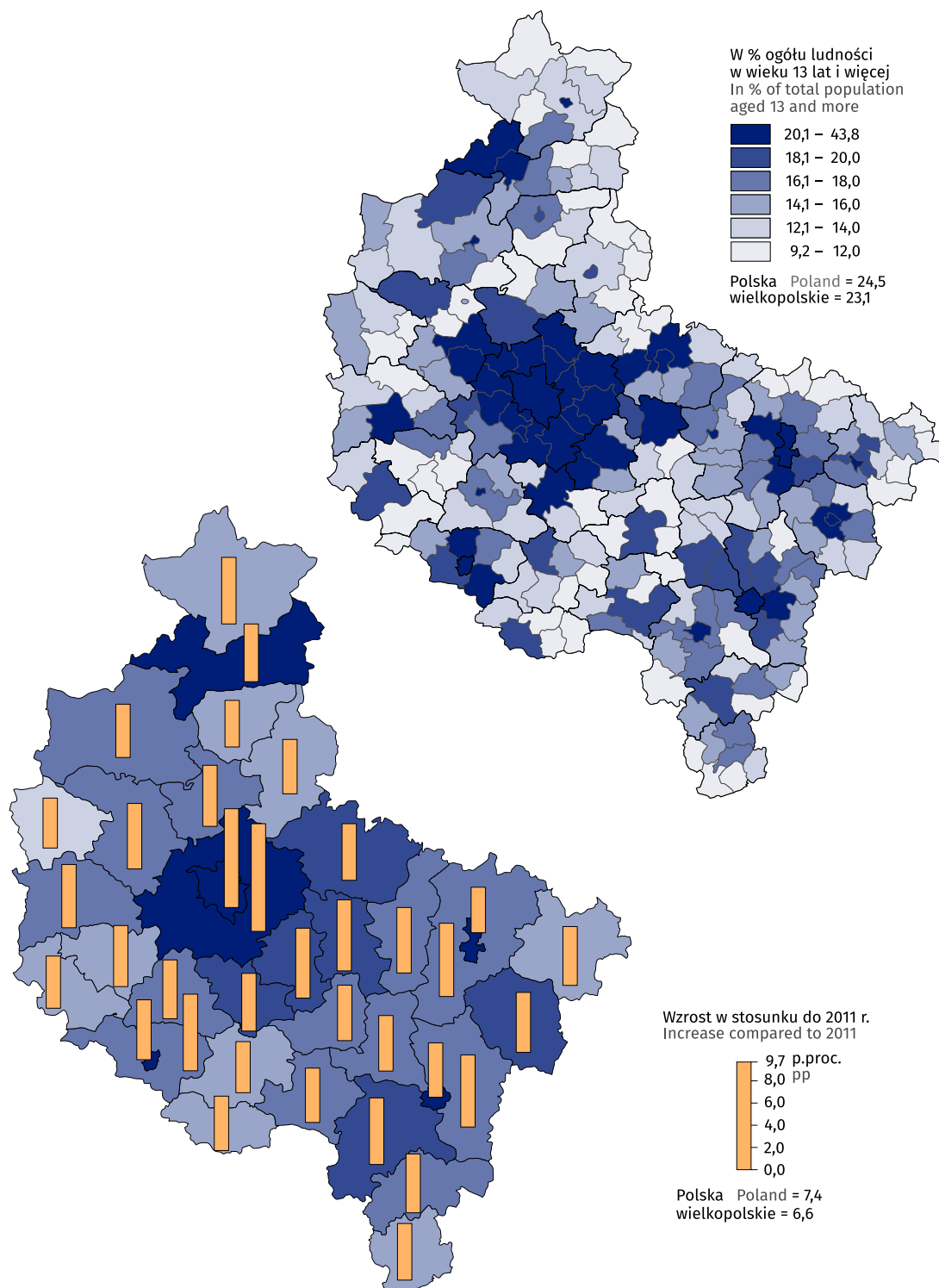
Najmniej osób z wykształceniem wyższym zamieszkiwało w gminach: Wierzbinie (powiat koniński) – 9,2%, Chodów (kolski) – 9,4%, Wapno (wągrowiecki) – 10,0%, Kamieniec (grodziski) – 10,1%, a także Gołańcz (wągrowiecki), Olszówka (kolski) i Połajewo (czarnkowsko-trzcianecki) – po 10,2%.

Największy odsetek osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym/branżowym zanotowano w gminach: Wijewo (powiat leszczyński) – 45,7%, Jutrosin (rawicki) – 41,5%, Pakosław (rawicki) – 40,0%, Przemęt (wolsztyński) – 39,9%, Wielichowo (grodziski) – 39,6%, Kamieniec (grodziski) – 39,1%, Rakoniewice (grodziski) – 38,9%, Lwówek (nowotomyski) – 38,5%, Miejska Górka (rawicki) – 38,1% oraz Perzów (kępiński) – 38,0%.

Wysoki udział osób deklarujących wykształcenie podstawowe ukończone odnotowano w gminach: Dąbie (powiat kolski) – 24,2%, Mycielin (kaliski) – 23,9%, Chodów (kolski) – 23,7%, Przedecz (kolski) – 23,5%, Olszówka (kolski) – 22,7%, Wierzbinie (koniński) – 22,1%, Skulsk (koniński) – 21,5%, a także Brudzew (turecki) – 21,3%.

Najwięcej osób z wykształceniem średnim (łącznie z policealnym) mieszkało w gminach: Ostrów Wielkopolski (40,4%) – gmina miejska, Krzyż Wielkopolski (powiat czarnkowsko-trzcianecki) – 39,3%, gminie miejskiej Czarnków (czarnkowsko-trzcianecki) – 38,8%; Konin – 38,3%, Piła i Turek (gmina miejska) – po 37,7%, gminie miejskiej Koło – 37,4% oraz Jarocin – 37,3%. Najmniejszy odsetek osób z takim wykształceniem zanotowano w gminach: Mycielin (kaliski) – 24,5%, Wijewo (leszczyński) – 24,7%, Wierzbinie (koniński) – 25,4%, Lwówek (nowotomyski) – 25,9%, a także Gizałki (pleszewski) – 26,0%.

W gminach województwa wielkopolskiego nie zaobserwowano większego zróżnicowania udziału osób z wykształceniem gimnazjalnym. Odsetek osób o tym poziomie wykształcenia oscylował pomiędzy 2,2% w Poznaniu a 4,8% w Tarnówce (powiat złotowski).

Mapa 11. Ludność w wieku 13 lat i więcej z wykształceniem wyższym^a w 2021 r.Map 11. Population aged 13 and more with higher education^a in 2021

a łącznie z osobami posiadającymi dyplom kolegium.

a Including persons holding a college graduation diploma.

Rozdział 4

Chapter 4

Osoby z niepełnosprawnościami

Persons with disabilities

Jedną z grup ludności, wymagającą stałego monitorowania pod względem zachodzących zmian w strukturze, jest zbiorowość osób z niepełnosprawnościami, dla której informacje pozyskiwane są cyklicznie w spisach powszechnych.

Zgodnie z definicją przyjętą w spisach powszechnych za **osobę niepełnosprawną** uważa się osobę, która posiada odpowiednie orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony lub osobę, która takiego orzeczenia nie posiada, lecz jej sprawność fizyczna, psychiczna lub umysłowa trwale lub okresowo utrudnia, ogranicza lub uniemożliwia wykonywanie codziennych czynności, naukę, pracę oraz pełnienie ról społecznych.

W NSP 2021 dane o osobach niepełnosprawnych były gromadzone na podstawie informacji o posiadaniu aktualnego prawnego orzeczenia o niepełnosprawności oraz subiektywnej oceny respondenta dotyczącej ograniczenia sprawności, przy czym dotyczyło to stanów długotrwałych, tj. takich, które trwały lub przewidywano, że będą trwały 6 miesięcy lub dłużej.

Zbieżne kryteria wyodrębniania osób niepełnosprawnych stosowane w kolejnych spisach pozwalają na prezentację osób niepełnosprawnych według różnych grup i kategorii:

- **osoby niepełnosprawne prawnie**, tj. które posiadały odpowiednie orzeczenie wydane przez organ do tego uprawniony (niezależnie czy odczuwały ograniczenie zwykłych (podstawowych) czynności życiowych odpowiednich dla ich wieku czy też nie),
- **osoby niepełnosprawne wyłącznie biologicznie**, tj. takie, które nie posiadały orzeczenia, ale odczuwały całkowicie, poważnie lub umiarkowanie ograniczoną zdolność do wykonywania czynności podstawowych dla ich wieku.

Kryterium zakwalifikowania danej osoby do zbiorowości osób niepełnosprawnych prawnie było:

- dla osób w wieku 16 lat i więcej – posiadanie aktualnego orzeczenia wydanego przez odpowiedni organ orzekający, ustalającego niezdolność do pracy, stopień niepełnosprawności, celowość przekwalifikowania lub inwalidztwo,
- dla osób poniżej 16 roku życia – posiadanie aktualnego orzeczenia o niepełnosprawności wydanego przez organ orzekający.

Wśród ogółu osób niepełnosprawnych stosowany jest również podział wyodrębniający osoby niepełnosprawne według stopnia ograniczenia sprawności, niezależnie czy posiadały orzeczenie prawne. Dla tej zbiorowości gromadzone były informacje o grupach schorzeń powodujących te ograniczenia. W NSP 2021 była możliwość wskazania maksymalnie 3 schorzeń powodujących ograniczenia sprawności, dodatkowo pozyskiwana była również informacja o głównym schorzeniu powodującym ograniczenia sprawności.

Należy podkreślić, że zgodnie z przepisami ustawy o NSP 2021 informacja o stopniu posiadanych ograniczeń w codziennym funkcjonowaniu oraz rodzaju schorzeń była gromadzona na zasadzie dobrowolności (deklaracja i subiektywna ocena respondenta).

4.1. Stan i struktura osób niepełnosprawnych

4.1. Size and structure of disabled persons

Wyniki spisu ludności w 2021 r. wykazały, że liczba osób z niepełnosprawnościami wyniosła 501159, co stanowiło 14,3% ogólnej populacji województwa wielkopolskiego, podobnie jak w kraju (w 2011 r. 12,4% wobec 12,2%). W porównaniu z NSP 2011 liczba niepełnosprawnych zwiększyła się o 72389, tj. o 16,9% (w kraju o 16,0%).

Liczba osób niepełnosprawnych prawnie w 2021 r. wyniosła 345755, tj. 69,0% populacji osób z niepełnosprawnościami (w kraju 63,7%) i w okresie międzyspisowym wzrosła o 12,0% (w kraju wzrost o 10,8%). Zwiększyła się również liczba osób niepełnosprawnych tylko biologicznie (tzn. nie posiadających prawnego orzeczenia stwierdzającego niepełnosprawność, natomiast deklarujących odczuwanie ograniczenia sprawności) z 120137 w 2011 r. do 155404 w 2021 r., tj. o 29,4% (w kraju o 26,2%).

Tablica 13. Osoby niepełnosprawne według płci i kategorii niepełnosprawności w latach 2011 i 2021

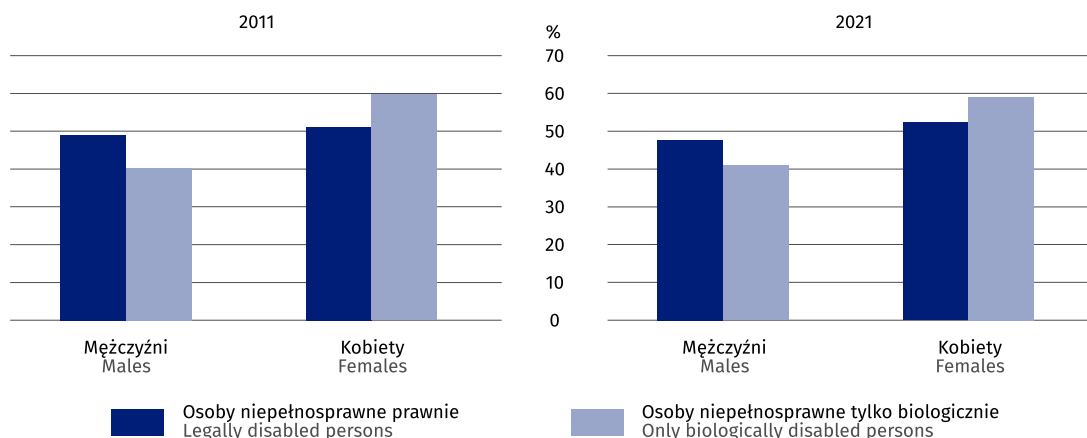
Table 13. Disabled persons by category of disability and sex in 2011 and 2021

Wyszczególnienie Specification	2011		2021		2011=100
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	struktura pionowa (w %) vertical structure in (%)	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	struktura pionowa (w %) vertical structure in (%)	
Osoby niepełnosprawne – ogółem Disabled persons – total	428770	100,0	501159	100,0	116,9
prawnie legally	308633	72,0	345755	69,0	112,0
tylko biologicznie only biologically	120137	28,0	155404	31,0	129,4
Mężczyźni Males	916969	47,6	894874	47,5	97,6
Kobiety Females	761598	50,1	811057	50,1	106,5

W zbiorowości osób z niepełnosprawnościami w województwie wielkopolskim przeważały kobiety, stanowiące 54,4% populacji (w kraju 54,9%). W stosunku do wyników NSP 2011 udział tej grupy w strukturze niepełnosprawnych wzrósł o 0,9 p.proc. Dysproporcja płci była mniejsza na wsi, gdzie wśród osób z niepełnosprawnościami kobiety stanowiły 52,3% wobec 47,7% mężczyzn, natomiast w mieście 56,0% wobec 44,0%. Kobiety zdecydowanie częściej niż mężczyźni deklarowały posiadanie ograniczeń sprawności i w kategorii osób niepełnosprawnych tylko biologicznie stanowiły 59,1% (w kraju 60,2%).

Wykres 12. Osoby niepełnosprawne według płci i kategorii niepełnosprawności w latach 2011 i 2021

Chart 12. Disabled persons by sex and category of disability in 2011 and 2021

W miastach w 2021 r. mieszkały 288643 osoby z niepełnosprawnościami, co stanowiło 15,3% ogółu ludności miejskiej województwa (w kraju 14,8%). W porównaniu z poprzednim spisem zbiorowość ta zwiększyła się o 11,4%. Liczba osób niepełnosprawnych prawnie w miastach wyniosła 203311, tj. 70,4% osób z niepełnosprawnościami tam zamieszkałych (w kraju 65,7%).

Bardziej dynamiczny wzrost obserwuje się w grupie osób z niepełnosprawnościami zamieszkałych na wsi w porównaniu z poprzednim spisem – o 25,2% (w kraju o 24,5%). Na wsi w 2021 r. mieszkało 212516 niepełnosprawnych, tj. 13,1% ogółu ludności wiejskiej (w kraju 13,7%). Osoby niepełnosprawne prawnie na terenach wiejskich stanowiły 67,0% wobec 33,0% osób niepełnosprawnych tylko biologicznie (w kraju 60,6% wobec 39,4%).

Wyniki NSP 2021 wskazują, że mężczyźni, którzy są mieszkańcami miast (74,2%) częściej niż mężczyźni na wsi (69,6%) posiadali prawne orzeczenie o niepełnosprawności, tym samym udział niepełnosprawnych tylko biologicznie mężczyzn był większy na wsi (30,4% wobec 25,8% w miastach). Również wśród ogółu kobiet z niepełnosprawnościami zamieszkałych w miastach wyższy był odsetek niepełnosprawnych prawnie (67,5%) niż wśród kobiet mieszkających na wsi, gdzie ich udział wyniósł 64,7%.

Przy analizie wyników w zakresie zbiorowości osób niepełnosprawnych prawnie, w kontekście stopnia ograniczenia sprawności oraz posiadanego orzeczenia potwierdzającego niepełnosprawność, należy mieć na uwadze wiek osób niepełnosprawnych. Stopień niepełnosprawności (znaczny, umiarkowany, lekki) ustalany jest bowiem wyłącznie osobom w wieku 16 lat i więcej. Natomiast osobom do 16 roku życia ustalany jest jedynie fakt posiadania prawnego orzeczenia o niepełnosprawności.

W 2021 r. wśród 345755 niepełnosprawnych prawnie, osoby w wieku 16 lat i więcej stanowiły 93,6% (w kraju 93,1%) i w porównaniu z wynikami spisu z 2011 r. ich udział zmniejszył się o 2,2 p.proc. Kobiety posiadające prawne orzeczenie o stopniu niepełnosprawności stanowiły 95,1% ogółu kobiet niepełnosprawnych prawnie, a mężczyźni 91,9%. W 2011 r. udziały dla kobiet i mężczyzn wynosiły odpowiednio: 96,7% i 94,9%.

Tablica 14. Osoby niepełnosprawne według płci, miejsca zamieszkania i kategorii niepełnosprawności w 2021 r.

Table 14. Disabled persons by sex, place of residence and category of disability in 2021

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Grand total	Miasta Urban areas			Wieś Rural areas		
		razem total	mężczyźni males	kobiety females	razem total	mężczyźni males	kobiety females
W liczbach bezwzględnych In absolute numbers							
Osoby niepełnosprawne – ogółem Disabled persons – total	501159	288643	126934	161709	212516	101368	111148
Prawnie Legally	345755	203311	94178	109133	142444	70556	71888
Tylko biologicznie Only biologically	155404	85332	32756	52576	70072	30812	39260
Struktura pionowa (w %) Vertical structure (in %)							
Osoby niepełnosprawne prawnie Legally disabled persons	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
W wieku 16 lat i więcej Aged 16 years and more	93,6	94,5	92,8	95,9	92,3	90,7	93,8
o stopniu niepełnosprawności: with disability degree:							
znacznym considerable	26,4	25,1	23,8	26,4	28,3	26,2	30,3
umiarkowanym moderate	42,6	43,7	43,7	43,7	41,1	41,1	41,1
lekkim minor	24,5	25,7	25,4	25,9	22,9	23,4	22,4
W wieku 0–15 lat z orzeczeniem o niepełnosprawności ^a Aged 0-15 years with disability certificate ^a	6,4	5,5	7,2	4,1	7,7	9,3	6,2
Struktura pionowa (w %) Vertical structure (in %)							
Osoby niepełnosprawne prawnie według ograniczeń sprawności Legally disabled persons by activity limitation	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
Odczuwające ograniczenia sprawności Perceiving activity limitations	56,4	54,6	54,7	54,5	58,9	58,5	59,3
całkowite totally	7,1	6,2	6,2	6,2	8,4	7,9	8,8
poważne severely	14,4	13,9	13,7	14,1	15,0	14,9	15,1
umiarkowane moderately	34,9	34,5	34,8	34,3	35,6	35,7	35,4
Nieodczuwający ograniczeń ^b Having no limitation ^b	43,6	45,4	45,3	45,5	41,1	41,5	40,7

a Łącznie z osobami w wieku od 16 lat do 17 lat i 6 miesięcy, których orzeczenia o niepełnosprawności zostały wydłużone z mocy prawa ze względu na stan epidemii lub zagrożenia epidemicznego wirusem SARS-CoV-2 w 2021 r. b Osoby niepełnosprawne tylko prawnie.

a Including persons aged 16 to 17 years and 6 months whose disability certificates have been extended by law due to the state of epidemic or epidemic threat of the SARS-CoV-2 virus in 2021 r. b Only legally disabled persons.

Tablica 14. Osoby niepełnosprawne według płci, miejsca zamieszkania i kategorii niepełnosprawności w 2021 r. (dok.)

Table 14. Disabled persons by sex, place of residence and category of disability in 2021 (cont.)

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Grand total	Miasta Urban areas			Wieś Rural areas		
		razem total	mężczyźni males	kobiety females	razem total	mężczyźni males	kobiety females
Struktura pionowa (w %) Vertical structure (in %)							
Osoby niepełnosprawne tylko biologicznie odczuwające ograniczenia sprawności Only biologically disabled persons perceiving activity limitations	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
całkowite totally	3,2	3,0	2,7	3,3	3,5	3,2	3,7
poważne severely	15,6	15,6	15,6	15,6	15,6	15,8	15,5
umiarkowane moderately	81,1	81,3	81,7	81,1	80,9	81,0	80,9

W stosunku do 2011 r. wzrósł odsetek osób w wieku 0–15 lat¹ posiadających prawne orzeczenie potwierdzające niepełnosprawność z 4,2% do 6,4% (w kraju z 4,3% do 6,9%). W omawianej grupie większy wzrost udziału obserwowany jest wśród chłopców – o 3,0 p.proc. do poziomu 8,1%, natomiast odsetek dziewczynek wzrósł o 1,6 p.proc. i wyniósł 4,9%. W miastach chłopcy posiadający orzeczenie o niepełnosprawności stanowili 7,2% wśród niepełnosprawnych prawnie poniżej 16 roku życia, a dziewczynki 4,1%. Na wsi udziały dla najmłodszych z niepełnosprawnościami wynosiły odpowiednio: chłopcy 9,3% i dziewczynki 6,2%.

Wśród niepełnosprawnych prawnie powyżej 16 lat najliczniejszą grupą były osoby posiadające orzeczenie o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności – 42,6% zbiorowości niepełnosprawnych prawnie (w kraju 42,1%). Osoby o znacznym stopniu niepełnosprawności stanowiły 26,4%, a orzeczony lekki stopień niepełnosprawności miało 24,5% (w kraju odpowiednio 28,3% i 22,6%). W porównaniu z wynikami spisu z 2011 r. odnotowano o prawie jedną czwartą więcej osób o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności orzeczonym prawnie, o 13,8% więcej ze znacznym stopniem niepełnosprawności, natomiast osób posiadających orzeczenie o lekkim stopniu niepełnosprawności było o 0,7% mniej.

W miastach udział osób o umiarkowanym stopniu niepełnosprawności orzeczonym prawnie wyniósł dla obu płci 43,7%, na wsi – 41,1%. W przypadku osób niepełnosprawnych prawnie o stopniu znacznym ich odsetek kształtował się w miastach na poziomie 23,8% dla mężczyzn i 26,4% dla kobiet, natomiast na wsi był wyższy oraz wynosił odpowiednio 26,2% i 30,3%. Orzeczony lekki stopień niepełnosprawności posiadało 25,7% mieszkających w miastach i 22,9% na wsi spośród osób z niepełnosprawnościami.

Analizując wyniki spisu uwzględniające subiektywną ocenę osób dotyczącą zdolności wykonywania czynności podstawowych dla danego wieku, obserwuje się zróżnicowanie w ocenie występujących ograniczeń w zależności od tego, czy osoby posiadają orzeczenie prawne, czy tylko deklarują niepełnosprawność biologiczną. Niezależnie od posiadanego stopnia niepełnosprawności, każda z osób niepełnosprawnych prawnie oceniała występujące ograniczenia (lub ich brak). Przy czym dotyczyło to stanów długotrwałych, tj. takich, które trwały lub przewidywano, że będą trwały 6 miesięcy lub dłużej.

¹Ze względu na stan epidemii/zagrożenia epidemicznego wirusem SARS-CoV-2 w 2021 r., w kategorii osób 0–15 lat zostały ujęte również osoby w wieku od 16 lat do 17 lat i 6 miesięcy, dla których wskazano, że orzeczenia o niepełnosprawności zostały wydłużone z mocy prawa.

Większość (56,4%, w kraju 58,1%) niepełnosprawnych prawnie deklarowała posiadanie ograniczeń utrudniających codzienne funkcjonowanie, czyli byli zarazem niepełnosprawnymi biologicznie. Wśród nich (bez względu na posiadany stopień niepełnosprawności) 7,1% deklarowało całkowite ograniczenie sprawności, 14,4% poważne, natomiast 34,9% umiarkowane ograniczenie. Pozostali (43,6%) to osoby niepełnosprawne wyłącznie prawnie, które nie wskazały jakichkolwiek ograniczeń w funkcjonowaniu lub ich ograniczenia były krótkotrwałe. Niepełnosprawni prawnie mieszkańcy wsi nieco częściej deklarowali całkowite (8,4%) lub poważne ograniczenie sprawności (15,0%, w miastach odpowiednio: 6,2% i 13,9%). Niepełnosprawni nieodczuwający ograniczeń stanowili w miastach 45,4%, na wsi – 41,1%.

Spośród niepełnosprawnych tylko biologicznie umiarkowane ograniczenie sprawności wskazywało 81,1%, a 15,6% poważne ograniczenia (w kraju odpowiednio 80,6% i 16,6%). W porównaniu z poprzednim spisem znacznie wzrosła liczba osób określających swoje ograniczenia sprawności jako umiarkowane – o 46,5%, natomiast mniej osób odczuwało zdolność do wykonywania czynności podstawowych jako ograniczoną całkowicie i poważnie – odpowiednio spadek o 25,5% i 11,0%. Pomiędzy mieszkańcami miast i wsi dla kategorii niepełnosprawnych biologicznych nie występują znaczące różnice.

W województwie wielkopolskim, podobnie jak w kraju, przeciętnie na 1000 mieszkańców przypadały 143 osoby, które w spisie określiły się jako niepełnosprawne, a wskaźnik ten przyjmował wyższe wartości w miastach niż na wsi (153 osoby wobec 131). Najwyższą wartość tego miernika odnotowano w województwie lubuskim (182 osoby), a najniższą w mazowieckim (122). W wielkopolskim częstość występowania niepełnosprawności wśród kobiet wynosiła 151 osób na 1000 ludności, a wśród mężczyzn 134. Zarówno w miastach, jak i na wsi na 1000 mieszkańców przypadało więcej kobiet z niepełnosprawnościami niż mężczyzn, jednak na terenach miejskich wskaźnik ten dla obu płci był zdecydowanie wyższy (163 kobiety na 1000 ludności i 142 mężczyzn wobec 137 kobiet i 125 mężczyzn na wsi).

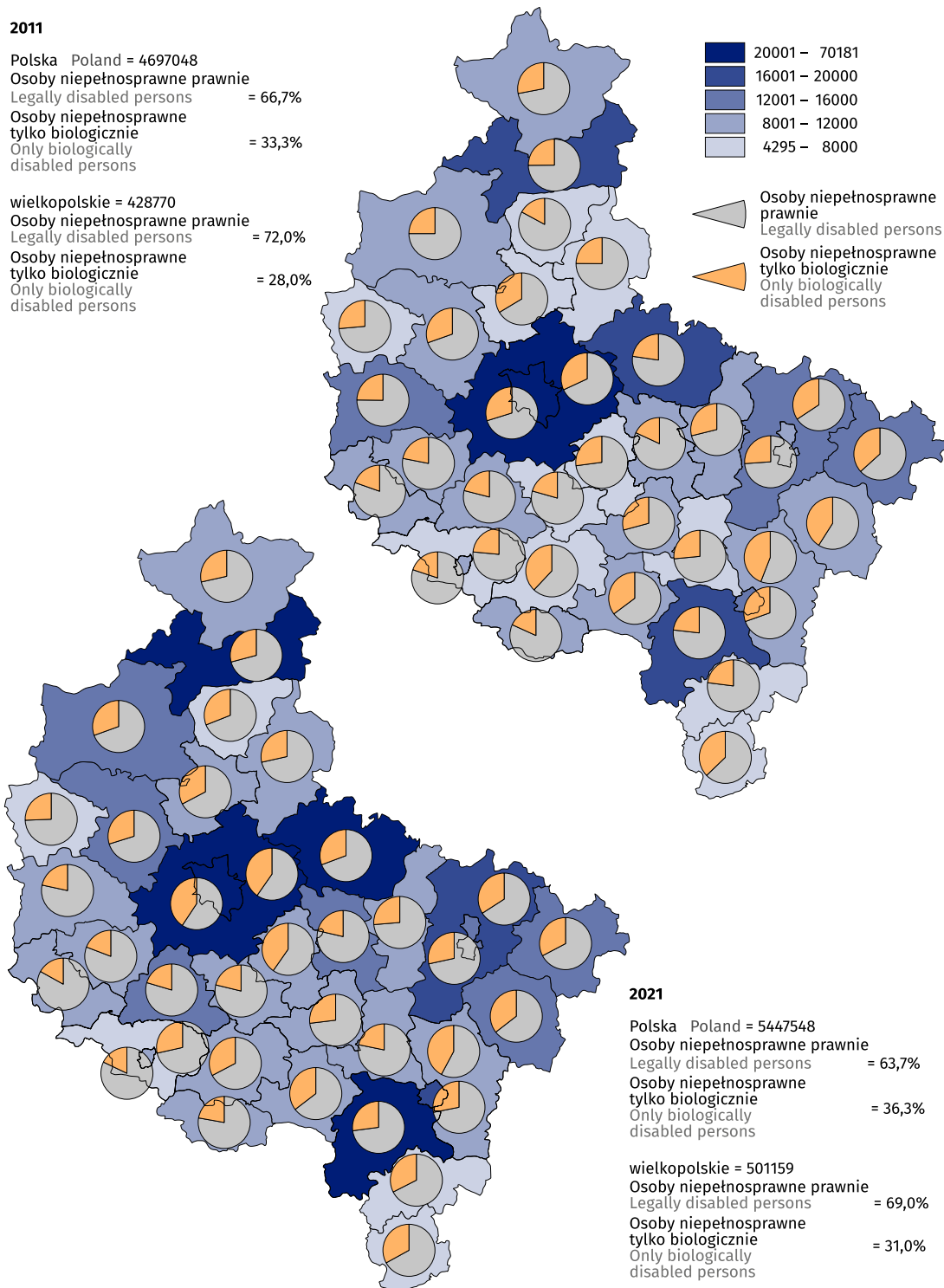
W wielkopolskim największe natężenie zjawiska niepełnosprawności występowało w Koninie (191 osób niepełnosprawnych na 1000 mieszkańców), powiecie wolsztyńskim (190), Kaliszu (185) i Lesznie (182 osoby), natomiast najmniejsze w powiecie poznańskim (94 osoby). Gminami, w których odnotowano najwyższą liczbę osób z niepełnosprawnościami przypadającą na 1000 mieszkańców były: Przedecz (235 osób), Wolsztyn (208), Dobra (207), Babiak (205), Słupca (gmina miejska, 204 osoby) i Chodów (200). Najniższe wartości wskaźnika wykazano w gminach: Dopiewo (70 osób na 1000 mieszkańców), Kleszczewo (71), Komorniki (72) i Rokietnica (74 osoby).

Wśród ogółu osób z niepełnosprawnościami w 2021 r. zdecydowaną większość w wielkopolskim stanowiły osoby niepełnosprawne prawnie – ich udział wyniósł 69,0% wobec 31,0% niepełnosprawnych wyłącznie biologicznie. Najwięcej osób niepełnosprawnych prawnie mieszkało w powiecie wolsztyńskim (83,1%) i ich udział był większy niż przeciętnie w województwie o 14,1 p.proc. Kolejnymi powiatami o wysokim odsetku niepełnosprawnych prawnie były: Leszno (82,1%), grodziski (80,8%), kościański (79,6%), śremski (78,8%), wrzesiński (78,6%), nowotomyski (78,4%) oraz pleszewski (78,2%). W wymienionych wyżej powiatach odnotowano natomiast najniższy udział osób niepełnosprawnych tylko biologicznie bez orzeczenia prawnego.

W 12 z 35 powiatów odnotowano wyższy odsetek osób niepełnosprawnych wyłącznie biologicznie niż średnio w województwie. Najwięcej osób z tej kategorii niepełnosprawnych mieszkało w powiatach: kaliskim (42,2%), Poznaniu (40,7%), średzkim i poznańskim (po 40,3%). W tych powiatach udział osób niepełnosprawnych prawnie był na najniższym poziomie.

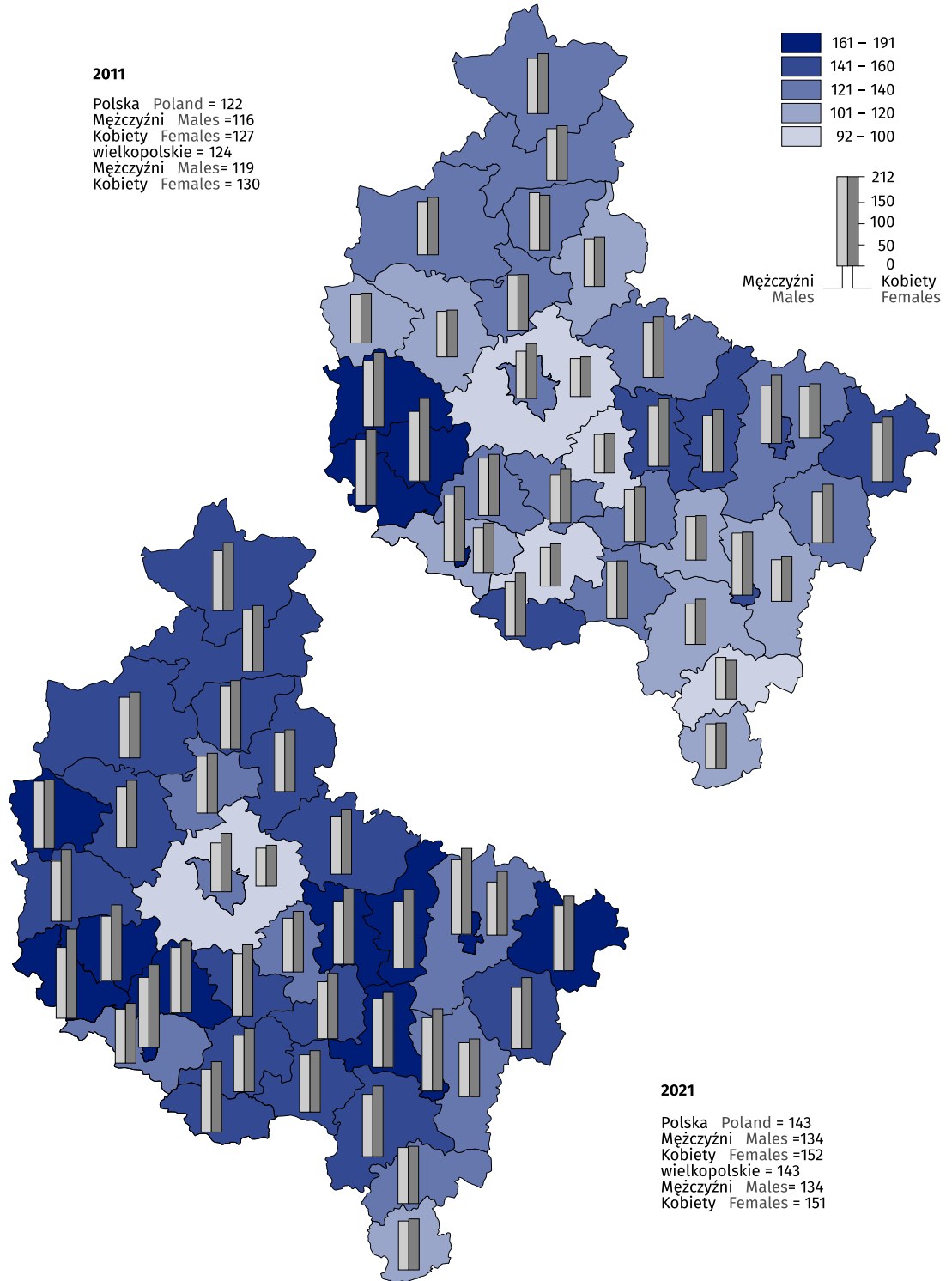
Mapa 12. Osoby niepełnosprawne według kategorii niepełnosprawności w latach 2011 i 2021

Map 12. Disabled persons by category of disability in 2011 and 2021

Mapa 13. Osoby niepełnosprawne na 1000 ludności w latach 2011 i 2021

Map 13. Disabled persons per 1000 population in 2011 and 2021

4.2. Osoby niepełnosprawne według ekonomicznych grup wieku

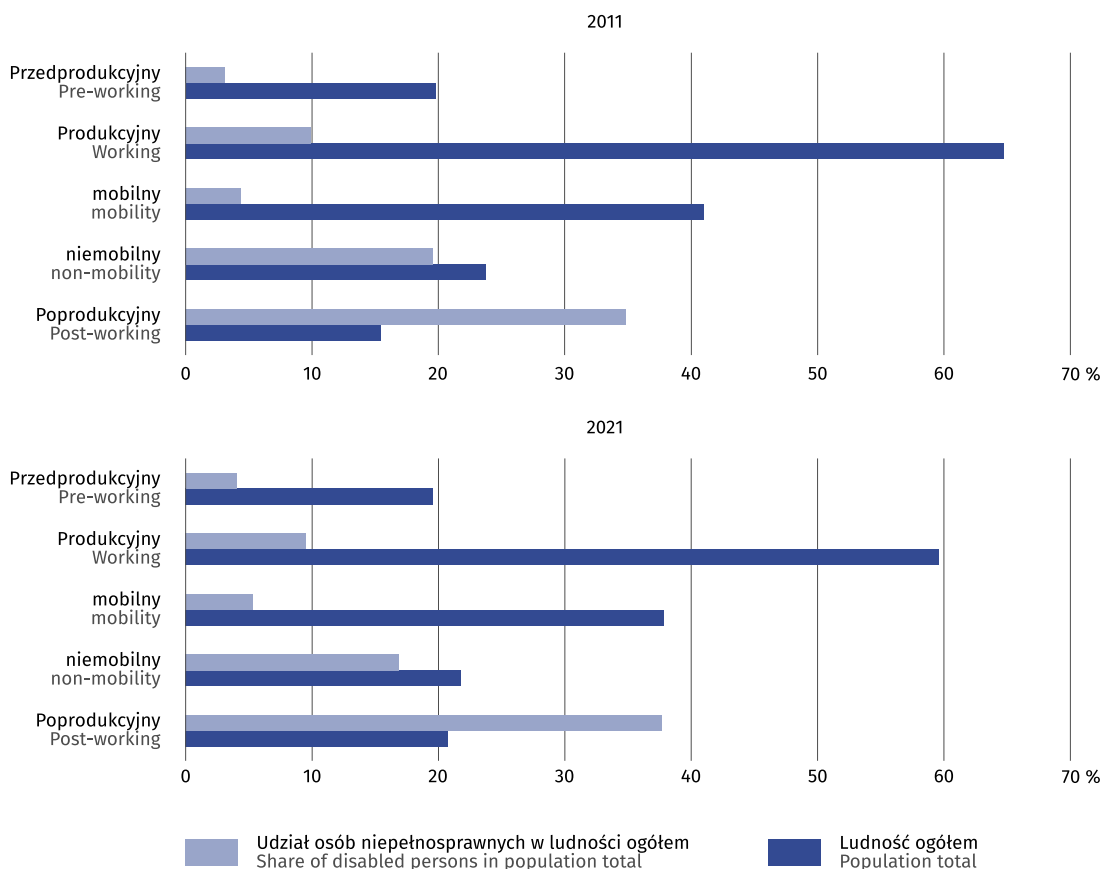
4.2. Disabled persons by economic age groups

Istnieją silne zależności pomiędzy ograniczeniem sprawności i takimi cechami, jak wiek czy płeć. Osobą niepełnosprawną można się stać w każdym wieku, ale w ciągu trwania życia na skutek urazów, wad wrodzonych, chorób przewlekłych (w tym również związanych z wykonywanym zawodem) pogarsza się często stan zdrowia, uniemożliwiając w różnym stopniu normalne funkcjonowanie. Rozmiary zjawiska niepełnosprawności, ustalone w badaniach spisowych, w dużym stopniu odzwierciedlają kondycję zdrowotną społeczeństwa.

Wśród ogółu osób w wieku przedprodukcyjnym osoby z niepełnosprawnościami z tej grupy wieku stanowiły 4,0% (w kraju 4,3%). W ciągu dziesięciolecia odsetek ten wzrósł o 0,9 p.proc. W kolejnych grupach wieku udział osób z niepełnosprawnościami wzrasta. W wieku produkcyjnym było to 9,5% (w kraju 9,1%), w wieku mobilnym 5,3%, natomiast już w wieku niemobilnym udział osób z niepełnosprawnościami wśród ogółu ludności wzrósł do 16,9%. Największe nasilenie niepełnosprawności obserwuje się w wieku poprodukcyjnym, gdzie odsetek takich osób wyniósł 37,7% (w kraju 36,6%). W porównaniu z wynikami NSP 2011 w tej ostatniej grupie nastąpił wzrost o 2,8 p.proc.

Wykres 13. Udział osób niepełnosprawnych w ogólnej liczbie ludności danej grupy wieku w latach 2011 i 2021

Chart 13. Share of disabled persons in the total population in a given age group in 2011 and 2021

Analizując wiek osób z niepełnosprawnościami można zaobserwować zmiany jakie zaszły w okresie międzypisowym. W 2011 r. najwięcej takich osób było w wieku produkcyjnym (51,7%, 64,5% wśród mężczyzn i 40,6% wśród kobiet), a w 2021 r. największy odsetek osób z niepełnosprawnościami odnotowano w wieku poprodukcyjnym (54,8%; mężczyźni – 42,4%, kobiety – 65,2%). W zbiorowości osób niepełnosprawnych tylko biologicznie w obu spisach dominowały osoby w wieku poprodukcyjnym (w 2011 r. udział ten wynosił 54,7%, a w 2021 r. natomiast już 66,6%). Wyraźne przesunięcie widoczne jest w przypadku osób niepełnosprawnych prawnie. Według wyników NSP 2011 najwięcej takich osób było w wieku produkcyjnym – 55,8%, podczas gdy w 2021 r. największy odsetek niepełnosprawnych prawnie odnotowano wśród osób w wieku poprodukcyjnym – 49,5%.

Struktury osób niepełnosprawnych tylko biologicznie i niepełnosprawnych prawnie różnią się między sobą. Mniejszy był udział mężczyzn niepełnosprawnych tylko biologicznie w wieku produkcyjnym (44,0%), a większy w wieku poprodukcyjnym (53,1%) niż w populacji niepełnosprawnych prawnie (odpowiednio 52,9% wobec 38,2%). Podobną prawidłowość zaobserwowano wśród kobiet. W grupie kobiet odsetek niepełnosprawnych tylko biologicznie w wieku produkcyjnym wyniósł 22,6% (wobec 34,8% wśród niepełnosprawnych prawnie). Natomiast w wieku poprodukcyjnym było 76,0% kobiet niepełnosprawnych tylko biologicznie (wobec 59,8% wśród niepełnosprawnych prawnie).

Tablica 15. Osoby niepełnosprawne według ekonomicznych grup wieku, płci i kategorii niepełnosprawności w 2021 r.

Table 15. Disabled persons by economic age groups, sex and category of disability in 2021

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Wiek Age				
		przedprodukcyjny pre-working	produkcyjny working			poprodukcyjny post-working
			razem total	mobilny mobility	niemobilny non-mobility	
struktura pozioma (w %) horizontal structure (in %)						
Ogółem Total	501159	5,5	39,7	14,0	25,7	54,8
mężczyźni males	228302	7,2	50,5	16,1	34,4	42,4
kobiety females	272857	4,1	30,7	12,3	18,5	65,2
Osoby niepełnosprawne prawnie Legally disables persons	345755	7,0	43,5	15,5	28,0	49,5
mężczyźni males	164734	8,8	52,9	17,1	35,8	38,2
kobiety females	181021	5,4	34,8	14,0	20,8	59,8
Osoby niepełnosprawne tylko biologicznie Only biologically disabled persons	155404	2,0	31,3	10,6	20,7	66,6
mężczyźni males	63568	2,9	44,0	13,3	30,7	53,1
kobiety females	91836	1,5	22,6	8,8	13,8	76,0

4.3. Osoby niepełnosprawne według grup schorzeń

4.3. Disabled persons by groups of medical conditions

Informacje o grupach schorzeń powodujących ograniczenia związane z codziennym funkcjonowaniem pozwalają przedstawić szerszą charakterystykę zbiorowości osób niepełnosprawnych biologicznie. Należy podkreślić, że w badaniu spisowym w 2021 r. informacje dotyczące odczuwania ograniczeń w codziennych obowiązkach oraz grup schorzeń je powodujących były pytaniami dobrowolnymi (subiektywna ocena respondenta), a respondent wskazywał maksymalnie trzy najważniejsze schorzenia. W przypadku posiadania więcej niż jednego schorzenia powodującego ograniczenia sprawności, należało zaznaczyć schorzenie główne, które najbardziej utrudnia codzienne życie. Wyodrębniono następujące grupy schorzeń: narządu ruchu, narządu wzroku, narządu słuchu, układu krążenia, neurologiczne oraz inne.

Według wyników spisu w 2021 r. wśród ogółu osób z niepełnosprawnościami (501159) zdecydowana większość, bo 350357 (tj. 69,9%, w kraju 73,3%) deklarowała niepełnosprawność biologiczną. Wśród tej zbiorowości były zarówno osoby posiadające prawne orzeczenie potwierdzające niepełnosprawność, jak również osoby, które takiego dokumentu nie posiadały, ale deklarowały posiadanie ograniczeń w wykonywaniu codziennych czynności. W dalszej analizie nie będą brane pod uwagę osoby niepełnosprawne tylko prawnie, które nie deklarowały jakichkolwiek ograniczeń sprawności. Zbiorowość ta według wyników NSP 2021 liczyła 150802 osoby.

Wśród osób niepełnosprawnych, które odczuwały ograniczenia sprawności największą grupę stanowiły osoby u których wystąpiło jedno schorzenie (216366, tj. 61,8%). Dwa schorzenia wskazało 64597 osób (tj. 18,4%), a trzy – 44664 (tj. 12,7%). Dla 24730 osób nie ustalono rodzaju schorzenia bądź odmówiły udzielenia odpowiedzi.

Spośród niepełnosprawnych biologicznie mężczyzn 64,7% z nich deklaroowało posiadanie tylko jednego schorzenia będącego przyczyną ograniczeń, 18,1% miało dwa schorzenia, natomiast trzy 11,3%. Kobiety nieco rzadziej niż mężczyźni stwierdzały występowanie u nich tylko jednej choroby (59,4%), 18,7% z nich miało dwa schorzenia, a 13,9% trzy schorzenia ograniczające sprawność.

Informacja o głównym schorzeniu – w przypadku posiadania więcej niż jednego – jest istotna dla rozpoznania, które schorzenie w sposób najbardziej dotkliwy utrudniało codzienne funkcjonowanie. W grupie osób niepełnosprawnych biologicznie 37,9% uznało za główną przyczynę swoich ograniczeń sprawności uszkodzenia i choroby narządu ruchu. Kobiety (40,4%) częściej niż mężczyźni (34,7%) wskazywały tę grupę schorzeń jako główną. Choroby neurologiczne były najważniejszą przyczyną ograniczeń dla 13,4% osób niepełnosprawnych biologicznie, a schorzenia układu krążenia dla 12,7%, przy czym nieco częściej tego typu schorzenia wskazywali mężczyźni niż kobiety. Uszkodzenia i choroby narządu wzroku i słuchu były wskazywane najrzadziej. Ponad 17% osób z omawianej zbiorowości uznało inne osobno nie wymienione schorzenia za główną przyczynę swojej niepełnosprawności.

Nieco ponad 70% osób niepełnosprawnych biologicznie określiło swoje ograniczenia sprawności jako umiarkowane, co piąta osoba z omawianej zbiorowości osób uznała swoje trudności w codziennym funkcjonowaniu za poważne, a 8,4% odczuwało całkowite ograniczenia sprawności.

Tablica 16. Osoby niepełnosprawne biologicznie według płci, głównej grupy schorzenia oraz stopnia ograniczenia sprawności w 2021 r.

Table 16. Biologically disabled persons by sex, main medical condition group and activity limitation degree in 2021

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Główna grupa schorzenia Main medical condition group						
		narządu ruchu locomotive system	narządu wzroku visual system	narządu słuchu hearing	układu krążenia cardio- vascular	neurolo- giczne neuro- logical	inne schorze- nia other condi- tions	nieusta- lone unknown
		struktura pozioma (w %) horizontal structure (in %)						
Osoby niepełnosprawne biologicznie ogółem Biologically disabled persons total	350357	37,9	4,4	2,7	12,7	13,4	17,4	11,5
odczuwające ograniczenia sprawności: perceiving activity limitations:								
całkowite totally	29562	35,4	4,3	0,9	6,3	27,8	16,2	9,0
poważne severely	73911	40,3	5,3	1,9	11,6	17,0	17,3	6,6
umiarkowane moderately	246884	37,4	4,1	3,2	13,9	10,6	17,5	13,3
Mężczyźni Males	156409	34,7	4,2	3,1	15,2	14,6	17,9	10,2
odczuwający ograniczenia sprawności: perceiving activity limitations:								
całkowite totally	13317	31,3	4,1	1,1	7,7	29,6	17,7	8,6
poważne severely	33432	35,5	4,9	2,0	13,8	18,9	18,6	6,3
umiarkowane moderately	109660	34,9	4,0	3,7	16,5	11,5	17,8	11,6
Kobiety Females	193948	40,4	4,5	2,4	10,8	12,4	16,9	12,6
odczuwające ograniczenia sprawności: perceiving activity limitations:								
całkowite totally	16245	38,7	4,5	0,8	5,2	26,4	15,0	9,4
poważne severely	40479	44,3	5,6	1,8	9,8	15,5	16,2	6,8
umiarkowane moderately	137224	39,5	4,1	2,8	11,8	9,9	17,3	14,7

Wśród niepełnosprawnych biologicznie mężczyzn jako przyczyny całkowitego ograniczenia sprawności wskazywane były najczęściej choroby narządu ruchu (31,3%), schorzenia neurologiczne (29,6%) oraz inne schorzenia nie wymienione (17,7%). Te same przyczyny były podawane przez mężczyzn w przypadku poważnego ograniczenia w codziennym funkcjonowaniu (odpowiednio: 35,5%, 18,9% i 18,6%). Mężczyźni odczuwający ograniczenia sprawności w sposób umiarkowany również wskazywali najczęściej na schorzenia narządu ruchu (34,9%), a także inne osobno nie wymienione choroby (17,8%) oraz choroby układu krążenia (16,5%).

W przypadku niepełnosprawnych biologicznie kobiet, podobnie jak u mężczyzn, najczęściej główną przyczyną utrudnień w codziennym funkcjonowaniu były schorzenia narządu ruchu w każdym stopniu ograniczenia sprawności, z tym że ich udział był większy niż u mężczyzn i wynosił 38,7% w ograniczeniu całkowitym, 44,3% w poważnym i 39,5% w umiarkowanym. Choroby neurologiczne i inne schorzenia osobno nie wymienione były wskazywane jako główne przyczyny niepełnosprawności kobiet odpowiednio w 26,4% i w 15,0% przy całkowitym ograniczeniu sprawności oraz w 15,5% i 16,2% przy ograniczeniu w stopniu poważnym. Kobiety, które określały swoją niepełnosprawność jako umiarkowaną, oprócz chorób narządu ruchu, wymieniały najczęściej schorzenia inne osobno nie wymienione (17,3%) oraz choroby układu krążenia (11,8%).

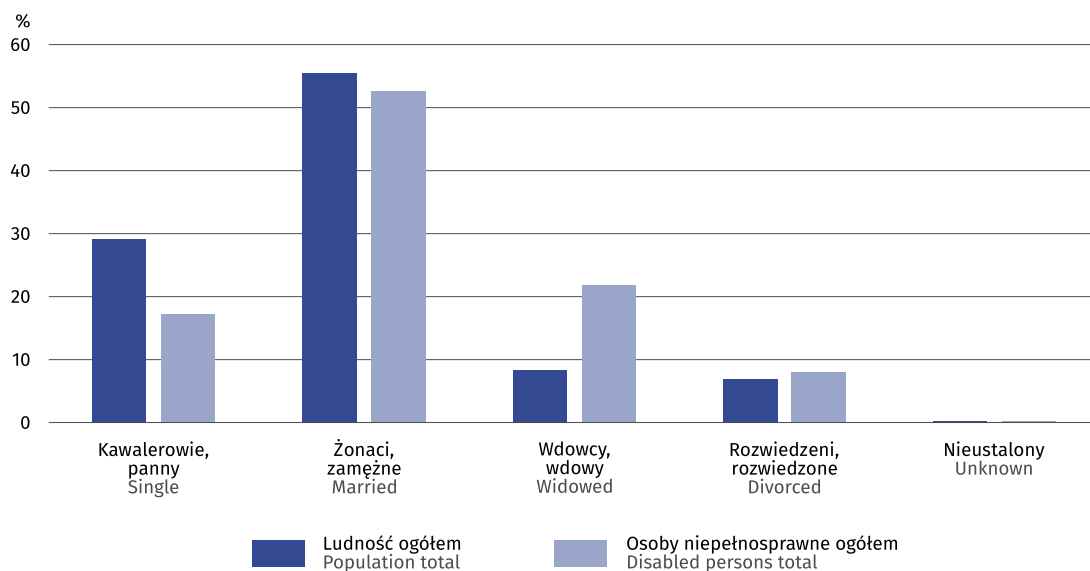
4.4. Osoby niepełnosprawne w wieku 15 lat i więcej według stanu cywilnego

4.4. Disabled persons aged 15 and more by marital status

W 2021 r. osoby z niepełnosprawnościami pozostawały przeważnie w związkach małżeńskich (52,6% osób niepełnosprawnych w wieku 15 lat i więcej), zarówno mężczyźni jak i kobiety. Zdecydowanie większy był udział żonatych mężczyzn (62,0%) w porównaniu z zamężnymi kobietami (45,0%). Wśród ogółu ludności województwa wielkopolskiego odsetek osób żonatych/zamężnych był nieco większy i wyniósł 55,5% (57,0% dla mężczyzn i 54,2% dla kobiet). W rozważanej zbiorowości stosunkowo dużą grupę stanowi owdowieni (21,8%), zwłaszcza kobiety – niemal co trzecia kobieta z niepełnosprawnościami była wdową. Wśród ogółu ludności województwa wielkopolskiego udział osób o tym stanie cywilnym był znacznie niższy i wyniósł 8,3%. Co piąty niepełnosprawny mężczyzna pozostawał kawalerem i co ósma kobieta panną, podczas gdy w ludności ogółem co trzeci mężczyzna był kawalerem, a co czwarta kobieta panną. Najmniej liczną grupę stanowiły osoby z niepełnosprawnościami rozwiedzione – 8,1%, jednak udział osób o tym stanie cywilnym był 1,2 p.proc. większy niż w populacji ogółem województwa.

Wykres 14. Osoby niepełnosprawne w wieku 15 lat i więcej według stanu cywilnego w odniesieniu do ogółu ludności w 2021 r.

Chart 14. Disabled persons aged 15 and more by marital status in relation to the total population in 2021

Tablica 17. Osoby niepełnosprawne w wieku 15 lat i więcej według płci i stanu cywilnego w 2021 r.

Table 17. Disabled persons aged 15 and more by sex and marital status in 2021

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Stan cywilny Marital status			
		kawalerowie, panny single	żonaci, zamężne married	wdowcy, wdowy widowed	rozwiedzeni, rozwidzione divorced
		struktura pozioma (w %) horizontal structure (in %)			
Ogółem Total	478356	17,2	52,6	21,8	8,1
Mężczyźni Males	214547	22,1	62,0	8,1	7,5
Kobiety Females	263809	13,2	45,0	33,0	8,6

4.5. Osoby niepełnosprawne w wieku 15 lat i więcej według poziomu wykształcenia

4.5. Disabled persons aged 15 and more by educational level

W spisie ludności 2021 r. wszystkim osobom w wieku 15 lat i więcej ustalony został najwyższy ukończony poziom wykształcenia, niezależnie czy był on uzyskany w szkole dziennej, wieczorowej lub w systemie zaocznym. Jednak dla opracowania charakterystyk osób niepełnosprawnych według innych cech przyjęto prezentowanie danych o poziomie wykształcenia dla ludności w wieku 15 lat i więcej.

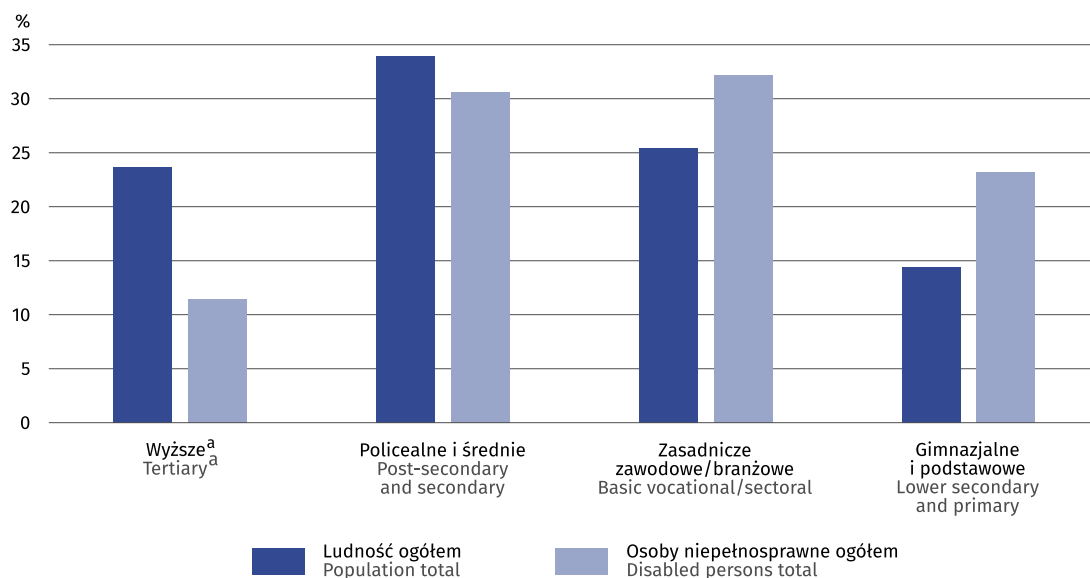
Według wyników NSP 2021 wykształceniem co najmniej średnim (łącznie z policealnym) legitymowało się 42,1% spośród 478356 osób z niepełnosprawnościami w wieku 15 lat i więcej (w tym wykształceniem wyższym 11,5%). W kraju odsetek ten był wyższy i wyniósł 44,0%. W województwie wielkopolskim blisko jedna trzecia spośród omawianej grupy posiadała wykształcenie zasadnicze zawodowe/branżowe (32,1%, w kraju 28,1%). Udział osób o wykształceniu gimnazjalnym i niższym oraz bez wykształcenia szkolnego wyniósł 24,9% (w kraju 26,8%).

W populacji osób z niepełnosprawnościami w wieku 15 lat i więcej poziom wykształcenia kobiet był wyższy niż mężczyzn. Wykształcenie co najmniej średnie (łącznie z policealnym) posiadało 45,3% kobiet wobec 38,1% mężczyzn. Natomiast większy był udział mężczyzn o wykształceniu zasadniczym zawodowym/branżowym – 41,6% wobec 24,5% wśród kobiet. Wykształceniem gimnazjalnym i niższym legitymowało się 19,6% mężczyzn z niepełnosprawnościami oraz 29,3% kobiet.

W odniesieniu do struktury poziomu wykształcenia dla ogółu ludności w wieku 15 lat i więcej w województwie, zwraca uwagę fakt, że osoby z niepełnosprawnościami posiadają mniej korzystną strukturę poziomu wykształcenia. Wśród niepełnosprawnych niższy był odsetek osób z wyższym wykształceniem niż w populacji ogółem (11,5% wobec 23,7%). Ponad połowa (55,3%) omawianej zbiorowości posiadała wykształcenie zasadnicze zawodowe/branżowe lub gimnazjalne i podstawowe, podczas gdy dla ogółu ludności udział tego poziomu wykształcenia wynosił 39,8%. Najbardziej zbliżone były odsetki osób legitymujących się wykształceniem średnim (łącznie z policealnym) dla obu grup – 30,6% w gronie osób niepełnosprawnych i 33,9% wśród ogółu ludności województwa wielkopolskiego.

Wykres 15. Osoby niepełnosprawne w wieku 15 lat i więcej według poziomu wykształcenia w odniesieniu do ogółu ludności w 2021 r.

Chart 15. Disabled persons aged 15 and more by educational level in relation to the total population in 2021

^a łącznie z osobami posiadającymi dyplom ukończenia kolegium.

^a Including persons holding a college graduation diploma.

Tablica 18. Osoby niepełnosprawne w wieku 15 lat i więcej według płci i poziomu wykształcenia w 2021 r.

Table 18. Disabled persons aged 15 and more by educational level in 2021

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Poziom wykształcenia Educational level				
		wyższe ^a tertiary ^a	policealne i średnie post-secondary and secondary	zasadnicze zawodowe/branżowe basic vocational/sectoral	gimnazjalne i podstawowe lower secondary and primary	podstawowe nieukończone i bez wykształcenia szkolnego primary not completed and without school education
		struktura pozioma (w %) horizontal structure (in %)				
Ogółem Total	478356	11,5	30,6	32,1	23,2	1,8
Mężczyźni Males	214547	10,5	27,6	41,6	17,9	1,7
Kobiety Females	263809	12,3	33,0	24,5	27,4	1,9

^a łącznie z osobami posiadającymi dyplom ukończenia kolegium.

^a Including persons holding a college graduation diploma.

4.6. Osoby niepełnosprawne według statusu na rynku pracy

4.6. Disabled persons by labour market status

W 2021 r. w województwie wielkopolskim liczba osób z niepełnosprawnościami aktywnych zawodowo (obejmująca pracujących i bezrobotnych) wynosiła 118019, tj. 24,7% zbiorowości niepełnosprawnych w wieku 15 lat i więcej (w kraju 22,5%). Mężczyźni stanowili 53,9% osób z niepełnosprawnościami aktywnych zawodowo.

Przeważającą grupę w omawianej zbiorowości stanowiły osoby bierne zawodowo – 355781 (74,4%, w kraju 76,4%). Udział osób biernych zawodowo w ogólnej populacji województwa był znacznie niższy i wynosił 36,4%. Wśród osób z niepełnosprawnościami biernych zawodowo dominowały kobiety (58,4%).

Natężenie aktywności zawodowej w danej grupie ludności obrazuje współczynnik określający udział liczby aktywnych zawodowo wśród osób w wieku 15 lat i więcej. W populacji osób z niepełnosprawnościami współczynnik aktywności zawodowej w 2021 r. w województwie wielkopolskim wynosił 24,7% (w kraju 22,5%). Stopa bezrobocia dla osób niepełnosprawnych ukształtowała się na poziomie 3,5% (w kraju 5,2%).

Tablica 19. Osoby niepełnosprawne w wieku 15 lat i więcej według płci i statusu na rynku pracy w 2021 r.

Table 19. Disabled persons aged 15 and more by sex and labour market status in 2021

Wyszczególnienie Specification	Ogółem Total	Aktywni zawodowo Economically active persons			Bierni zawodowo Economically inactive
		razem total	pracujący employed	bezrobotni unemployed	
		struktura pozioma (w %) horizontal structure (in %)			
Ogółem Total	478356	24,7	23,8	0,9	74,4
Mężczyźni Males	214547	29,6	28,6	1,0	68,9
Kobiety Females	263809	20,6	19,9	0,7	78,8

Rozdział 5

Chapter 5

Charakterystyka narodowo-etniczna ludności

Characterisation of national-ethnic identity

Dane o narodowości, języku i wyznaniu są dość trudno dostępne dla badania statystycznego. Odnoszą się do najbardziej subiektywnych, delikatnych i wrażliwych aspektów życia badanych jednostek. Polska statystyka publiczna posiada pewne doświadczenie w podejmowaniu tych tematów w ramach przeprowadzonych badań. Pytania z obszaru zagadnień etniczno-kulturowych zostały uwzględnione we wszystkich trzech ostatnich powszechnych spisach ludności, choć w różnym ujęciu i zakresie; pytania o narodowość i język zadano w 2021 r. po raz trzeci, a o wyznanie – po raz drugi.

W powszechnym spisie ludności w 2021 r. położono nacisk na zachowanie porównywalności danych z poprzednim spisem ludności. Rezultatem tego było przyjęcie identycznych rozwiązań w zakresie stosowanych definicji oraz kształtu pytań jak w badaniu spisowym z 2011 r. Należy również zaznaczyć, że informacje z zakresu narodowości, języka i wyznania mogły być pozyskiwane wyłącznie za pomocą technik ankietowych (otrzymywanych odpowiedzi na pytania kwestionariusza spisowego), pomimo tego, że metodologia przyjęta do realizacji spisu ludności w 2021 r. zakładała wykorzystanie zróżnicowanych źródeł danych, w tym rejestrów administracyjnych.

5.1. Struktura narodowo-etniczna ludności

5.1. National-ethnic structure of the population

W powszechnym spisie ludności w 2021 r., podobnie jak w dwóch poprzednich badaniach spisowych, przyjęta została koncepcja „subiektywnej narodowości”, co oznacza, że przynależność osób do określonej społeczności narodowej lub etnicznej była określana w drodze swobodnej deklaracji narodowościowej spisywanych osób. Ponadto utrzymane zostało rozwiązanie, zastosowane po raz pierwszy w spisie z 2011 r., pozwalające osobom spisywanym wyrażenie również złożonej tożsamości narodowościowej, co umożliwiono poprzez zadanie dwóch pytań (pytania podwójnego) o przynależność narodowo-etniczną.

Narodowość przynależność narodowa lub etniczna – jest deklaratywną, opartą na subiektywnym odczuciu, indywidualną cechą każdego człowieka, wyrażającą jego emocjonalny, kulturowy lub wynikający z pochodzenia związek z określonym narodem lub wspólnotą etniczną. Narodowości (odczuwanej przynależności narodowo-etnicznej) nie należy mylić z przynależnością państwową – czyli obywatelstwem. W spisie ludności i mieszkań 2021 umożliwiono mieszkańcom Polski wyrażenie złożonych tożsamości narodowo-etnicznych poprzez zadanie dwóch pytań o przynależność narodowo-etniczną.

Według danych powszechnego spisu ludności 2021 r. najliczniejszą grupę deklarujących inną niż polska tożsamość narodowo-etniczną stanowiły osoby, które jako odpowiedź na pierwsze lub drugie pytanie etniczne zadeklarowały przynależność niemiecką (6306 osób), a także ukraińską (5562). Do liczniejszych grup należy zaliczyć jeszcze społeczność angielską (3598) i białoruską (2584). W przypadku kolejnych sześciu grup łączna liczba deklaracji uzyskanych na podstawie

pierwszego i drugiego pytania etnicznego jest większa niż 1 tys. i wynosi odpowiednio: amerykańska (1298), żydowska (1173), rosyjska (1054), śląska (1041), francuska (1032) oraz irlandzka (1030).

Tablica 20. Ludność według rodzaju identyfikacji narodowo-etnicznych w 2021 r.

Table 20. Population by kind of the national-ethnic identities in 2021

Rodzaj identyfikacji narodowo-etnicznej Type of the national-ethnic identification	Identyfikacja narodowo-etnicz- na (wyrażona w pierwszej lub drugiej deklaracji) ^a National-ethnic identification (answers to the first or second question) ^a	Polska=100 Poland=100
Ogółem Total	3504579	9,2
Polska Poland	3490414	9,3
Inna niż polska Non-Polish	39889	2,8
w tym: of which:		
niemiecka German	6306	4,4
ukraińska Ukrainian	5562	6,7
angielska English	3598	6,6
białoruska Belarusian	2584	4,6
amerykańska American	1298	4,7
żydowska Jewish	1173	6,8
rosyjska Russian	1054	6,6
śląska Silesian	1041	0,2
francuska French	1032	7,0
irlandzka Irish	1030	8,9
holenderska Dutch	999	9,7
włoska Italian	942	4,7
romska Romany	868	6,5
hiszpańska Spanish	625	7,3
norweska Norwegian	589	6,6
szwedzka Swedish	479	6,8
łemkowska Lemko	445	3,3
czeska Czech	444	5,7
kaszubska Kashubian	439	0,2
ormiańska Armenian	438	6,5
litewska Lithuanian	424	4,1
słowacka Slovak	415	7,0
inna other	7922	6,8
Nieustalona Unknown	580	5,2

a Kolumna zawiera zestawienie odpowiedzi z dwóch pytań – dane nie sumują się.

a The column contain the answers from two questions – the data do not add up.

W porównaniu z wynikami z 2011 r. znacząco wzrosła liczebność osób identyfikujących się z innymi niż polska społecznościami (w obu przypadkach – liczone po obu deklaracjach) – o 22 tys., tj. ponad 2-krotnie (w kraju spadek o 4,3%). Liczebność osób narodowości polskiej zwiększyła się w tym czasie o 79 tys., czyli o 2,3% (w kraju o 0,5%).

W ramach ostatniego spisu, wysokimi wzrostami liczebności wyróżniły się grupy identyfikacji narodowych, które odnoszą się do nacji mających w Polsce tradycyjny i prawny status mniejszości. Charakteryzują je takie wielkości przyrostu, że ustalone dla nich w 2021 r. stany liczbowe są wielokrotnościami tych uzyskanych w 2011 r., a wskaźniki wzrostu kształtują się odpowiednio na poziomie: 391,3% (w kraju 21,0%) w przypadku narodowości białoruskiej, 292,8% – ukraińskiej (w kraju 61,6%) oraz 280,8% – żydowskiej (w kraju 128,5%). Nieco mniejsze wzrosty dotyczyły liczebności osób identyfikujących się ze społecznością niemiecką (o 84,3%, w kraju o spadek o 2,5%) oraz rosyjską (o 43,0%, w kraju o 22,6%).

W porównaniu z 2011 r., wśród pozostałych analizowanych zbiorowości niepolskich, wysokimi wzrostami liczebności odznaczała się grupa osób deklarująca narodowość angielską (4,2-krotny wzrost, w kraju 5,2-krotny wzrost), a także identyfikująca się z łemkowską mniejszością etniczną (2,7-krotny wzrost, w kraju o 29,2%). Przyrost dotyczył również liczby osób utożsamiających się ze społecznością włoską i amerykańską (odpowiednio wzrost: 2,3-krotny i 2,1-krotny, w kraju w obu przypadkach 2,3-krotny), a w dalszej kolejności: hiszpańską (o 89,4%, w kraju 2,1-krotny), holenderską (o 80,0%, w kraju 2,6-krotny), francuską (o 63,8%, w kraju o 84,3%) oraz kaszubską (o 54,6%, w kraju spadek o 22,7%).

Przyczyny wzrostu liczebności osób identyfikujących się z innymi niż polska społecznościami, można po części rozpatrywać w kontekście efektów migracji do Polski mieszkańców sąsiednich krajów. Należy także zwrócić uwagę na fakt, że dotyczy on również nacji związanych z krajami będącymi popularnymi kierunkami migracji mieszkańców Polski – miejscami przebywania czasowego części osób zaliczanych do ludności Polski.

Obok pytania o przynależność narodowo-etniczną, zadawano również pytanie o język używany w kontaktach domowych. Dawало ono respondentom możliwość wymienienia dwóch języków niepolskich, niezależnie od tego, czy były one używane z językiem polskim, czy też nie.

Język używany w domu dotyczy języka używanego na co dzień w domu i odnosi się do języka mówionego lub migowego, który używany jest w kontaktach rodzinnych.

Na podstawie wyników NSP 2021 można stwierdzić, że w zdecydowanej większości ludność województwa wielkopolskiego w kontaktach domowych posługuje się językiem polskim – używanie tego języka zadeklarowało w sumie ponad 3497791 osób, co stanowi 99,8% ogółu ludności (w kraju 99,6%). Osoby posługujące się w kontaktach rodzinnych językiem innym niż polski stanowiły zbiorowość liczącą 89875 osób (2,6%, w kraju 4,6%). Językami niepolskimi, którymi ludność wielkopolskiego najczęściej posługuje się w kontaktach domowych są: angielski (59182), niemiecki (16210), rosyjski (4537), ukraiński (4318), francuski (2765), hiszpański (2248), niderlandzki (1618) oraz włoski (1521).

W stosunku do 2011 r. zakres wykorzystywania w kontaktach domowych języka polskiego zwiększył się nieznacznie (wzrost o 2,4%, w kraju o 0,1%), natomiast znacząco wzrosła liczebność zbiorowości posługujących się w kontaktach domowych językami niepolskimi (blisko 6-krotny wzrost, w kraju o 84,2%).

Tablica 21. Ludność według języka używanego w domu w 2021 r.

Table 21. Population by language used at home in 2021

Język używany w domu Language used at home	W liczbach bezwzględnych ^a In absolute numbers ^a	Polska=100 Poland=100
Ogółem Total	3504579	9,2
Polski Polish	3497791	9,2
Inny niż polski Non-Polish	89875	5,1
w tym: of which:		
angielski English	59182	8,0
niemiecki German	16210	7,5
rosyjski Russian	4537	7,2
ukraiński Ukrainian	4318	7,8
francuski French	2765	6,6
hiszpański Spanish	2248	7,6
niderlandzki Dutch	1618	9,2
włoski Italian	1521	4,0
norweski Norwegian	803	5,7
polski język migowy Polish Sign Language	731	7,9
szwedzki Swedish	702	6,8
romski Romany	482	6,6
duński Danish	429	9,0
inny other	5442	0,8
Nieustalony Unknown	1612	5,0

a Respondenci mieli możliwość wskazania więcej niż jednego języka – dane w kolumnie nie sumują się.

a Respondents were able to indicate more than one language – the data in the column do not add up.

Zmiany zaobserwowane na poziomie poszczególnych języków niepolskich w pewnym stopniu korespondują z wahaniami liczby deklaracji narodowościowych, jednak w przypadku języka zmiany te wydają się być bardziej widoczne. Znaczące wzrosty w stosunku do poprzedniego spisu można odnotować po części w odniesieniu do liczby użytkowników takich języków, które mają jakieś powiązania z procesem migracji międzynarodowych (zarówno do- jak i z Polski).

Na przestrzeni dekady największy wzrost dotyczył grupy użytkowników języka białoruskiego (ponad 13-krotny, w kraju spadek o 34,5%) oraz ukraińskiego (ponad 9-krotny, w kraju – ponad 2-krotny). Wysoki wzrost zanotowano również wśród użytkowników języka: angielskiego (7,9-krotny, w kraju 7,1-krotny), niemieckiego (5,1-krotny, w kraju 2,2-krotny), rosyjskiego (4-krotny, w kraju 3,2-krotny), francuskiego (zarówno w wielkopolskim, jak i w kraju 3,9-krotny), włoskiego i kaszubskiego (w obu przypadkach odnotowano 3,8-krotny wzrost, w kraju odpowiednio wzrost 3,7-krotny oraz spadek o 17,5%), a także śląskiego (wzrost 2,9-krotny, w kraju spadek o 11,8%). Zarówno w wielkopolskim, jak i w kraju zaobserwowano pomniejszenie liczebności grupy użytkowników języka romskiego (odpowiednio o 67,1% i o 49,7%).

5.2. Przynależność wyznaniowa

5.2. Religious affiliation

Podobnie jak w poprzednim spisie, pytanie o przynależność wyznaniową miało charakter dobrowolny – informacja o fakultatywnym charakterze pytania została umieszczona w instrukcji do spisu, a przy pytaniu o wyznanie uwzględniana została opcja pozwalająca na jego ominięcie („nie chcę odpowiadać na to pytanie”).

Wyznanie (przynależność wyznaniowa) jest to formalne uczestnictwo lub emocjonalny związek osoby z określonym wyznaniem religijnym (kościółem lub związkiem wyznaniowym); wyznanie jest określane na podstawie dobrowolnej deklaracji, w tym także brakiem związku z jakimkolwiek wyznaniem (bez wyznania). Pytanie o wyznanie nie odnosi się do wiary (lub niewiary) jako takiej, ani jej intensywności, lecz do odczuwanej lub formalnej przynależności (lub nieprzynależności) do wyznania.

Badanie spisowe pozwoliło określić status wyznaniowy w odniesieniu do 70,5% ogółu ludności województwa wielkopolskiego (przed 10 laty było to 89,5%, w kraju 72,6% wobec 88,9%), a w odniesieniu do populacji osób, od których uzyskano odpowiedzi na to pytanie – 91,8% (w kraju 91,4%; w 2011 r. odpowiednio 98,0% oraz 97,4%). Zbiorowość osób nienależących do żadnego wyznania obejmowała 6,3% (wobec 1,9% w 2011 r.) ogółu ludności województwa, zaś 8,2% (wobec 2,0%) – populacji osób o rozpoznanej sytuacji wyznaniowej (w kraju odpowiednio 6,9% wobec 2,4% oraz 8,6% wobec 2,6%).

Z możliwości odmowy udzielania odpowiedzi na pytanie o wyznanie – formalnie dopuszczalnej oraz przewidzianej w założeniach metodologicznych badania spisowego – skorzystało 813877 mieszkańców województwa (23,2%, w kraju 20,5%; w 2011 r. odpowiednio 7,5% i 7,1%). W odniesieniu do 843 osób (0,02%, w kraju 0,04%) badanej populacji, nie uzyskano żadnego stanowiska wobec pytania o wyznanie (nie ustalono). Oznacza to znaczną redukcję obiektywnych braków danych w stosunku do NSP 2011 (1,09%, w kraju 1,63%).

Wyniki NSP 2021 potwierdzają statystycznie dominującą pozycję Kościoła katolickiego obrządku łacińskiego; zbiorowość zaliczających się do wiernych liczyła 2447693 osoby i stanowiła 69,8% ogółu ludności i 91,0% populacji osób o rozpoznanym statusie wyznaniowym (w kraju odpowiednio 71,3% i 89,8%). Zaobserwowany w okresie między spisami globalny spadek udziału osób należących do wyznań, znajduje swoje odzwierciedlenie w sytuacji statystycznej Kościoła rzymskokatolickiego. W porównaniu z 2011 r. o 6,3 p.proc. zmniejszył się udział jego wiernych wśród ogółu osób ujawniających w badaniu spisowym swój status wyznaniowy (w kraju spadek o 6,2 p.proc.). Warto zauważyć, że w skali dekady liczba osób deklarujących takie wyznanie zmniejszyła się o jedną piątą (podobnie jak w kraju).

Wszystkie pozostałe rodzaje identyfikacji wyznaniowych (włączając w to deklaracje wiernych innych niż łaciński obrządków Kościoła katolickiego), mają mniejszościowy charakter. Najliczniejszą w tej grupie społeczność tworzą Świadkowie Jehowy. Według danych spisowych ta zbiorowość licząca 8399 osób, stanowi 0,24% ludności wielkopolskiego oraz 0,31% populacji o ustalonym statusie wyznaniowym (w kraju odpowiednio 0,29% i 0,36%). Liczba członków i sympatyków tego wyznania na przestrzeni 10 lat zmniejszyła się o jedną piątą (podobnie jak w kraju), a udział wiernych w ogólnej zbiorowości osób określających swój status wyznaniowy obniżył się o 0,02 p.proc.

Tablica 22. Ludność według deklarowanej przynależności do wyznania religijnego w 2021 r.

Table 22. Population by the declaration of religious affiliation in 2021

Przynależność do wyznania religijnego Religious affiliation	W liczbach bezwzględnych In absolute numbers	Polska=100 Poland=100
Ogółem Total	3504579	9,2
Udzielający odpowiedzi na pytanie o wyznanie Answering a question on religion	2689859	8,9
należący do wyznania belonging to a religion	2470605	9,0
Kościół katolicki – obrządek łaciński (Kościół rzymskokatolicki) Catholic Church – Latin rite (Roman Catholic Church)	2447693	9,0
Świadkowie Jehowy Jehovah's Witnesses	8399	7,7
Kościół prawosławny Orthodox Church	3669	2,4
Kościół Zielonoświątkowy Pentecostal Church	1700	5,6
Kościół Ewangelicko-Augsburski Evangelical Church of the Augsburg Confession	1503	2,3
Kościół Polskokatolicki Polish-Catholic Church of the Republic of Poland	1035	14,9
Kościół katolicki – obrządek bizantyjsko-ukraiński (Kościół greckokatolicki) Catholic Church – Byzantine-Ukrainian rite (Greek Catholic Church)	1018	3,1
chrześcijaństwo (ogólna deklaracja wyznaniowa) Christianity (general declaration of religion)	728	8,2
Kościół Chrześcijan Baptystów Baptist Union	574	11,1
Kościół Boży w Chrystusie Church of God in Christ	301	15,0
Kościół Starokatolicki Mariawitów Old Catholic Mariavite Church	280	2,3
Buddyjski Związek Diamentowej Drogi Linii Karma Kagyu The Karma Kagyu Diamond Way Buddhist Association	243	7,5
inne other	3462	6,6
nienależący do żadnego wyznania not belonging to any religion	219254	8,4
Odmawiający odpowiedzi na pytanie o wyznanie Refusing to answer the question on religion	813877	10,4
Nie ustalono Not stated	843	5,2

Drugą pod względem liczebności pozycję wśród mniejszościowych społeczności wyznaniowych zajmują wierni Kościoła prawosławnego. Tworzą oni zbiorowość liczącą 3669 osób, czyli 0,10% ogółu ludności województwa (w kraju 0,40%). Udział wiernych Kościoła prawosławnego w populacji osób, które określiły w ostatnim spisie swoją sytuację wyznaniową to 0,14% (w kraju 0,50%), co w porównaniu z 2011 r. oznacza wzrost o 0,09 p.proc. (w kraju o 0,06 p.proc.). Warto również nadmienić, że w stosunku do 2011 r. liczba wyznawców Kościoła prawosławnego zwiększyła się 2,3-krotnie (w kraju spadek o 3,0%).

Trzecią co do wielkości, spośród innych niż rzymskokatolickie, grupę w województwie tworzyli wierni Kościoła Zielonoświątkowego; liczyła ona 1700 osób, co stanowi 0,05% ogółu ludności wielkopolskiego (w kraju ich udział wyniósł 0,08%) i 0,06% (w porównaniu z 2011 r. wzrost o 0,01 p.proc.) – ogółu osób o określonym statusie wyznaniowym (w kraju 0,10%, wzrost o 0,02 p.proc.). Liczba wiernych Kościoła Zielonoświątkowego w ciągu dekady zwiększyła się blisko o jedną piątą (w kraju wzrost o 13,9%).

Do większych wyznań niekatolickich należy zaliczyć jeszcze luteranów, czyli wiernych Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego. Według danych spisu 2021 ich społeczność tworzyły 1503 osoby, co daje udział wynoszący 0,04% (w kraju 0,17%) wśród ogółu ludności, zaś w gronie osób o określonym statusie wyznaniowym – 0,06%, a tym samym większy o 0,02 p.proc. niż w 2011 r. (w kraju 0,22%, wzrost o 0,02 p.proc.). W stosunku do 2011 r. liczba luteranów zwiększyła się o 15,6% (w kraju odnotowano spadek o 7,6%).

Ponad 1 tysiąc wiernych zrzeszał jeszcze Kościół Polskokatolicki, a także Kościół katolicki w obrządku bizantyjsko-ukraińskim (Kościół greckokatolicki). Według deklaracji spisywanych Kościół Polskokatolicki obejmował 1035 wiernych, tj. 0,03% ogółu ludności i 0,04% populacji o określonym statusie wyznaniowym (w kraju w obu przypadkach udział wyniósł 0,02%). Społeczność zadeklarowanych grekokatolików to 1018 osób, co daje udział wynoszący 0,03% wśród ogółu ludności (w kraju 0,09%), zaś w gronie osób o określonym statusie wyznaniowym – 0,04%, a tym samym większy o 0,03 p.proc. niż w 2011 r. (w kraju 0,11%, wzrost o 0,02 p.proc.). W odniesieniu do Kościoła greckokatolickiego należy zauważyć tendencję wzrostową liczby jego wyznawców – w stosunku do 2011 r. zwiększyła się ona 2,2-krotnie (w kraju spadek o 0,2%).

Członkowie pozostałych kościołów, związków wyznaniowych i ruchów religijnych oraz wyznawcy różnego rodzaju prądów i nurtów religijnych, stanowią zbiorowość obejmującą w sumie 5,6 tys. mieszkańców wielkopolskiego, co stanowi 0,16% ludności województwa oraz 0,21% populacji osób o określonym statusie wyznaniowym.

Rozdział 6

Chapter 6

Ludność w obiektach zbiorowego zakwaterowania

Population in the collective living quarters

Informacje o osobach przebywających w obiektach zbiorowego zakwaterowania (OZZ) w spisach gromadzone są w celu opracowania liczby ludności Polski, ale również liczby i struktury gospodarstw domowych i rodzin. Potrzeby informacyjne w tym zakresie wynikają ze zobowiązań nałożonych na statystykę przez międzynarodowe akty prawne oraz z potrzeb krajowych. Rozporządzenie UE 2017/543 z dnia 22 marca 2017 r. określające zasady stosowania rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (WE) nr 763/2008 w sprawie spisów powszechnych ludności i mieszkań w zakresie specyfikacji technicznych tematów i dotyczących ich podziałów zobowiązuje kraje członkowskie do przekazania informacji o osobach przebywających w zinstytucjonalizowanym gospodarstwie domowym w zakresie dotyczącym m.in. liczby i rodzaju pomieszczeń niemieszkalnych, liczby mieszkańców takich pomieszczeń, w tym informacji o osobach niemieszkających w gospodarstwie domowym.

Obiekt zbiorowego zakwaterowania (OZZ) to zespół pomieszczeń (pokoi i innych pomieszczeń pomocniczych), zlokalizowanych w jednym lub kilku budynkach, zajętych przez jeden odrębny zakład, świadczący usługi w zakresie następujących działalności:

- nauka i praca,
- system pieczy zastępczej oraz placówki dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi,
- leczenie i opieka,
- obiekty instytucji wyznaniowych,
- tymczasowe schronienie,
- mieszkania chronione,
- zakłady poprawcze i schroniska dla nieletnich.

Do obiektów zbiorowego zakwaterowania należy zaliczyć m.in. domy studenckie, hotele pracownicze, domy dziecka, domy pomocy społecznej, klasztory, domy zakonne. Należy zaznaczyć, że definicja obiektu zbiorowego zakwaterowania jest pojęciem statystycznym. Również kategorie obiektów zbiorowego zakwaterowania są podziałem wykorzystywanym na potrzeby analiz statystycznych.

Zgodnie z przyjętymi w NSP 2021 rozwiązaniami informacje o osobach zamieszkujących lub przebywających w obiektach zbiorowego zakwaterowania zostały pozyskane od osób zarządzających obiektami – w zakresie posiadanej dokumentacji (art. 19. Ustawy o NSP 2021) – poprzez dedykowaną aplikację elektroniczną. Dodatkowo osoby przebywające w OZZ mogły dokonać spisu przy pomocy elektronicznego formularza spisowego poprzez samospis internetowy lub wywiad telefoniczny z udziałem rachmistrza spisowego.

Natomiast osoby przebywające w OZZ dokonujące spisu z zastosowaniem elektronicznej aplikacji do NSP 2021 wypełniały kwestionariusz osobowy, który zawierał pełen zakres informacji gromadzonych w spisie oraz podawały informacje o członkach najbliższej rodziny, np. dzieciach, rodzeństwie, o ile takie osoby zamieszkiwały wraz z osobą dokonującą spisu w tym samym OZZ.

Tablica 23. Obiekty zbiorowego zakwaterowania oraz ludność w nich mieszkająca według kategorii obiektów w 2021 r.

Table 23. Collective living quarters and population living there by category of objects in 2021

Kategorie obiektów Category of objects	Obiekty zbiorowego zakwaterowania Collective living quarters	Ludność w obiektach zbiorowego zakwaterowania Population in the collective living quarters		
		ogółem total	mężczyźni males	kobiety females
Ogółem Total	2970	24250	12488	11762
Nauka i praca Education and work	2044	9796	5115	4681
System pieczy zastępczej oraz placówki dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi Foster care system and facilities for children and young persons with special educational needs	129	1914	1037	877
Leczenie i opieka Treatment and care	246	7614	3606	4008
Obiekty instytucji wyznaniowych Religious institutions facilities	245	2642	992	1650
Tymczasowe schronienie Temporary shelter	127	1780	1441	339
Mieszkania chronione Sheltered dwellings	86	281	155	126
Pozostałe obiekty ^a Other objects ^a	93	223	142	81

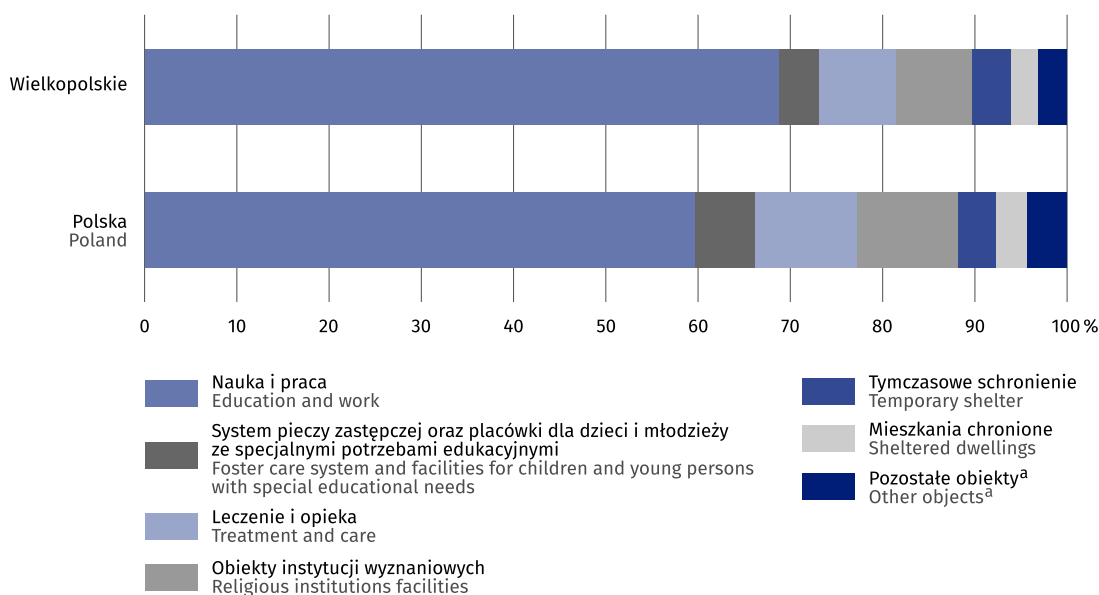
a łącznie z obiektami zamkniętymi.

a Including closed facilities.

W NSP 2021 pozyskano informacje od 2970 obiektów zbiorowego zakwaterowania, a liczba osób w nich przebywająca (ustalona w oparciu o dane pozyskane zarówno od zarządców obiektów, jak też metodą samospisu i wywiadu telefonicznego) bez względu na charakter i czas zamieszkania wyniosła 24250 osób. Dla porównania w spisie 2011 informacje pozyskano od 623 obiektów, w których przebywało 28200 osób. Oznacza to spadek liczby osób zamieszkujących OZZ-ty o prawie 4 tys. osób, tj. o 14,0% (w Polsce o 15,5%). Należy jednak podkreślić, że liczba osób przebywających w 2021 r. w obiektach zbiorowego zakwaterowania może być zaniżona ze względu na fakt, iż spis ludności i mieszkań był realizowany w okresie pandemii wywołanej wirusem SARS-CoV-2 oraz związanych z tym ograniczeń i restrykcji sanitarnych. W związku z powyższym osoby przebywające w niektórych obiektach zbiorowego zakwaterowania, jak domy studenckie czy hotele pracownicze, mogły przebywać w domach rodzinnych i takie miejsca zamieszkania wskazały w aplikacji elektronicznej na dzień 31 marca 2021 r. W całym kraju prawie dla 300 obiektów zarządzający przekazali informacje tylko o części osób lub nie przekazali żadnych danych o osobach w nich przebywających, a jako przyczynę wskazali sytuację epidemiczną związaną z wirusem SARS-CoV-2. Wśród nich ponad 70%, stanowiły obiekty prowadzące działalność w zakresie nauki i pracy (tj. domy studenckie, domy asystentów, hotele pracownicze).

Wykres 16. Struktura obiektów zbiorowego zakwaterowania według kategorii obiektów w 2021 r.

Chart 16. Structure of collective living quarters by category of objects in 2021

a łącznie z obiektami zamkniętymi.

a Including closed facilities.

Województwo wielkopolskie pod względem liczby OZZ zajmuje 4. pozycję w kraju (9,2%). Najwięcej obiektów spisanych zostało w mazowieckim (17,6%), śląskim (10,4%) i dolnośląskim (10,2%), natomiast najmniej w podlaskim i świętokrzyskim (po 1,9%) oraz opolskim (2,3%).

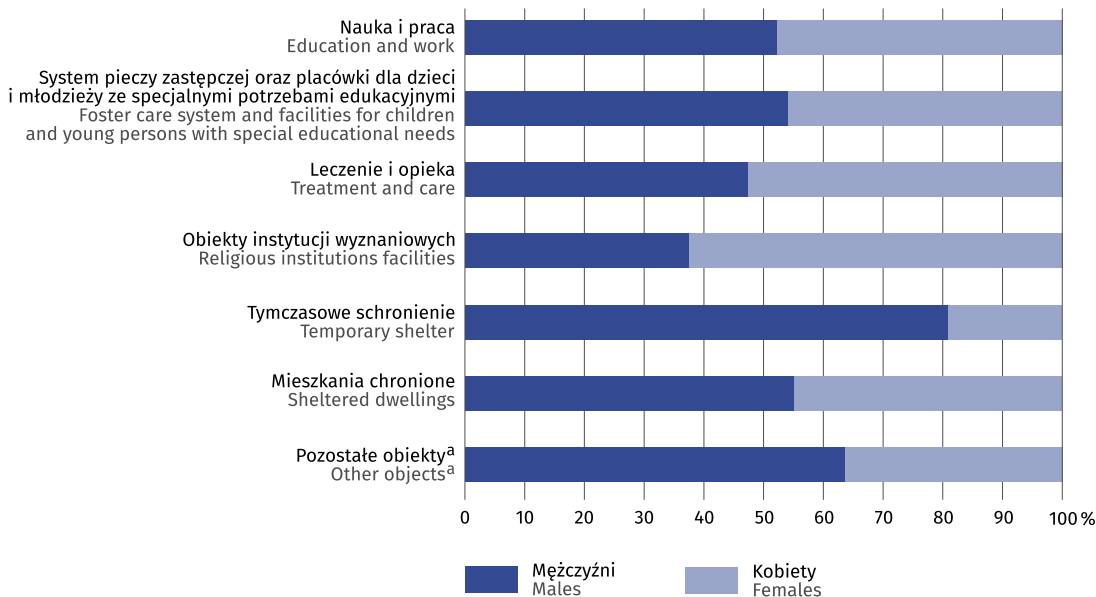
Wśród obiektów zbiorowego zakwaterowania najliczniej reprezentowane były obiekty związane z nauką i pracą (w tym w szczególności domy studenckie, hotele pracownicze) stanowiły prawie 70% wszystkich OZZ. Kategorie obiektów związanych z leczeniem i opieką oraz instytucji wyznaniowych miały udział odpowiednio 8,3% i 8,2%. Obiekty systemu pieczy zastępczej oraz placówki dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, a także tymczasowe schronienie (placówki dla bezdomnych, opiekunów z dziećmi lub kobiet w ciąży, ośrodki interwencji kryzysowych, ośrodki dla uchodźców) stanowiły po 4,3% spisanych obiektów. Odsetek mieszkańców chronionych wyniósł 2,9%, a udział pozostałych obiektów (m.in. pensjonaty, domy wczasowe) – 3,1%.

Na terenie województwa wielkopolskiego funkcjonował co 9. obiekt związany z nauką i pracą (10,6% ogółu w kraju) oraz co 11. obiekt związany z tymczasowym schronieniem (9,5%). Ponadto działało 8,0% mieszkań chronionych, 7,0% obiektów instytucji wyznaniowych, 6,9% obiektów związanych z leczeniem i opieką oraz 6,2% obiektów systemu pieczy zastępczej oraz placówek dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi.

Według wyników spisu NSP 2021 w obiektach związanych z nauką i pracą przebywało najwięcej (9796) osób, tj. 40,4% ogółu mieszkańców OZZ. Liczba osób zamieszkujących w obiektach związanych z leczeniem i opieką wyniosła 7614, co stanowiło 31,4% ogółu przebywających w OZZ-tach. W obiektach instytucji wyznaniowych (domy zakonne, klasztory i zgromadzenia osób duchownych) mieszkały 2642 osoby, tj. 10,9% ogółu mieszkańców OZZ. Osoby przebywające w systemie pieczy zastępczej oraz placówkach dla dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi (1914) stanowiły 7,9% ogółu osób przebywających w obiektach zbiorowego zakwaterowania, natomiast w obiektach tymczasowego schronienia znajdowało się 1780 osób, tj. 7,3%.

Nową kategorią obiektów ujętą w 2021 r. w badaniu obiektów zbiorowego zakwaterowania, są mieszkania chronione (treningowe, wspierane, do usamodzielnienia), w których zostało spisanych 281 osób (tj. 1,2% ogółu mieszkańców OZZ). Mieszkanie chronione jest formą pomocy społecznej przygotowującą pod opieką specjalistów osoby tam przebywające do prowadzenia samodzielnego życia lub wspomagającą te osoby w codziennym funkcjonowaniu. Mieszkanie chronione może być prowadzone przez każdą jednostkę organizacyjną pomocy społecznej lub organizację pożytku publicznego i w zależności od celu udzielania wsparcia prowadzone jest jako mieszkanie chronione treningowe lub mieszkanie chronione wspierane.

Wykres 17. Ludność w obiektach zbiorowego zakwaterowania według kategorii obiektów i płci w 2021 r.
 Chart 17. Population in the collective living quarters by category of objects and sex in 2021

^a łącznie z obiektami zamkniętymi.
^a Including closed facilities.

Rozdział 7

Chapter 7

Zasoby migracyjne

Migration resources

Migracje ludności to przemieszczenia ludności związane ze zmianą miejsca zamieszkania. Przyjmując położenie poprzedniego i obecnego miejsca zamieszkania wyodrębniono:

- migracje wewnętrzne, czyli przemieszczenia ludności w granicach kraju;
- migracje zagraniczne, czyli przemieszczenia związane ze zmianą kraju zamieszkania

Migracje zagraniczne to wyjazdy z kraju stałego zamieszkania (emigracja) lub przyjazdy do kraju (imigracja) w celu zamieszkania na stałe lub na pobyt czasowy.

Przyjmując za kryterium obserwacji długość pobytu (nieobecności) wyodrębniono następujące kategorie migracji:

- krótkookresowe – pobyt czasowy trwający od 3 do 12 miesięcy;
- długookresowe – pobyt czasowy trwający co najmniej 12 miesięcy;
- zamieszkanie na stałe – bez względu na okres zamieszkiwania.

Osoba migrująca (migrant) to osoba, która zmienia swoje miejsce zamieszkania.

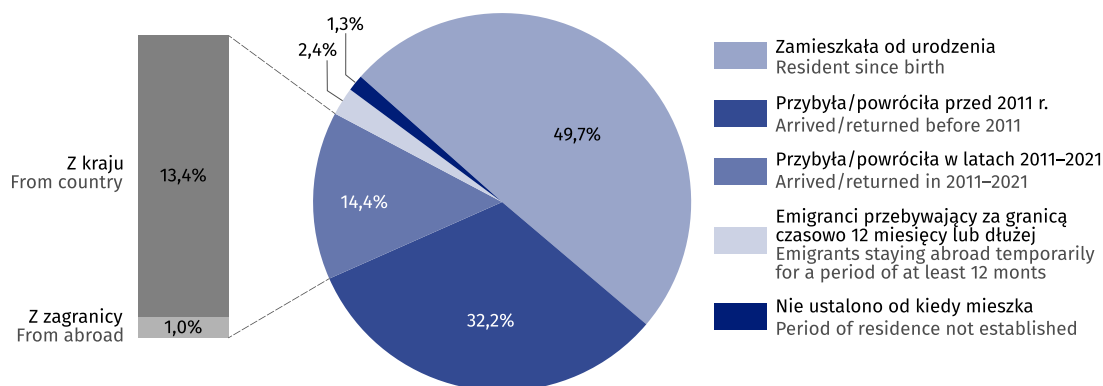
Emigrant to osoba przemieszczająca się z kraju za granicę na pobyt stały lub czasowy.

Imigrant to osoba przybyła z zagranicy do kraju na pobyt stały lub czasowy.

Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań przeprowadzonego w 2021 r. wykazały, że blisko połowa mieszkańców województwa wielkopolskiego nie zmieniała swojego miejsca zamieszkania. Z danych wynika, że na okres 12 miesięcy lub dłużej swojej miejscowości nie opuściło tu 49,7% ogółu ludności (w 2011 r. było to 56,8%), przy czym ten odsetek był nieco niższy od średniej krajowej (50,6% wobec 56,5% w poprzednim spisie). Bardziej zasiedziali od Wielkopolan okazali się m.in. mieszkańcy województw: łódzkiego (gdzie ludność mieszkająca tam od urodzenia stanowiła 56,2%), małopolskiego (55,1%) i podkarpackiego (54,8%). Największa mobilność cechowała natomiast mieszkańców województw: dolnośląskiego (gdzie ludność przybyła do miejscowości aktualnego zamieszkania stanowiła 48,3% mieszkańców, przy przeciętnej w Polsce 44,5%), pomorskiego (48,0%), warmińsko-mazurskiego (47,8%), mazowieckiego (47,7%) i zachodniopomorskiego (47,5%). W wielkopolskim osoby, które wcześniej przez co najmniej rok mieszkały w innym miejscu i przybyły do miejsca aktualnego zamieszkania, stanowiły 46,5% mieszkańców (w 2011 r. 40,4%). Jeszcze bardziej dokładny obraz mobilności mieszkańców uzyskujemy, dodając odsetek ludności, która w czasie spisu przebywała za granicą przez okres 12 miesięcy lub dłużej, co oznacza, że osób tych nie można zaliczyć do mieszkających od urodzenia. Łącznie zatem ludność mobilna w wielkopolskim stanowiła 48,9%, przy średniej ogólnopolskiej 48,0% (w spisie w 2011 r. było to 42,9%, podobnie jak w kraju). W NSP 2021 w przypadku 1,4% ludności (w kraju 1,5%) nie ustalono okresu zamieszkiwania w miejscowości aktualnego zamieszkania.

W ogólnej liczbie mieszkańców województwa wielkopolskiego, deklarujących się jako niemieszkające od urodzenia w aktualnym miejscu zamieszkania, większość stanowiły osoby, które przybyły tu w roku 2010 lub wcześniej. Natomiast odsetek osób przybyłych w okresie między spisowym, tj. w latach 2011–2021, wyniósł 30,9%. Dla 93,1% ludności przybyłej w okresie między spisowym poprzednim miejscem zamieszkania było inne miejsce w kraju, a dla 6,7% – zagranica (w 2011 r. było to odpowiednio 97,5% wobec 2,5%). W skali ogólnopolskiej różnice były większe. W 2021 r. proporcje wyniosły odpowiednio 89,5% – kraj i 10,2% – zagranica (wobec 95,6% i 4,4% w poprzednim spisie).

Wykres 18. Ludność według okresu zamieszkiwania w obecnej miejscowości
Chart 18. Population according to the period of residence in the current locality

W województwie wielkopolskim, inaczej niż w kraju, mniejszą mobilnością charakteryzowali się mieszkańcy miast niż wsi. Fakt zamieszkiwania w tym samym miejscu od urodzenia potwierdziło 51,6% ludności w miastach i 47,6% – na wsi (w 2011 r. 57,9% i 55,4%). W kraju odsetki te były bardziej wyrównane i wyniosły odpowiednio 50,5% w miastach i 50,7% na wsi (wobec odpowiednio 55,3% i 58,4% w 2011 r.).

7.1. Migracje wewnętrzne ludności

7.1. Internal migration of population

Większość przepływów migracyjnych dokonuje się w obrębie kraju w ramach migracji wewnętrznych, określanych jako zmiana gminy zamieszkania lub przenoszenie się z terenów miejskich do wiejskich bądź odwrotnie w ramach gminy miejsko-wiejskiej. Dane dotyczące ruchu wędrownego prezentowane w niniejszej publikacji nie oddają pełnego obrazu migracji z całej dekady, obejmują bowiem jedynie liczbę osób, które w latach 2011–2021 przynajmniej raz zmieniły miejsce zamieszkania na terenie kraju (po pobycie przez co najmniej rok w innym miejscu), czyli osób które migrowały, a nie liczbę faktów migracji, jakie w tym czasie miały miejsce. Zgodnie z przyjętą metodologią w NSP 2021, podobnie jak w poprzednim spisie, badano ostatnią migrację każdej osoby, co oznacza, że migracje późniejsze „przystaniały” te z lat poprzednich.

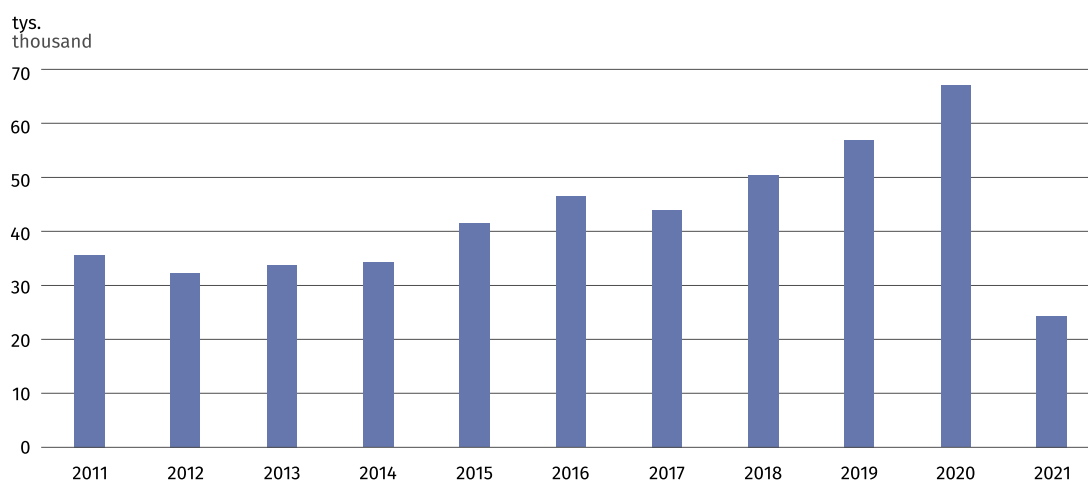
W latach 2011–2021 do miejscowości aktualnego zamieszkania w województwie wielkopolskim przybyły bądź powróciły z innego miejsca w kraju 468584 osoby, co stanowiło 13,4% ogółu mieszkańców województwa (w 2011 r. było to 10,8%). W skali całego kraju udział ludności migrującej wyniósł 11,2% (poprzednio 9,0%). Wielkopolskie należało do województw o najwyższym poziomie migracji. Większy udział odnotowano tylko w pomorskim (13,8% mieszkańców), a nieznacznie mniejszy w mazowieckim (13,2%). Najmniejszy ruch obserwowano w województwach podkarpackim i świętokrzyskim (po 8,8%) oraz w podlaskim (9,2%) i łódzkim (9,3%). Obraz migracji różni się bardziej w przekroju miasto-wieś. Wśród ludności miejskiej największy odsetek ludności przybytej odnotowano w województwie mazowieckim (12,5%), ale stosunkowo wysoki wskaźnik opisywał też poziom migracji w miastach województw: pomorskiego (11,6%), wielkopolskiego i małopolskiego (po 10,6%) oraz dolnośląskiego (10,3%), zaś najniższy – łódzkiego i świętokrzyskiego (po 7,1%), przy średniej wartości dla kraju na poziomie 9,7%. Na wsi największym udziałem ludności migrującej wyróżniły się województwa: dolnośląskie i pomorskie (po 17,7%) oraz – z nieco niższym odsetkiem – wielkopolskie (16,6%), natomiast najniższy wskaźnik odnotowano w podkarpackim (9,0%), przy średniej wartości dla Polski wynoszącej 13,5%.

Tablica 24. Ludność przybyła w okresie międzypisowym z innego miejsca w kraju

Table 24. Population arrived in the intercensal period from another place in the country

Wyszczególnienie Specification	Ludność przybyła w latach Population arrived in			
	2002–2011		2011–2021	
	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	w % ludności ogółem in % of total population	w liczbach bezwzględnych in absolute numbers	w % ludności ogółem in % of total population
Ogółem Total	371367	10,8	468584	13,4
kobiety females	175747	10,5	224070	13,2
mężczyźni males	195621	11,0	244514	13,6
Miasta Urban areas	163625	8,5	199236	10,6
Wieś Rural areas	207743	13,7	269348	16,6

Według NSP 2021 najczęściej migrowały osoby w wieku 25–29 lat, ale ich odsetek był nieco mniejszy niż w poprzednim spisie (18,4% wobec 20,2%). Zmniejszył się też udział osób w momencie migracji liczących 20–24 lata (z 16,5% w 2011 r. do 12,0% w NSP 2021) oraz 15–19 lat (z 8,8% do 6,3%). Większy był natomiast udział migrantów w wieku 30–34 lata (wzrost z 12,9% do 14,9%) i 35–39 lat (z 6,7% do 9,8%). W porównaniu z poprzednim spisem widoczne jest przesunięcie wieku wzmożonego ruchu migracyjnego. Wynika to m.in. ze zmian w strukturze wiekowej ludności, a także późniejszego niż w poprzednich latach zawierania małżeństw i zakładania rodzin.

Wykres 19. Ludność przybyła w latach 2011–2021 z innego miejsca w kraju według roku przybycia^aChart 19. Population arrived in 2011–2021 from another place in the country by year of arrival^a

a Bez osób, dla których nie ustalono roku przybycia do miejscowości aktualnego zamieszkania.

a Excluding persons for whom the year of arrival in the locality of current residence was not determined.

Największy ruch migracyjny w okresie międzyspisowym odnotowano w roku 2020, kiedy w miejscach aktualnego zamieszkania w województwie wielkopolskim osiedliło się 67036 osób, czyli 14,3% ogółu przybyłych w latach 2011–2021, a także w 2019 r. – 12,2% i 2018 r. – 10,8%. Stosunkowo mały ruch obserwowano natomiast w roku 2021 – 5,2% oraz 2012 – 6,9%.

Wyłączając osoby, dla których nie ustalono poprzedniego miejsca/województwa zamieszkania, napływ migracyjny w ruchu wewnętrznym w województwie wielkopolskim w latach 2011–2021 objął łącznie 421011 osób. Odptyw migracyjny dotyczył w tym czasie 410607 osób. Przewaga napływu ludności nad odpływem oznacza dla województwa wielkopolskiego dodatnie saldo migracji, tak samo jak w 2011 r. Podobną sytuację obserwowano jeszcze tylko w 4 województwach: dolnośląskim, małopolskim, mazowieckim i pomorskim. W pozostałych odpływ ludności był większy od napływu. W wielkopolskim dodatnie saldo odnotowano na wsi, jako że większość osób przemieszczających się w latach 2011–2021 stanowili przybyli na wieś. Udział ludności napływowej na wsi wyniósł 57,7% wobec 42,3% w miastach. Udział ludności miejskiej w wielkości odpływu migracyjnego ogółem wynosił 56,6%, a ludności wiejskiej 43,4%. Przewaga opuszczających miasta nad liczbą osiedlających się tam skutkowała w wielkopolskich miastach ujemnym saldem migracji.

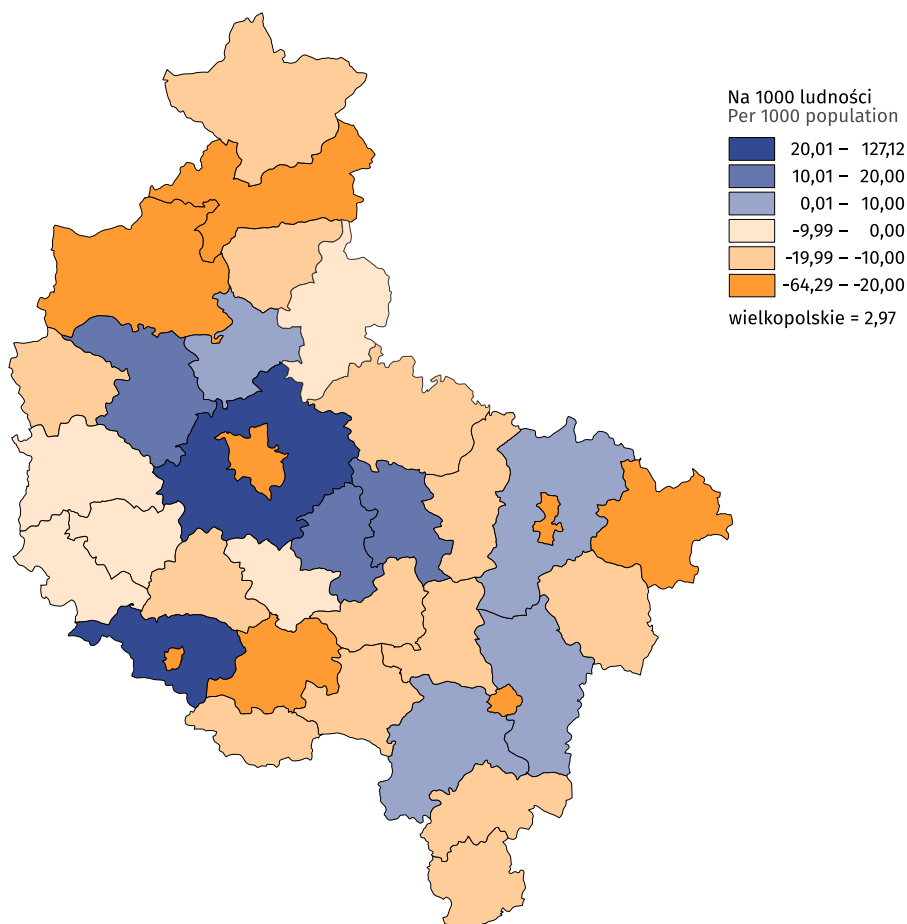
Zarówno w napływie migracyjnym, jak i odpływie przeważały kobiety. W latach 2011–2021 ich napływ wyniósł 220477, co w ogólnej liczbie osób przybyłych stanowiło 52,4%, czyli o 4,8 p.proc. więcej niż w przypadku mężczyzn (200534 osoby, tj. 47,6%). W tym czasie odpływ migracyjny dotyczył 214880 kobiet, których udział w ogólnej liczbie migrantów (52,3%) o 4,6 p.proc. przewyższał udział mężczyzn (47,7%).

Według NSP 2021 dominującym kierunkiem migracji wewnętrznych w wielkopolskim był kurs z miast na wieś. Zmianę tę zaobserwowano już w poprzednim spisie, wcześniej kierunek był odwrotny – więcej osób migrowało ze wsi do miast. W 2021 r. z miast na wieś przeniosło się 144197 osób, co stanowiło 34,3% całego napływu migracyjnego. Ze wsi na wieś przemieściło się w tym czasie 98701 osób, tj. 23,4%. Najmniej osób migrowało ze wsi do miast – 81196 osób, tj. 19,3%, podczas gdy odpływ ludności w przeciwnym kierunku, czyli z miast na wieś, objął 94436 osób, tj. 23,0% całkowitego odpływu.

Największy ruch migracyjny w województwie wielkopolskim w latach 2011–2021 obserwowano w powiecie poznańskim (gdzie napływ wyniósł 103396 osób, tj. 24,6%, a odpływ 48524 osoby, tj. 11,8%) oraz w Poznaniu (odpowiednio 64949 osób, tj. 15,4% i 85828 osób, czyli 20,9%). Najrzadziej przemieszczała się ludność w powiatach międzychodzkiem (gdzie napływ wyniósł 3478 osób, tj. 0,8%, a odpływ 4077 osób, tj. 1,0%) i chodzieskim (odpowiednio 4292 osoby, tj. 1,0% i 5036 osób, tj. 1,2%). Dodatnie saldo migracji wewnętrznych zanotowano w 9 powiatach, w tym w 4 stanowiących najbliższe otoczenie miast na prawach powiatu, tj. kaliskim, konińskim, leszczyńskim i poznańskim. Największa przewaga liczebna ludności przybytej nad ludnością przesiedlającą się w inne miejsce w kraju wystąpiła w powiecie poznańskim, gdzie sięgnęła 54872. Dla porównania, w powiecie obornickim, gdzie napływ i odpływ w badanym okresie kształtowały się na podobnym poziomie (ok. 7 tys. osób), saldo wyniosło zaledwie 36. W pozostałych 26 powiatach saldo migracji wewnętrznych miało wartość ujemną. W Poznaniu, gdzie notowano największy odpływ ludności, różnica między liczbą osób migrujących z miasta a przybywających tam wyniosła 20879, podczas gdy w powiecie nowotomyskim, gdzie ruch migracyjny w obu kierunkach dotyczył ok. 8 tys. osób, odpływ ludności przewyższał jej napływ tylko o 133 osoby.

Mapa 14. Saldo migracji wewnętrznych w latach 2011–2021

Map 14. Net internal migration in 2011–2021

Z analizy danych dotyczących poprzedniego miejsca zamieszkania migrantów z wielkopolskiego wynika, że w przypadku zdecydowanej większości (81,7%) przemieszczenia dokonywały się ramach województwa. W zbiorowości wszystkich województw w kraju udział migracji wewnątrzwojewódzkich w napływie ludności ogółem zamykał się w przedziale od 68,9% w mazowieckim do 83,8% w lubelskim.

Z obszaru innych województw w latach 2011–2021 przenieśli się do wielkopolskiego 77153 osoby, co stanowiło 18,3% ogółu migrantów. Bardziej mobilni byli mieszkańcy miast, którzy stanowili 68,8% ogółu ludności przybyłej z innych województw. Najwięcej osób napłynęło z kujawsko-pomorskiego (18,1% ogółu migrantów spoza wielkopolskiego), zachodniopomorskiego (14,1%), dolnośląskiego (13,4%) i lubuskiego (12,8%). Odpływ ludności do innych województw w kraju objął 66749 osób i stanowił 86,5% wartości napływu migracyjnego. Główny kierunek migracyjny dla mieszkańców wielkopolskiego stanowiły województwa dolnośląskie (21,0% ogółu migrantów przemieszczających się poza województwo) oraz mazowieckie (17,0%), a także kujawsko-pomorskie (11,5%) i zachodniopomorskie (10,2%).

7.2. Imigranci przebywający czasowo w Polsce

7.2. Immigrants staying temporarily in Poland

Wyniki Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021 potwierdziły obserwowany w ostatnich latach wzrost liczby stałych mieszkańców innych krajów przebywających w Polsce czasowo. Spis wykazał, że w województwie wielkopolskim przebywało czasowo 165221 imigrantów, z tego 63353 osoby – do 3 miesięcy, 70504 – od 3 do 12 miesięcy, a 31364 – 12 miesięcy i dłużej. W 2021 r. imigranci najczęściej przebywali w wielkopolskim od 3 do 12 miesięcy (42,7%; w kraju 42,2%), podczas gdy 10 lat wcześniej przeważały dłuższe pobyty, minimum roczne. W skali ogólnopolskiej imigranci kierujący się do województwa wielkopolskiego stanowili 11,5% i była to druga wielkość po mazowieckim (gdzie czasowo przebywało 25,5% ogólnej liczby imigrantów), a przed trzecim dolnośląskim (10,9%). Najmniejszy odsetek imigrantów spisano w województwie świętokrzyskim (1,1%).

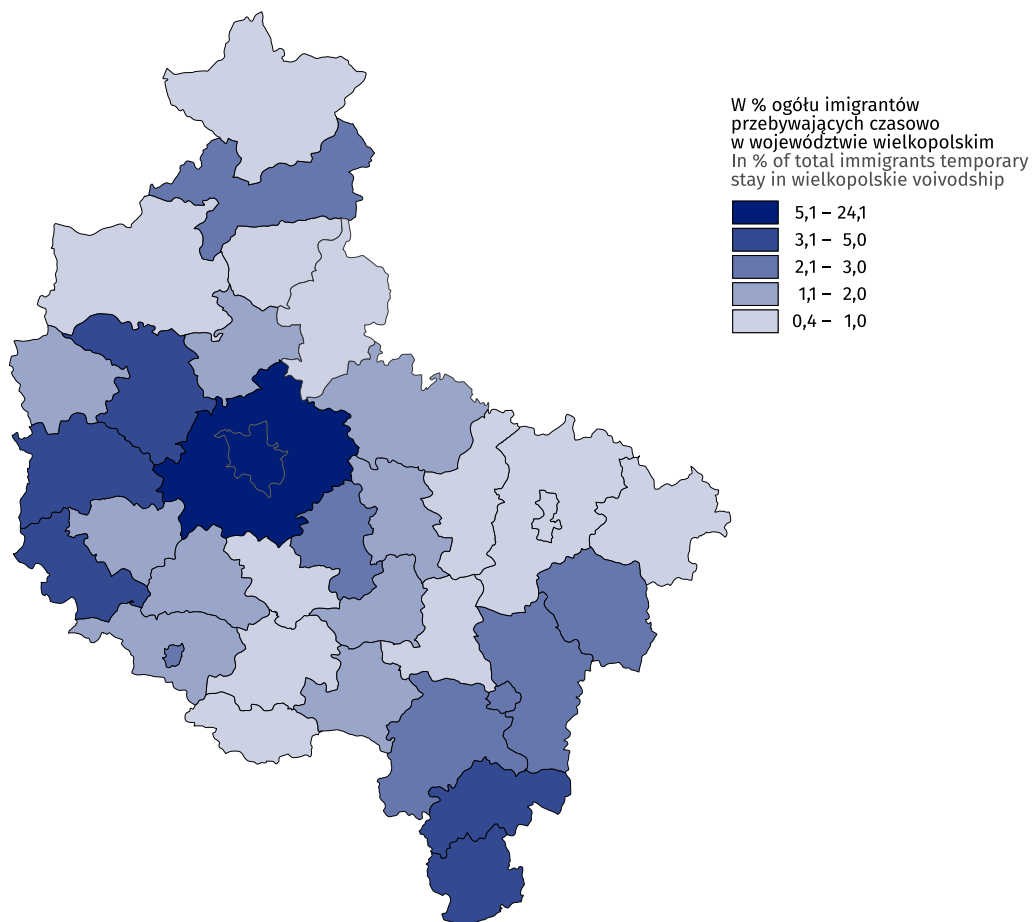
Niemal dwie trzecie migrantów przebywających czasowo w wielkopolskim stanowili mężczyźni (64,2%, przy średniej w Polsce 62,4%), a wśród nich przede wszystkim osoby w wieku produkcyjnym (97,3%, o 0,9 p.proc. więcej niż przeciętnie w kraju). Odsetek imigrantów w wieku przedprodukcyjnym wynosił 1,8%, a w wieku poprodukcyjnym był o połowę mniejszy. Także kobiety z zagranicy przebywające czasowo w Polsce (stanowiące 35,8% wobec 37,6% w kraju) najczęściej były w wieku produkcyjnym (94,0%, przy średniej ogólnopolskiej 92,4%), natomiast odsetki imigrantek w wieku przedprodukcyjnym i poprodukcyjnym były podobne (po 3,0%).

Podstawowym obszarem, skąd na pobyt czasowy imigranci przybyli do województwa wielkopolskiego, były kraje europejskie spoza Unii Europejskiej (78,6%). Zdecydowanie najwięcej imigrantów pochodziło z Ukrainy (117814 osób, tj. 71,3%). Do wielkopolskiego stosunkowo licznie kierowali się również obywatele innych krajów z kierunku wschodniego, m.in. Mołdawii (5630 osób, tj. 3,4%), Białorusi (4178 osób, tj. 2,5%) oraz Gruzji (3890 osób, tj. 2,4%).

W wielkopolskim największy odsetek imigrantów spisano w Poznaniu (24,1% ogólnej liczby imigrantów przebywających czasowo na obszarze województwa), a także w powiatach: poznańskim (16,4%), kępińskim (4,7%) i szamotulskim (4,0%). Najmniej osób z zagranicy przebywało czasowo na terenie powiatów słupeckiego i wągrowieckiego (po 0,4%).

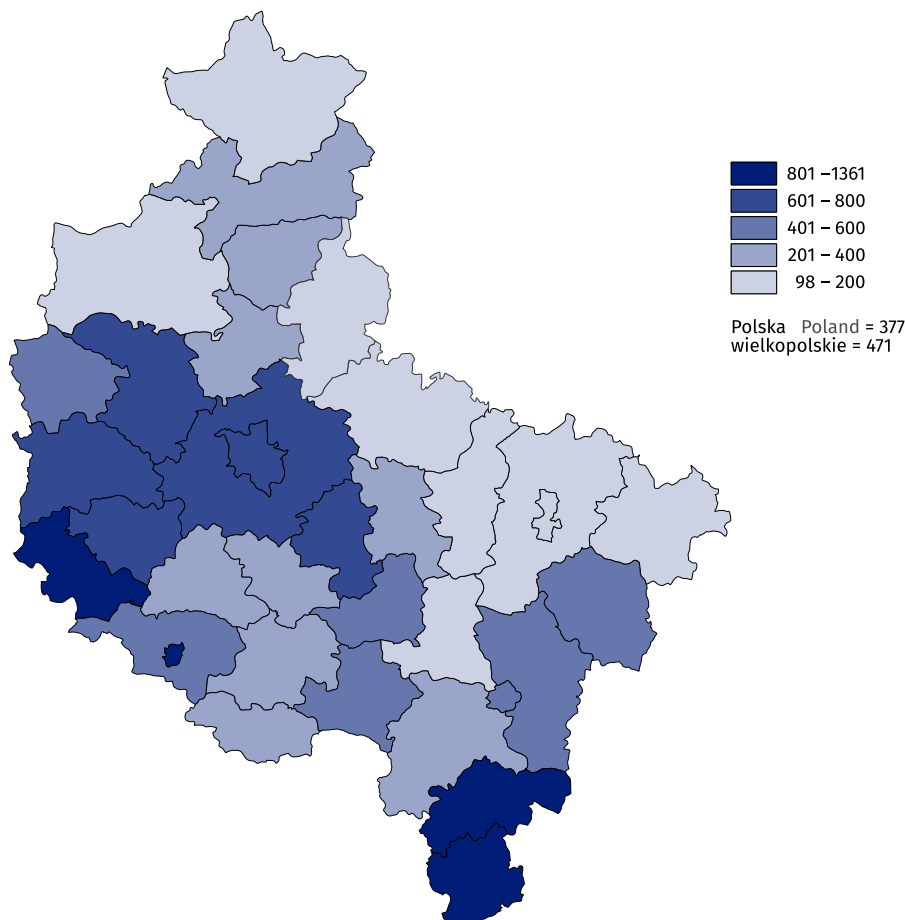
Mapa 15. Imigranci przebywający w Polsce czasowo w 2021 r.

Map 15. Immigrants staying in Poland temporarily in 2021

W świetle wyników NSP 2021 największe skupiska imigracji czasowej w województwie wielkopolskim, w odniesieniu do liczby mieszkańców, stwierdzono w powiatach: kępińskim, ostrzeszowskim i wolsztyńskim. Na 10 tys. mieszkańców tych jednostek przypadało ponad 1000 imigrantów, przy średniej wartości tego wskaźnika w województwie na poziomie 471. Stosunkowo liczne skupiska imigranci tworzyli też w Lesznie – ponad 800 osób na 10 tys. mieszkańców, a także w Poznaniu oraz w powiatach szamotulskim i nowotomyskim – ponad 700 osób. Relatywnie najmniej imigrantów spisano w powiecie konińskim – 98 osób na 10 tys. mieszkańców.

Mapa 16. Imigranci przebywający w Polsce czasowo na 10 tys. mieszkańców w 2021 r.
 Map 16. Immigrants staying in Poland temporarily per 10 thousand residents in 2021

7.3. Emigranci przebywający czasowo za granicą

7.3. Emigrants staying abroad temporarily

Według Narodowego Spisu Powszechnego Ludności i Mieszkań 2021 w momencie spisu (31 marca 2021 r.) czasowo poza krajem przebywało 90868 stałych mieszkańców województwa wielkopolskiego. Oznacza to, że średnio na każde 10 tys. mieszkańców przypadało 259 osób przebywających czasowo za granicą, przy przeciętnej ogólnopolskiej 381 osób. Emigranci czasowi z wielkopolskiego w skali kraju stanowili 6,3%, co było 7 wielkością. Najwięcej osób przebywających czasowo zagranicą pochodziło z małopolskiego (9,9% ogółu emigrantów), śląskiego (9,6%) i podkarpackiego (9,3%), a najmniej z lubuskiego (3,0%).

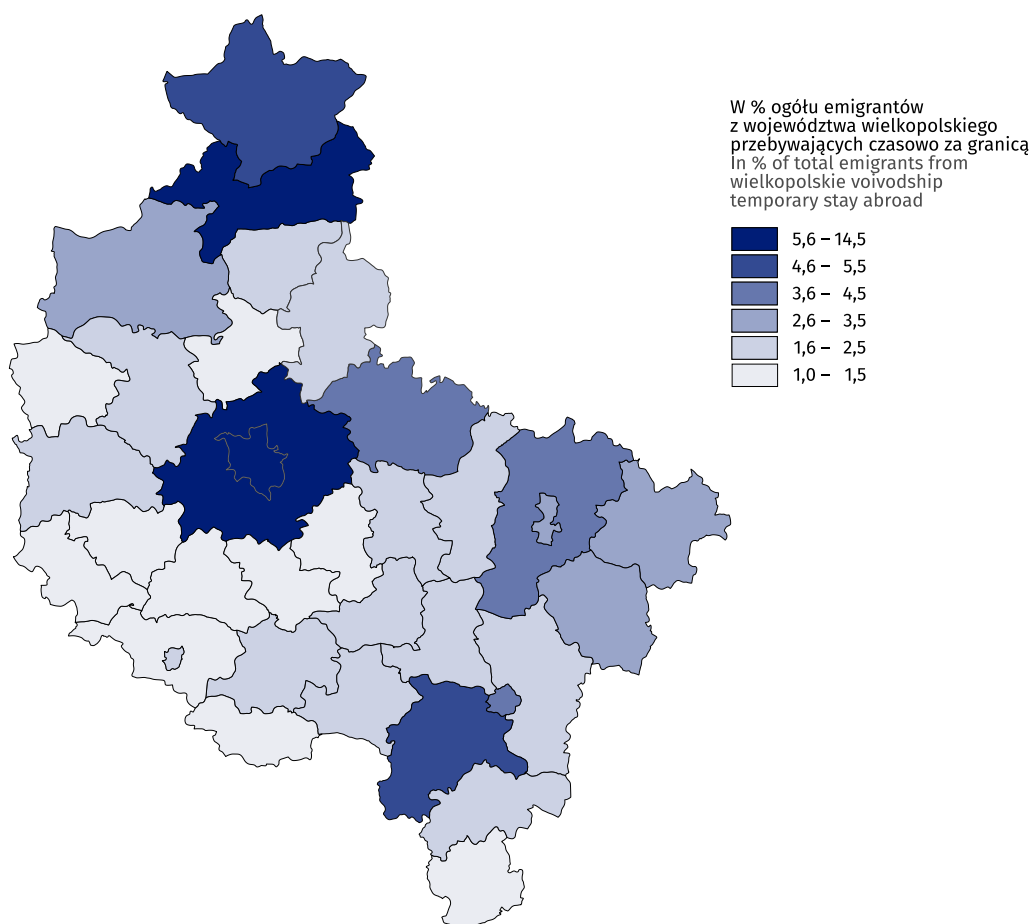
Wśród stałych mieszkańców przebywających czasowo za granicą zdecydowaną większość stanowili emigranci długookresowi (za granicą 12 miesięcy i dłużej). W 2021 r. w wielkopolskim ta grupa obejmowała 90,9% ogół emigrantów, podczas gdy w kraju sięgała 91,6%, a w opolskim – 94,4%. Dla porównania w poprzednim spisie odsetek emigrantów długookresowych wynosił 77,6%, podobnie jak w kraju (w opolskim 74,5%). Na okres 12 miesięcy i dłużej częściej emigrowały kobiety (51,5% wobec 48,5% w przypadku mężczyzn; w kraju 51,6% wobec 48,4%). Wśród emigrantów krótkookresowych więcej było mężczyzn (54,7% wobec 45,3% kobiet; w kraju 56,0% wobec 44,0%).

W 2021 r. trzy czwarte emigrantów z wielkopolskiego przebywających czasowo za granicą stanowiły, podobnie jak w kraju, osoby w wieku produkcyjnym (74,6% wobec 75,6%). Udział młodszych emigrantów – w wieku przedprodukcyjnym – przewyższał średnią wartość dla Polski (22,9% wobec 20,9%), natomiast odsetek emigrantów w wieku poprodukcyjnym był najmniejszy w skali ogólnopolskiej (2,5% wobec 3,8%). Proporcje te kształtowały się podobnie bez względu na płeć, także wśród przebywających za granicą 12 miesięcy i dłużej.

Podstawowy kierunek migracyjny stanowiły kraje Unii Europejskiej. W przypadku mieszkańców województwa wielkopolskiego oznaczało to ponad połowę ogółu emigrantów (52,8%). Najwięcej osób przebywało czasowo Niemczech (27,4%), Wielkiej Brytanii (23,1%) i Holandii (9,3%). Dwa pierwsze z wymienionych krajów były istotnym punktem docelowym również dla mieszkańców pozostałych województw. Natomiast w małopolskim, podkarpackim i podlaskim ważny kierunek migracyjny stanowiły także Stany Zjednoczone, gdzie czasowo przebywało odpowiednio: 11,4%, 12,1% i 16,5% emigrantów pochodzących z tych województw.

Mapa 17. Emigranci przebywający czasowo za granicą w 2021 r.

Map 17. Emigrants staying abroad temporarily in 2021

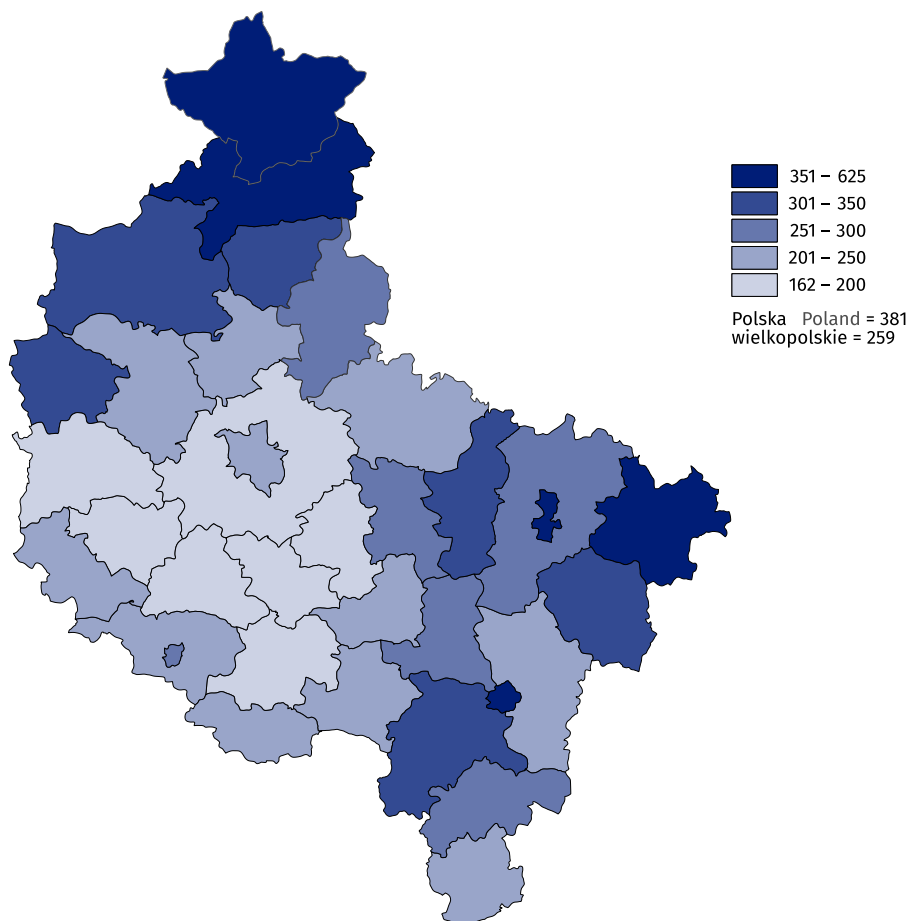
W wielkopolskim największy odsetek emigrantów przebywających czasowo za granicą na stałe zamieszkiwał Poznań (14,5% ogółu emigrantów z województwa, a w przypadku przebywających poza granicami od 3 do 12 miesięcy – 18,6%) oraz powiaty: poznański (odpowiednio 7,7% i 9,1%), pilski (5,9%, a dla przebywających 12 miesięcy i dłużej – 6,0%), ostrowski (odpowiednio 5,4%

i 5,5%), złotowski (odpowiednio 4,7% i 4,8%), a ponadto koniński (4,0%, przy czym w przypadku przebywających za granicą do 3 miesięcy – 6,4%). Najmniejszy ruch migracyjny odnotowano w powiatach grodzkim i średzkim, gdzie w skali województwa osoby przebywające czasowo za granicą stanowiły odpowiednio 1,0% i 1,1%.

Relatywnie największą liczbą stałych mieszkańców przebywających czasowo za granicą wyróżniał się powiat złotowski, gdzie na 10 tys. mieszkańców było 625 emigrantów czasowych (przy średniej w województwie 259), a ponadto pilski – 407 emigrantów, Konin – 398, Kalisz – 356, kolski – 353 i czarnkowsko-trzcianecki – 348. W odniesieniu do liczby ludności najmniej emigrantów czasowych spisano w powiatach: poznańskim – 162 osoby na 10 tys. mieszkańców, kościańskim – 168, średzkim – 171 i grodzkim – 175.

Mapa 18. Emigranci z województwa wielkopolskiego przebywający czasowo za granicą na 10 tys. mieszkańców w 2021 r.

Map 18. Emigrants from Wielkopolskie Voivodship staying abroad temporarily per 10 thousand residents in 2021

Źródła danych

1. Rejestry administracyjne i systemy informacyjne

Zakres informacyjny powszechnego spisu ludności i mieszkań 2021 został zebrany o całej populacji podlegającej badaniu metodą mieszaną, tzn. z rejestrów administracyjnych oraz danych zebranych bezpośrednio od respondentów przy pomocy elektronicznego formularza spisowego z wykorzystaniem samospisu internetowego, wywiadu telefonicznego i wywiadu z udziałem rachmistrza spisowego.

W NSP 2021 wykorzystanych zostało ok. 35 głównych rejestrów i systemów informacyjnych. Jako priorytetowe należy wymienić: Powszechny Elektroniczny System Ewidencji Ludności oraz gminne zbiory meldunkowe w zakresie danych o ludności; zbiory danych z systemu ZUS dotyczące płatników składek, osób ubezpieczonych oraz osób pobierających emeryturę lub rentę, świadczenie lub zasiłek przedemerytalny, rentę socjalną, świadczenia pieniężne wypłacane samoistnie; Centralny Wykaz Ubezpieczonych (NFZ) – w zakresie danych o osobach objętych systemem ubezpieczeń zdrowotnych; Ewidencja gruntów i budynków, Państwowy rejestr granic i powierzchni jednostek podziału terytorialnego państwa – w zakresie danych o budynkach i lokalach; Krajowy Rejestr Urzędowy Podziału Terytorialnego Kraju, a także dane z Państwowego Funduszu Rehabilitacji Osób Niepełnosprawnych, KRUS-u, Systemu Pobyt (UDsC), systemu POL-on (zintegrowany system informacji o nauce i szkolnictwie wyższym), Systemu Informacji Oświatowej (SIO), z systemów informacyjnych powiatowych urzędów pracy o osobach bezrobotnych i o osobach poszukujących pracy; dane z systemów pomocy społecznej o świadczeniobiorcach oraz o osobach ubiegających się o przyznanie świadczeń.

Dodatkowo zastosowanie znalazły dane pochodzące z pozaadministracyjnych źródeł tj. od: operatorów publicznych sieci telekomunikacyjnych, przedsiębiorców prowadzących sprzedaż i dystrybucję energii elektrycznej, podmiotów prowadzących działalność w zakresie zbiorowego odprowadzania ścieków i zbiorowego zaopatrzenia w wodę, w zakresie dystrybucji lub obrotu paliwami gazowymi, w zakresie przesyłu i wytwarzania energii cieplnej, dla których odbiorcą końcowym dokonującym zakupu są gospodarstwa domowe.

Uznano, że zakwalifikowane rejestry i systemy administracyjne zostaną wykorzystane jako:

- a) bezpośrednio źródło danych;
- b) źródło informacji do utworzenia wykazu podmiotów objętych spisem (wykaz osobowo-adresowo mieszkaniowy);
- c) źródło informacji do imputacji, szacowania danych, porównań i określenia jakości danych.

2. Elektroniczny formularz spisowy

W spisie 2021 wykorzystywano formularz dostępny wyłącznie w formie elektronicznej.

Była to interaktywna aplikacja składająca się z kilku części: dane osoby (z którą przeprowadzany był spis lub która dokonywała samospisu), ustalenie adresu zamieszkania osoby, osoby w mieszkaniu/pomieszczeniu niebędącym mieszkaniem/obiekcie zbiorowego zakwaterowania, osoby przebywające za granicą, relacje rodzinne, kwestionariusze osobowe zawierające pytania z zakresu charakterystyki demograficzno-społecznej migracyjnej, narodowo-etnicznej, wyzna-

niowej i dotyczące aktywności ekonomicznej osób oraz kwestionariusz mieszkaniowy zawierający pytania w zakresie opisu mieszkania i budynku.

Przyjęto zasadę, że osoba dorosła, która jako pierwsza zalogowała się do aplikacji spisowej, podawała informacje o mieszkaniu i wszystkich osobach w nim zamieszkałych, ustalała skład osobowy mieszkania, określała relacje rodzinne pomiędzy osobami. Następnie wypełniane były kwestionariusze osobowe osób zamieszkałych pod danym adresem.

Formularz elektroniczny wsparty był słownikami:

- a) miejscowości – miejscowość, województwo, powiat, gmina;
- b) krajów zamieszkania;
- c) krajów urodzenia;
- d) krajów obywatelstwa;
- e) etnonimów z możliwością otwartego zapisu tekstowego;
- f) języków z możliwością otwartego zapisu tekstowego;
- g) wyznań z możliwością otwartego zapisu tekstowego;
- h) rodzajów paliwa i źródeł energii – do określenia sposobu ogrzewania mieszkania;
- i) zawodów i specjalności. Słownik ten co do formy opierał się w głównej mierze na zawodach (grupach zawodów) opisanych w Klasyfikacji zawodów i specjalności (KZiS) na trzech lub czterech znakach. Słownik uzupełniono o zawody z KZiS występujące na sześciu znakach, które dobrze reprezentowały zbiorczą, czteroznakową grupę zawodów. W ograniczonej mierze wykorzystane zostały również popularne synonimy często używane w mowie potocznej;
- j) rodzajów działalności nierolniczej. Słownik został oparty na grupach rodzajów działalności oznaczonych w PKD 2007 trzema cyframi. Dokonano także uzupełnienia o niektóre nazwy klas, a także nieliczne synonimy rodzajów działalności występujące w mowie potocznej.

Aplikacja spisowa została również przystosowana na potrzeby osób z niepełnosprawnościami. Osoby głuche i głuchonieme miały możliwość skorzystania z internetowej aplikacji do samospisu, która spełniała normy WCAG 2.0 (wytycznych dotyczących dostępności treści internetowych).

Osoby, które nie miały dostępu do Internetu mogły skorzystać z miejsc spisowych w najbliższym urzędzie gminy, gdzie, zgodnie z ustawą z dnia 19 sierpnia 2011 r. o języku migowym i innych środkach komunikowania się, była zapewniona obsługa również w języku migowym.

Przygotowano 4 wersje językowe aplikacji spisowej. Oprócz języka polskiego aplikacja była dostępna w języku angielskim, rosyjskim i ukraińskim.

Przygotowana została także odrębna aplikacja elektroniczna w celu realizacji spisu ludności w obiektach zbiorowego zakwaterowania (OZZ). Dane o osobach przebywających w obiektach zbiorowego zakwaterowania przekazywali zarządzający tymi obiektami, w zakresie posiadanej dokumentacji. Aplikacja zawierała podstawowe informacje o typie obiektu i osobach w nim przebywających. Uzupełniając i niezależnie, osoby przebywające w obiektach zbiorowego zakwaterowania mogły samodzielnie przekazywać dane na swój temat poprzez samospis internetowy lub na żądanie poprzez wywiad telefoniczny.

Data sources

1. Administrative registers and information systems used for the census

The information scope of the 2021 Census was collected about the entire population to be surveyed using a mixed method, i.e. from administrative registers and data collected directly from respondents by means of an electronic census form using online self-reporting, telephone interview, and interview with a census enumerator.

Approximately 35 major registers and information systems were used in the 2021 Census. The following should be mentioned as priorities: the Universal Electronic System for Registration of the Population and registration collections of gminas in the field of population data; sets of data from the Social Insurance Institution system concerning payers of contributions, insured persons and persons receiving pensions, pre-retirement benefits or allowances, social pensions, self-paid cash benefits; Central Register of Insured Persons – with regard to data on persons covered by the health insurance system; Land and building register, National Register of Boundaries and Area of Administrative Units of Poland – as regards data on buildings and premises; The National Official Register of Territorial Division of the Country, as well as data from the State Fund for Rehabilitation of Disabled Persons, Agricultural Social Insurance Fund, the Pobyt System, the POL-on System (integrated information system on Polish science and higher education), the Educational Information System, and information systems of powiat employment offices on the unemployed and job seekers; data from social welfare systems on benefit recipients and claimants.

Additionally, data from non-administrative data sources were used, i.e. from: operators of public telecommunication networks, entrepreneurs selling and distributing electric energy, entities conducting activity within the scope of collective sewage disposal and collective water supply, within the scope of distribution or trading in gaseous fuels, within the scope of transmission and generation of heat energy, for which the final customer purchasing are households.

It was considered that the eligible administrative registers and systems would be used as:

- a) a direct source of data;
- b) a source of information for creating a list of entities to be enumerated in the census (personal/address/housing list);
- c) a source of information for imputation, data estimation, comparisons and data quality determination.

2. Electronic census form

The 2021 Census used an electronic-only form.

It was an interactive application that consists of the following parts: data of the person (with whom the census was carried out or who did the online self-enumeration), determining the person's address of residence, persons in a dwelling/premises other than a dwelling/collective living quarters, persons staying abroad, family relations, personal questionnaires containing questions on demographic-social, migration, national or ethnic, religion and economic activity characteristics of the persons and a housing questionnaire containing questions on the description of the dwelling and the building.

It was assumed that the adult who first logged on to the census application provided information about the dwelling and all persons living there, established the personal composition of the dwelling, and defined family relations between persons. Subsequently, personal questionnaires were filled in for persons residing at the given address.

The electronic form was supported by dictionaries of:

- a) localities – locality, voivodship, powiat, gmina;
- b) countries of residence;
- c) countries of birth;
- d) countries of citizenship;
- e) ethnonyms with open text capabilities;
- f) languages used at home with open text capabilities;
- g) religion denominations with open text capabilities;
- h) fuel types and energy sources – to determine the method of heating the dwelling;
- i) occupations and specialties. This dictionary was mainly based on occupations (groups of occupations) described in the Classification of Occupations and Specialties (KZiS) in three or four characters. The dictionary was supplemented with occupations from the KZiS-occurring on six characters, which represented well the collective, four-character group of occupations. Also used to a limited extent are popular synonyms often used in colloquial speech;
- j) non-agricultural activities. The dictionary is based on groups of activities denoted by three digits in Polish Classification of Activities (PKD code) 2007. Additions have also been made to include some class names, as well as the few synonyms for types of activities found in colloquial speech.

The census app has also been adapted for persons with disabilities. Deaf and deafblind persons were able to use a web-based self-reporting application that met Web Content Accessibility Guidelines (WCAG) 2.0 standards.

Those who did not have access to the Internet could use the census sites in the nearest municipal office, where, in accordance with the Act of August 19, 2011 on Sign Language and Other Means of Communication, service was also provided in sign language.

Four language versions of the census application were prepared. Apart from Polish, the application was available in English, Russian and Ukrainian.

A separate electronic application was also prepared for the purpose of carrying out a census in collective living quarters (CLQs). Data on persons staying in CLQs were submitted by the managers of these facilities, within the scope of the available documentation. The application contained basic information on the type of facility and persons staying there. Complementarily and independently, persons staying in CLQs were able to provide on their own through an online self-enumeration or upon request through a telephone interview.